

LITERARIVM DVELLVM INTER SALERNITANOS, ET NEAPOLITANOS MEDICOS.

VINCENTII DE PETRONE
Ociosi Academici Neapolitani, & in Salernitano Gymnasio
Primi Philosophiæ Interpretis.

In quo de Intestinorum Phlegmone controuertitur casus.

VNA CVM MICHAELIS ROCCI
In eodem Gymnasio Theoricam Profitentis Medicinam
APOLOGIA.

ET ALIO EIVSDEM AVCTORIS LITERARIO ADDITO
De Hepatis Inflammatione DVELLO.

SVPERIORVM PERMISSV.

VENETIIS, M. DC. XLVII.

APVD BERTANOS.

SERENISSIMO PRINCIPI
FERDINANDO SECVNDO
MAGNO HETRVRIÆ DVCI QVARTO.

VINCENTIVS DE PETRONE S.

RMIS Sapientiam muniri (Serenissime Princeps) Ægyptiorum, & Græcorum antiqua olim fuere decreta. Hinc Mineruam Sapientiæ Numen armatam Deam Phydias effinxit, & Musarum esse Herculem Ducem, Poetarum Theologia affirmauit. Et verè inter Arma, & Literas nonnisi amicum debet esse commercium. In Castris nanque non debellantur hostes, à Sapienti Duce Milites si non gubernantur; in Liceis de Temporis ruinis non triumphat Sapiens, Mæcenatem nisi Principem habeat. Sub Duce ignaro strenuus vilescit Exercitus: absque Principum tutela humiliter Sapientes viuendo, obliuionis sepeliuntur in aquis. Hostium non timent furores Sapientia illorum Ducem armatum Milites si cognoscunt: Heroum sub clypeo Aristarcos, & Momos clara ingenia derident. Ob Ducis Sapientiam à fraudolentis inimicorum insidijs est liber Exercitus: sub Principum vmbra impauidi Sapientes quiescunt. Sapientiæ Ducis ad Orientem hostilium armorum obtenebrantur splendores: à Principibus benigno si Sapientes aspiciuntur vultu, rabidè Æmulorum viscera iniqua Inuidia discerpit. Non expugnantur mænia quibus Militum Sapientia est Propugnaculum: non opprimuntur Sapientes quibus Principum arma sunt Munimentum. Imbellis est Fortitudo, quam Sapientia non comitatur: vilis est Sapientia, quam fortitudo non patrocinatur. Fatis Arma cedunt, Sapientibus armis obediunt Fata; nam Sapiens dominabitur Astris: Sunt miseræ Sapientium Sortes, at Principum sub alis aureas illi deuolant ad Fortunas. Nata ex sanguine Sceptra Sapientium Legibus conseruantur æterna: Armis quæ defenduntur Leges immutabiles remanent in æternum. Marti Quercus dicata calamorum lyconibus exculta augescit: Apollini Sacrata Laurus à Principum radijs suscipit incrementum. Ob Literas viuunt Arma: ob Arma immortales sunt Literæ: hinc viuit in Achille

Homerus, in Homero Achilles: spirat in Aenea Virgilius, in Virgilio Aeneas. Libris Imperatorum auctoritas defenditur: Armis defenduntur Scriptores: quam ob causam ad Augustum olim confugit Occhamus me, *illi inquiens*, tu defende Armis: te ego defendam Libris. *Verùm si vera hæc sunt: Literariam conscendens ego in arenam, Principem Mæcenatem qui me defenderet eligere debens ex Principibus quem Principem te clariorem eligere poteram? Tu hostibus terror. Tu sublunaribus horror. Tuum expauescunt nomen indomitæ Gentes. Ab Austro ad Aquilonem, ab Aquilone ad Austrum gloriosa de te Fama vagatur. In Solis ortu quæ tuæ nascuntur gloriæ non cadunt Solis vbi adest Occasus. Orientalibus in Oris tuorum gestorum ad aureos splendores Ottomanæ Lunæ denigratur argentum. Illustria ob tua facinora tanquàm Heroum Solem Occidentali in Plaga te venerantur Hiperborei Populi. Tuas Regij Generis glorias vnus Orbis non capit, sed vix illas Sex Orbibus perstringi tui Principes Ataui existimarunt. Ab vnius nanque Orbis Circulo eorum circumuallari trophæa inuicti illi Heroes non passi fuere: pro trophæorum etenim Campo Augustis animis vnus Orbis est locus angustus. Tuæ fronti non tribuit Diadema splendorem. Cunis ex tuo sanguine Regulis Sceptra adnascuntur. Ad regnandum ex MEDICEIS Principibus quilibet nascitur: nec ex Imperijs Sole clarior Terrarum in toto Orbe MEDICEVS Sanguis splendescit, sed ex illo sunt gloriosa Imperia. Et ò fælices Populi à tàm fortunatis Principibus qui gubernantur. Strenuissimos Exercituum Duces, & clarissimos Sapientium Mæcenates tuos Atauos, Proauosque conspexit olim Antiquitas: tantorum Virorum illustre Compendium te præsens admiratur Aetas. Marti, & Palladi tu dicatus gladio fulges, & calamo. In castris enutritus, & Academijs inter Armorum strepitus, & Literarum Ocia Oliua coronaris, & Lauro. Tuis ergo sub auspicijs disputantem me ne despicias. Non enim Occhamos tantummodo Augusti Principes patrocinati fuere, sed exterritas quoquè ad se confugientes Ceruas.*

AD LECTOREM.

ON multorum opusculum hoc dierum post aliquos menses in lucem si prodit, ne mireris o Lector. Ingenij est calamus sectatus fortunam, infœlicis parentis partus infœlix. Illustres viros impugnare, illorum honoris non prætereà detrimentum credas. Deridetur à Scotistis D.Thomas, à Thomistis deluditur Scotus; at Doctoribus hisce sunt derisiones istæ æterna encomia. Sibi contradixisse Scotum, somniasse, vana & confusa fuisse illum loquutum de Scoto audaces quidam coaxant Doctores: at honor si est honorantis sunt calumniæ calumniantis. Non quia errasse Scotum fatentur, errauit Scotus; nec idcircò apud omnes Scholas formidabilis non est Scoti doctrina. Elucescunt magis opposita iuxtà se posita. Lacrimantem oculum fumus reddit: at lacrymulis expurgatis clarior ille euadit. Rusllum cum Aquila de Auium principatu contendere, Aquilæ quæ imponitur ignominia? Bellantur generosi animi, quorum cuilibet regnandi est innata cupido. Hostilibus armis regium pectus offerre non dedignantur Reges: nam sanguine clariora sunt diademata. In Literarijs Duellis sibi gloriam qui comparare non audet, vilis est intellectus. Ingenium ingenio acuitur, & sapientiori primus nunquam tollitur locus. Maculam non patitur aurum: splendoresque Solis vili non offenduntur in luto. Virescit vulnere Virtus. Cicatrices in pectore viri fortis sunt argumenta: ac tandem, *In facie næuus forma decoris erat*, decantauit Ouidius. Pugnam itaquè contemplare ò Lector. Dulces sunt ictus, iucunda vulnera, quæ non mortem, sed pugnantibus æternam comparant vitam, *Musa* nanquè *vetat mori*.

IN-

INDEX

IN PRIMO LITERARIO DVELLO Errorum qui impugnantur.

INDEX

IN SECVNDO LITERARIO DVELLO Articulorum qui diſputantur.

LITE-

LITERARIVM DVELLVM INTER SALERNITANOS, ET NEAPOLITANOS MEDICOS.

ONTEM habet Anglia, quem inter Anglos,& Vandalos, Duellorum cùm fuerit locus, Vandeburiam Indigenæ vocant: cuius Campos (antiquitus vt fama vagatur) medio noctis tempore, armatus si ingreditur Miles,Ad arma,ad arma clamans,Ad arma, ad arma respondentem militem audit: hinc nulla interposita mora, paribus armis occurrit Eques,parem conscendens Equum, & pari electo lumine Lunæ crudelem aggrediuntur pugnam, crudelibus donec lancearum ictibus vulnerati Ascensores, vel alter, vel ambo cadant. Non tamen Solis vsque ad ortum tenebrarum Eques, & Equus, humi si victi iacent, Victoris remanent in trophæum,sed statim ac cantarit Gallus, velut è somno expergiscentes,fugitiui volant ad vmbras. Tanti apud Spiritus illos existimatur honor, vt viuentium militum prouocationem ferre non patientes, aëreis resumptis corporibus, quasi rabidi Canes ad bellandum se offerant;& ad millies mori, millies si mori possent, promptos ipsos non est qui non videat: Armellinorum etenim instar,generosi eorum animi immortales mori malunt,quàm fœdari. Verùm inter Anglos, & Salernitanos antiquum si fuit commercium, hinc *Anglorum Regi scri psit Schola tota Salerni*, Salernitanis si hoc idem in

more sit positum, non sit nunc qui admiretur, & illorum Lycea literarius cùm ingreditur miles, ad literariam prouocans conscendendum arenam, literarius illi ex aduerso, alter si contraueniat miles, nulli admirationem parturiat. Hippocraticam Ciuitatem Salernum esse, si dixit Abbas Ioachinus, en forsan Neapolitanos Salernitanorum controuersias sedantes, & contra illorum aliquos iudicium proferentes, Salernitani ferent? Ah, ò tempora, ò mores. Et legent Posteri, Neapolitanos Medicos, à Salernitanis Medicis leges qui recepere, nunc & Præceptores, & Medicinæ Coriphæos à Salernitanis ipsis fuisse appellatos? Ah non. Et à Sebeti Syrenibus licet ego lactatus, Salernitano in Lyceo dùm ego sum miles, tale opprobrium non patiar, hinc pro Salernitanis capiens arma, ET MALE SALERNITANOS ISTOS CVRASSE, ET FALSO NEAPOLITANOS IVDICASSE ad sustinendum, ex spiritibus illis exules qui in hoc Lyceo vagantur, meo fato exul etiam spiritus literarium ingredior Campum: Equus est Intellectus: lancea est Calamus: ictus sunt argumenta; & Clypeus tandem Hippocratis sunt, & Galeni doctrinæ. Cum Vandalis ergo bellantibus Anglis si spectatrix est Luna, & Iudex Terra: cum Neapolitanis pariter & Salernitanis istis me disputante, Index sit Veritas, spectatrix verò fortuna, disputantium adhoc vt illa inspiciens labores, Sapientibus in posterùm amica deueniat: Sapientum nisi fortè crudele sit Fatum, quod *plurimus* nempè, sic dicente Aristotele, *vbi est intellectus, ibi minima est Fortuna, & vbi plurima Fortuna, minimus ibi est intellectus.*

A PRINCIPIO itaque, vt pugnam exordiar; pugnantibus, in vanum ne cadant ictus, pugnandi limites si præscribuntur, quos statim ac egreditur miles, victus statim ac declaratur: Et ecce, vana disceptatio nostra ne fiat, disceptationis non alios mihi ego constituo limites, quàm quos in sua Apologia determinat sibi Roccus, Ægritudinis nempè historiam, à Doctore Matthæo Galliano, Italica lingua descriptam, quæ tamen latino idiomate, paucioribus restricta verbis, non aliud, quàm hoc, resonare videtur.

Paulus Capograssus ætate consistenti, temperie tum vniuersali, tum particulari Hepatis calida, duobus circiter mensibus ante morbum, carceribus fuit detentus, qui locus præ captiuorum morientium copia, cùm esset infectus, nulli tutum adhibebat commercium: paucis inde diebus, iam redditus ille liber, nimis fætida biliosa excreuit ac quam maximè sitiens, multamque frigidam exhauriens aquam, illinc ad 4. circiter dies, in dolores incidit intestinales. Triduò mites fuere dolores: quarto die exacerbati sunt: iniecto enegmate ex decocto Rutę, Parietariæ Męrcurialis, siccarum frondium

Allij

Allij olei,& vini cocti,gelu seu vitreæ pituitæ, magnam quantitatem euacuauit;dolor die mitis,nocte grauis. Similiter die quinto,sexto, & septimo. Fortiora fuerunt reijterata enemata ex oleo Camomellino, anethino, diacatolicone, diaphinicone, & hyera. Item applicata anodina, & sacculi ex millio, furfure, & sale. Pulsus à principio paruus, spissus, & iniquus. Die octauo, hoc bolo fuit purgatus.

℞. diacat. & diaph. ana dram. ij. diapr. lenit. dram. iv. pulueris hyer. dram. j. puluer. anifor. fenic. & liquir. ana q. s. m. à quo, bilis admodùm fœtida, similis illi euacuatæ Paulò post è carceribus exitum, euacuata est. Die nono, à medicamento virtus magis suppressa, magna ex cercendi cupiditas, flatus multi. Die decimo, in iure pulli, mannæ electæ. dram. ij. assumpsit; & cùm excrementis vitrea pituita admixta, excreta est. Die vndecimo, nocte dolor grauis, virtus magis remissa. Die duodecimo, accedebat dolor, & recedebat: ad cuius accessum opprimebatur virtus, ad cuius verò recessum, eleuabatur quidem, non tamen in magnitudinem, cùm firmæ, tùm eius contractio, tùm frequentia remanerent, sed in mediocritatem. Die decimotertio, manifesta apparuit accessio: in cuius fine, pulsus respectiuè ad primam oppressionem, eleuatus videbatur magis. A flatuum copia Splenis, & Hepatis regiones, in tumorem apparebant elatæ, quibus verò discussis, discutiebatur tumor. Die decimoquarto, nihil adfuit noui. Die decimoquinto rediuit accessio, & nocte per paucas horas grauior dolor. Die decimosexto, de omnibus melius se habuit. Prognosticum in sequenti die ad salutem. Die decimoseptimo, nocte rediuit dolor: manè virtus prostrata, extremorum refrigeratio, difficultas spirandi, sudor diaphoreticus, per fluxum biliosum;criticauit Natura, Vrinæ à principio crudæ, Crisis fuit ad mortem, defunctus est.

Disputationis ergo constitutis limitibus, inermis accedo ad pugnam, in qua non alijs argumentorum lanceis vtar, quàm suismet argumentis; quibus lenta manu effractis, necnon in ferientem conuersis, dicet ipse fortasse „ *Ehu patior telis, vulnera facta meis*.

Hinc quot capita,quot doctrinas, quot conceptus,pro sua defensione proponit, in omnibus (sit hoc sua pace, & disputandi gratia dictum) in omnibus, inquam, ipsum errasse ego defendam: ac tandem ad falsum me transferam, hac in re, Neapolitanorum Iudicium.

ERRAT itaque primò,in Titulo,qui Apologia inscribitur. Medicorum enim errores, si contegit Terra, ad quid ergo de mortuis scribendo, viuentibus renouare dolorem? Ad quid de illorum mor-

te, Apologiam edere in lucem, si Apologia, Defensio, & Excusatio sonat: Excusatio autem non petita, Accusatio est manifesta.

ERRAT secundò, in morbi propositione. Pro eius etenim causa, in carceribus Contagium ponit, necnon & ex animi passionibus, multam bilis in languente coaceruatam copiam, vt semel ex bilioso, & fœtido innotuit fluxu, hinc & multùm sitiens æger, multamque frigidam haurire conatus aquam, intestinales illi superuenere dolores.

At sibi ipsi apertissimè contradicit. In solutione enim primi Capitis, seu Puncti, contrarium asserit, frigidam videlicet pituitam huius morbi dicens fuisse causam. Quæ contradictio, ex infrà dicendis, satis clarè elucescet.

ERRAT tertiò in Pulsus cognitione. Ægrotantis namque pulsum, se non cognouisse apertis verbis fatetur. Dubius enim fuit, & ità dubius, vt quatuor modis, in sui scripti prima pagina, & principio secundæ, de pulsus cognitione, suam mutet sententiam. Nunc etenim eius paruitatem, & spissitudinem, ambas illi connaturales esse, ab Ægrotante, & à Medico ordinario, certum se fuisse factum testatur. Nunc contractionis eius, causam credit esse dolorem, ait namque, *Credidi etiam potuisse dolorem vehementissimum, talem contractum edere pulsum.* Nunc paruitatem illam, & spissitudinem ad languentis timiditatem refert, quando à Medico tangebatur: hæc autem sunt eius verba,,, *Sed nescio, si æger, præ nimia timiditate, qua vexabatur, dum quotiescumque in tangendo &c.* Nunc mortuo ægro, talis pulsus nullam ex dictis causis fuisse causam aduertit, sed dubiè loquens, aliam existimare videtur, inquit enim,,, *Sed vereor falsam fuisse narrationem, exitus acta probauit.*

Ecce ergo, in vna re explicanda, quot linguis loquitur, & quot terminis vtitur: nunc enim ob aliorum dicta, de tali pulsu, certum se esse ostendit: nunc credit: nunc nescit: nunc veretur. Quid ergo est mirum, si non cognito pulsu, Prognosticum fuit ridiculum? Pulsus enim facultatis vitalis fortitudinem demonstrat: & summa totius præsagitionis mortis, & vitæ, est virium robur, vt in 2. Progn. com. 6. aduertit Galenus.

ERRAT quartò, nam quærens ab inuidorum, & iniquorum calumnijs se vindicare, Neapolitanos adulatur Medicos, ita inquiens,,, *idcirco ad Præceptores, dico ad Coriphæos Medicinæ, Neapolitanos, meus (reu erenter tamen) conuertatur discursus.*

Sed quò illum ducit furor? Suæ etenim existimationis oblitus, nec non & sui gradus: in Almo namque Salernitano Collegio, Collega est, & in Salernitano Gymnasio, Theoricæ Medicinæ professor,:

im-

immò & suæ Patriæ, Medicinæ Fontis, immemor factus, Neapolitanos amicum, vt sibi reddant iudicium, Præceptores appellat; dum dignitate sint pares: hinc Par in Parem si non habet Imperium, nec Par in Parem habere potest iudicium. Ad quid ergo Præceptores vocare, & vt nostras dirimant lites, ad illos accurrere? Neapolitanorum est quidem sapientia admiranda, immo si Doctores vnquam fui ego admiratus, inter alios Ferrillus, & Santorellus fuere, sic & omnium aliorum glorias, æterna esse dignas memoria, stultus essem, si non existimarem.

Quæ vera sunt, negare non audeo, & vnicuique tribuere, quod suum est, Iustitia est. At illos, Salernitanorum Præceptores appellare, Salernitani furentis, furor fuit, & iniustitia. Tranquillo etenim animo, cuilibet hæc si cadant, quilibet infallibili signo, dicendum est quòd delirat. Nullos Salernitani Medici Præceptores agnoscunt, immò Salernitani Scholæ sententias, Clarissimi Medici, inter quos est Arnaldus de Villanoua, commentati fuere.

Nunquam didicit Salernitana Schola, sed docuit in toto Orbe terrarum: adeò vt de claris Vrbibus loquens, in 71. Opusculo de Virtutibus, & Vitijs Angelicus Doctor de Aquino, in hæc aurea proruperit verba,, *Quatuor sunt Vrbes cæteris præeminentes, scilicet Parisius in scientijs, Salernum in Medicinis, Bononia in Legibus, Aurelianis in Actoribus.*

Non ergo Salernitanorum Pręceptores Neapolitani se credant: ingrati equidem essent: sunt namque illi, veluti nostri filij, & nostrorum laborum partus. A Saluatore enim Calenda, nudius tertius vt ita dicam, primo Neapolitani Collegij Priore, è Salerno à Iouanna secunda Neapolim conuocato vnà cum Loysio Trentacapilli, & Paulino Caput Scrofa, Medicinæ, *de Iure Regni in Priuilegio quod incipit, Iouanna secunda, sub tit. de Officio Magni Cancellarij, sicut Tappia refert*, Medicinæ, inquam, vt ,, *reformarent, crearent, atque melius ordinarent*, Collegium: primas Neapolitani Collegæ habuere instructiones: quando tamen Salernitana Schola parentem per sæcula, & sæcula quòd non cognouerit, apud Antiquos inueterata fuit memoria. At quem parentem agnoscere potest, si est Fons Medicinæ? *Salerni Medicinæ Fontem fuisse, Fama est*, Petrarca dixit, *Sed nihil est, quòd Senio non exarescat*. A Fontibus, & Riui oriuntur, & Flumina, nec Fontes aliunde recipiunt aquas, sed è proprio sinu scaturientes illæ, veluti ebullire videntur.

Verùm Patres Senes, filij iuuenes si derident: hinc à primo Patre fuit dictum ,, *Filios enutriui, & exaltaui, ipsi verò spreuerunt me,*

me,Salernitanos Neapolitani derideant,& Salernitanorum esse Præceptores se iactent:talem enim iactantiam futura procul dubio deridebit posteritas, quotiescumque leget, quod Neapolitanos Roccus Præceptores appellat,Salernitanos autem, AQVINAS.

ERRAT quintò. Nam quinque examinanda proponit, quæ ferè omnia,non ad rem,& inutilia sunt: & primò, vndè hæc materia tam gelida orta fuit &c.

At quid Cani,& Balneo commune? Si mors alium esse morbum, ab eo quem ipse credebat,manifestauit,ad quid,in re tàm vana,conterere tempus?Sed amicè excurramus hæc Punta: vnde ad ipsum, & ad Neapolitanos,non reuerenter,sed generosè, mea conuertatur Oratio.

ERRAT sextò prætereà in primo Punto. Quærens enim de ortu pituitæ vitreæ,hanc tandem illius morbi fuisse causam concludit: *Frigida enim potatio*, sic ille inquit, *Et tempus anni concurrunt ad generandum illam pituitam,quam vitream nominamus:hæc quidem in ægro illo per inferiores partes comparuit &c.*

Sed contradicit sibi in huius Apologiæ principio,& fine. In principio enim dixerat, quòd in carceribus, intra quos languens fuerat detentus,grauis erat infectio;necnon quòd „ *ab animi multis passionibus oppressus(vt ille dicit)bilis copiam coaduniuit &c.*

Adde,quòd ipse bilis generationem confirmat, tùm ex languentis calida temperie,tùm ex multa siti, de qua post libertatem è carceribus conquerebatur æger: sitis autem vel ex caloris copia est, vel ex humoris inopia:hinc humoris in illo,cùm nulla adfuisset inopia,à caloris copia sitim illam prouenisse,est arguendum: caloris autem copia biliosi humoris est ferax.

Adde,quòd bilem huius morbi fuisse causam, ex eius relatione, si contradicere sibi nolit,nullo modo ipse potest effugere. In principio enim post exitum è carceribus, fætidam bilem euacuasse refert: deinde à Medicamento,prædictæ bili excreta similis est,vt Gallianus in sua historia affirmat: ac tandem consimiliter biliosus cùm illi in decimoseptimo die,superuenisset fluxus,vt ambo concedunt,obdormiuit in Domino.Ad quid ergo,vitream pituitam, huius morbi fuisse causam,existimare oportet, si bilem tantummodò, solam causam fuisse,tribus vicibus demonstrauit Natura?

Dices.Si vitrea pituita. huius morbi non fuit causa, cur ergo multoties,vitream pituitam, æger excreuit?

At huic.Quæsito facilis est Responsio. Dici etenim potest, quòd vitrea pituita,non ex quo,ab illa grauabatur Natura, sed à medicamentis calidis pituitam trahentibus malè applicatis, fuit illa attracta,& euacuata : Medicamentum equidem non quoscumque indi-

ſcriminatim trahit humores, ſed „ *vbi Pharmacum intrauerit Corpus,* vt in libro de Natura humana Hippocrates dicit, *Primùm quidem ducit id, quod ex omnibus in corpore exiſtentibus, ſibi maximè ſecundùm naturam familiare fuerit, deinde verò etiam alia trahit, ac purgat.* Et poſteà exemplificans ait „ *Quæcumque enim bilem ducunt, primùm meraciſſimam bilem purgant, poſteà verò mixtam. & rursùs pituitæ pharmaca, primùm meraciſſimam pituitam ducunt, poſtea mixtam.*

Quòd autem hoc ſit verum, iam ſatis clarè fuit à Natura monſtratum. Pituitam enim vitream Natura non expulit, niſi Medicamentis illam trahentibus, vt per enemata, bolum, & Mannam innotuit: licet à bolo, tanquam à validiori Medicamento, bilis etiam vel ſecundario fuerit attracta, vel etiam primariò ratione diapruni lenitiui, vel alterius ingredientis. At bilem, nullo Medicamento attrahente, ſed ſponte Natura, in Symptomaticis euacuationibus, ſolam euacuauit, tùm ante morbum, tùm propè mortem, vtpote quòd à bile ſola grauabatur Natura.

Ratio huius eſt. Nam ſi à pituita fuiſſet pariter grauata Natura, pituitam quoque vna ſimul cum bile admixtam euacuaſset, vt 4. aph. com. 22. his verbis docet Galenus, *Quando aliquis incipit morbus, ſi quid excernitur, nihil tunc excernitur Naturæ ratione, ſed ſunt omnia caſus earum, quæ præter naturam ſunt in corpore diſpoſitionum. Quo enim in tempore à cauſis quidem morbum facientibus Natura grauatur & cet.* Non ergò huius morbi vitrea pituita fuit cauſa, ſed ſolummodo bilis, ex eo quòd, à ſola bile grauatam, in Symptomaticis euacuationibus, ſe demonſtrauit Natura.

Contradicit tandem ſibi in fine: vbi morbum iſtum, malignum fuiſse concludit; ac tres malignitatis enumerat ſpecies: immò & malignæ cauſæ morbificæ, aliam ſuperaddit ipſe malignam cauſam, Contagium nempè in carceribus contractum: & aſſignat de hoc rationem: nam ad Contagium Agentis robur ſi requiritur, diſpoſitio paſſi, & longa mora; cùm omnia igitur hæc tria in languente adfuiſſent, Contagium iure optimo, huius morbi fuiſse cauſam, ponendum eſt: immò ex Fraccaſtorij doctrina, palliuolas ex Contagio fieri febres affirmat, vt in languentis contigit caſu.

Ecce ergo in ſuis dictis, quàm manifeſtæ contradictiones apparent: ante mortem enim, vitream pituitam, eius morbi, fuiſse credidit cauſam, poſt mortem verò malignam bilem: hinc poſt Vindemias Doctor iſte infundibulum emit: mortuo nanque ægro, quo morbo fuerit mortuus, ipſe cognoſcit, quando tunc temporis inutilis eſt, & vana cognitio; nec Famæ ſplendorem, ſed Medicorum multum ruborem, illa potius comparare videtur.

ERRAT Septimò in ſecundo Puncto: dum quærit, vnde tanta fla-

tuum copia? Et respondet, quod à materia cruda, quæ ad infimi ventris partes, à coitu debilitatas descenderat, eleuati flatus illi fuerunt: & Hippocratis in 6. Epid. sect. 3. com. 12. de Damagora, & Arcesilao exemplum affert, quorum alteri, cùm venere vteretur, inflabatur venter, & alteri cum strepitu tumebat. Nec non suum tandem confirmat intentum ex hoc, quod Venti omnes, spirant à Niue, gelu, glacie &c. vt in secundo de Diæta docet Hippocrates.

Sed ex causa dubia, certum Doctor iste effectum colligit: an etenim coiuerit patiens, ipse nescit, ait nanquè „ *quia dum vxoratus erat, validæ complexionis, & calidæ, tunc si forsan (quod non credo) coitui deditus fuisset &c.* Ad quid ergo effectum ponere certum, debiles nempe, à coitu redditas, infimas partes, & causam dubiam?

Adde, quòd exemplum de Damagora, & Arcesilao non est ad propositum: nam vt in com. dicit Galenus, hæc accidunt quibusdam iam inclinante ætate, & affectu melancolico, & flatuoso vexatis: at languens neque senex, neque melancolico, & flatuoso vexabatur affectu.

Adde, quòd Hippocratis auctoritas in secundo de Diæta, frigidos languentis fuisse flatus non concludit. Tùm quia, vt ibidem Hippocrates asserit, calidi, & sicci dantur etiam venti. Tùm quia flatus ex calida possunt quoquè eleuati materia, vt de flatuosis spiritibus, in febre ardente, ex biliosa materia eleuatis, qui aurium sonitum causant cùm caligine, primo in primum Prorreth. com. 18. testatur Galenus.

ERRAT Octauò, in secunda parte, secundi Puncti. Dubitans enim, an flatuum copia, præfatum morbum permutare valuerit, & Respondet affirmatiuè: suamque fundat responsionem in Hippocratis textu de Veteri Medicina, vbi docuit, quinque posse flatus producere, strepitum S.S. sonum, transmutationem, motum, & commotionem: ex quo sic ipse concludit „ *Ergo si commutare, & trasmutare valent, quorsum non poterint febrem vnius modi in alteram vertere Ideam?*

At Quæro ab hoc Doctore. A qua flatus virtute, vnius febris idea, in aliam conuertitur? Non quidem à sono, aut strepitu: peccans etenim humor, cùm sensu careat, nec sonum, nec strepitum sentit: hinc neque maiorem, neque minorem ex his contrahere potest corruptionem.

Non à motu. Ad motum nanque ex Aristotele per se non est motus, sed est Vbi?

Adde, quod à flatu, cùm intra venas mouentur humores, vrinæ ex Galeno, citrà aliquam subsidentiam turbatæ obseruantur: at in hoc languente, crudę semper, & nunquam turbidę fuerunt illi obseruatę.

Non tandem ex commutatione, & transmutatione, quasi quòd

flatus

flatus de loco ad locum ducens humorem, qui febrem causat febris mutet ideam: exemplo forsàn desumpto à bile, quæ vt in 1. Epid. sect.2. com.20. Galenus docet, si extrà venas putrescit, tertianam simplicem causat, si intra venas, Ardentem, & si ad Cerebrum defertur, vt in com.73. Phrenitidem.

At hæc transmutatio fieri non potuit. ex eo quòd flatus in dicto languente, in intestinorum erant cauitate inclusi, intestinorum non totaliter quidem, sed vel partialiter causantes dolorem: non autèm intra venas erant; etenim ex iam dictis, aliquandò saltèm turbidæ fuissent vrinæ, non semper crudæ.

Adde, quòd flatus geniti in febre, vt 4.de rat. vict. 42. dicit Galenus, turbationem indicant; quique vertiginem, aut capitis pulsum causant, siue in cerebro generentur, siuè sursùm ab Infernis partibus deferantur, vt fatetur ibidem: quæ duo Symptomata in hoc languente, obseruata fuisse non referuntur.

Hæc est præterea eius Dictum alicuius momenti, quòd nempè flatus illi coaceruati ex temporis austrina constitutione, prauam contraxerunt qualitatem, quàm humoribus comunicantes febrem contraxere malignam. Hoc enim quamuis gratis fingatur, gratis tamen concesso, propositum non concludit. Et patet clarissimè, nàm pulsus ille paruus, & spissus, pusillam denotans febrem, à principio vsquè ad finem, idem semper durauit: quo igitur modo, febris idea est transmutata?

Ex quo etiam colligere licet, quòd nequè febris Mos, dici potest, quòd de benigno in malignum fuerit mutatus, non etenim in principio benigna febris fuit obseruata, quæ posteà maligna facta dicatur, sed ferè semper in eodem tenore, à principio, vt ipsi proprio ore fatentur, vsquè ad diem mortis permansit eadem, paucis solummodo, ratione doloris, obseruatis augmentis, & vno tantùm, vel duobus tertianarijs circuitibus.

ERRAT nono, in prima parte tertij Punti. Quærens enim, vndè tanti dolores? Respondet, duplicem doloris causam assignans, loci nempè angustiam, & vitream pituitam crassam, viscidam, & lentam.

At huius contrarium ex suis Dictis concluditur. In principio enim quinti Punti, in 17. die, biliosam, fœtidam, & putridam materiam, ægrum eijecisse fatetur, deinde ait „ *Cum hoc fluxu cessarunt dolores intestinorum*. Verùm, remota causa, ex Philosophorum doctrina, si remouetur effectus, non vitream pituitam, intestinalium dolorum fuisse causam, Natura docet, & nos credere debemus, sed fœtidam, & putridam bilem.

ERRAT decimò in secunda parte huius Punti. Mouet enim dubium

bium „ *an tanti*, inquiens, *dolores, vrinam valeant incrudare, pulsum minorare, & morbum malignare*: & Respondet affirmatiuè; ex eo quòd doloribus in hoc languente, nocte inualescentibus, pluries deperdebatur somnus, quo deperdito, debilis reddebatur ad coctiones destinatus calor: hinc mala chylificatio, & peior sanguificatio: hinc vrinæ crudæ, & aqueæ, necnon & diminuti pulsus: ac tandem ex cruditatibus genitis, malignum deuenisse morbum, Galeni auctoritate affirmat.

Sed miror, Galeni doctrinas quàm malè applicet iste Doctor, nec non morborum, & Symptomatum quàm temerè fingat causas. Ad quid enim, dummodò non semper, sed *plurimum noctium*, vt ipse inquit, somnum deperdidit, crudas somniare vrinas, & debiles pulsus?

Adde, quòd vrinæ non fuerunt à principio coctę, deindè crudæ, ex quod verisimilis posset reddi sua cantilena, de colore videlicet debili reddito, de mala chylificatione, & de peiore sanguificatione, sed vrinarum cruditas vnà simul cum dolore inuasit: non ergo à dolore crudas fuisse exortas vrinas, sed altiores, existimandum est, illas habuisse radices

Adde, quòd fæces, vt in Galliani patet historia, quotiescumque vel per enęmata, vel aliter illas euacuauit, coctæ semper, & ligatæ fuerunt: fæces ergo cur semper coctæ, & vrinæ semper crudæ? Coctione enim à debili calore si erant malæ, cruda coctionis cuiuslibet debebant esse excrementa.

Adde, quòd vrina cruda, & pulsus paruus, quando sunt à dolore, tunc si dolor per plures dies continuetur grauis, vrina fiet magis & magis cruda; sic & pulsus minus, & minus fortis: at in eodem tenore cruditatis, & paruitatis, vrina & pulsus à principio vsquè ad vicinā mortem, obseruati fuere: immò in 16. die communi omnium gaudio, virtus eleuatior erat, ac pulsus spissitudo defecit. Non ergo à dolore, sed ab alia causa pulsum paruum, & crudam fuisse vrinam, est arbitrandum.

Adde, quòd non omnes noctes, per singulas horas fuere insomnes, immò & per aliquos dies fuit æger dolore vacans: Cur ergo ad consueta munia tunc non rediens Natura, bonas, vel saltem coloratas nō excreuit vrinas? Eo modo ac in febribus fieri solet, quando Naturæ à causa morbifica grauatæ, conceditur respirare, Cur pulsus in doloris remissione, iniquam vt ipse dicit, non amittebat contractionem? immò vt Galliani terminis vtar, remittente dolore, eleuari estò virtus videretur, eleuatio tamen illa in magnitudinem non erat, sed in mediocritatem, adeò vt paulò plus, posset dici eleuata. Non ergo cruditatis vrinæ, & paruitatis pulsus, fuit Causa dolor, sed alia interna

terna causa morbifica, quæ respirantem non derelinques Naturam, sed ab illa continuò Natura grauata, ne ad solitas operationes rediret, continuò impediebatur.

Asserit præterea quòd si cruditas ex Galeno in lib. de Cibis boni & mali succi cap.14. morbos non solùm gignere potest, sed illos etiã malignos reddere: non ergo esse mirum ex hac doctrina concludit, si ex ciborum cruditatibus à somno deperdito exortis, languentis malignus fuerit redditus morbus.

At Medicorum iussu, facillimi transitus alimentis si æger cibatus erat, nec continuò deperdebatur somnus, nec dolor semper grauis, ad quid ergo, quæ malignum potuisset gignere morbum; tantam fingere cruditatem?

Præterea vbi acidi ructus, ex Gal.6. aph.com.1. ex frigiditate, seu debili calore frustratam coctionem qui insequuntur?

Adde, quod in cruditatibus deiectiones sunt liquidæ, vt 4. de rat. vict.com.4.docet Galenus: nam *coctio*, dicit ibi, *omnia cogit, & incrassat*: sed ligatæ,& crassæ languentis deiectiones fuere: nulla ergo cibalis cruditas erat, vel saltem non tanta, malignum, quæ potuisset gignere affectum?

ERRAT vndecimò in prima parte quarti Puncti, in qua exagitat, Quæ febris ipsa fuerit? Et respondet, fuisse continuam, ratione quidèm prauæ qualitatis; & eò magis, quia pulsus verè iniquus, illi coniunctus erat, qui sub specie connaturalis fingebatur, & subdit deindè, *non ratione inflammationis, vt falsò quidam putabant*.

Sed falsò putauit ipse. Mors enim aliorum veram esse manifestauit sententiam, vt iàm ex dicendis patebit.

Adde, si pulsus erat verè iniquus, ad quid illum credere naturalem? Nonne naturalium pulsuum differentias omnes, per ætates, sexus, anni tempora, complexiones,& alia huiusmodi enumerauit Galenus, & tamèn iniquum pulsum inter naturales non ascripsit? Ad quid ergo, (si Galeni doctrinis, nouas non credit ipse superaddere doctrinas) naturalem illum pulsum non solùm non esse, sed nec esse posse, pro certo non habere?

Adde, quòd nequè inter pulsus nonnaturales, tali termino, iniqui pulsus, fuit vnquam vsus Galenus. Hinc tali termino caueat vti & ipse: arma enim hostibus tradet: illos nanquè ipse vocat iniquos: at potiori iure, Res ab Inuentore vt plurimùm nomen habent, à Medico iniquo, dicent illi fortasse, pulsum fuisse inuentum iniquum cùm tamèn ille bonitatis sit, & simplicitatis exemplar.

Adde præterea, quòd ipse inquit, *Immò si pulsus quantitas, & qualitas mihi fideliter narratæ fuissent, præsagium certiori modo, & non sub nubilo ad malum potuissem explorare*.

Sed suam, quo termino vtar, nescio, dicam inaduertentiam, excusatio hæc non saluat. Prudens etenim Medicus, de re, quam ipsum cognoscere oportet, ab Ægrotante certus fieri, non debet: nec de Prognostico, & de curatione dùm agitur, in re tàm graui, in alterius Medici dictis suam, aliquis tenetur fundare sententiam. Manus si ipse non habuisset, vtpotè tantum illi condonarem ego errorem: at manus habuit; pulsum tetigit: & sensu tactus, quis est certior sensus?

ERRAT duodecimò, in secunda parte huius Puncti, non posse videlicet asserens, in tali febris continuitate, inflammationem aliquā suspicari, non quidèm externam, vt Mesenterij, Ventriculi, Iecoris, vel splenis: nec internam: hæc autèm quæ sit, ipse non explicat.

Quæ distinctio mihi primò non placet. Mesenterium enim, Ventriculum, Iecur, & splenem, inter partes externas connumerari posse; ego non video.

Adde, quòd in illo Hippocratis aphorismo registrato in 4. aph. 48. *In febribus S.S. non intermittentibus, si partes exteriores frigidæ, interiores vruntur, & sitim habeat, letale est.* Explicat in com. Galenus, exteriores partes Cutem esse, interiores verò illas dici, quæ sunt in profundiori corporis parte. Quòd autèm huiusmodi sint, Ventriculus, Iecur, Splen, & Mesenterium, ex hoc eodem textu colligitur. nam internas partes exuri, externas frigescere, in Solis febribus, quæ Causones ab incendio nominantur, perniciosis, vt dicit Galenus, accidere videntur, vel si aliter libeat appellare malignissimis, veluti lippirijs: at Causus, vt in 3. Epid. sect. 3. com. 33. idem Galenus docet, fit quandò putrescit bilis in venis Iecoris, Ventris, & præsertim in eius ore. Falsa ergo est distinctio illa, & inflammationem internam, tàm quæ est in omnibus venis, quàm quæ in quolibet interno viscere, Erysipelatis instar, vt 4. de rat. vict. com. 1. nos vocare debemus.

Sed gratis illi hæc concedantur. De nominibus enim si parùm curat Galenus in 2. de diff. febr. cap. 6. de illis parùm curo, & ego: vnde ad eius rationes examinandas, nunc me transfero.

Inflammationem ergo tam internam quam externam negat ipse, ex eo quòd vtriusque inflammationis, non aderant signa. Et 1. non erat dolor, non tensio, non sitis, non linguæ ariditas, non tinctura, immò lingua humida erat, & siti carens, non internum incendium, non partium externarum frigiditas, nisi in vltima die.

At ò quam friuola ista sunt argumenta, & se hic Doctor suis armis ferit. Patientis enim querelæ ad cælos vsque tendebant, ob dolores in inferioribus partibus, & præcipuè in intestinis, adeò vt dolores, vocauerint Medici, intestinales, & nunc ipse dolorem negat?

Adde quòd à flatu sæpè sæpius tensionem in illis partibus ipse cōcedit: sed à flatu non benè illam existimat, ex eo quòd, vt ipsemet fate-

fatetur, remouebatur illa, non solum remoto flatu, sed etiam ascellando: non ergo à solo flatu illa tensio erat, secundum eius principia concluditur.

Adde quòd dici potest tensionem illam à flatu non esse, sed à flatu potius manifestari, ex eo quòd flatus dilatat viscera, eo pariter modo, quo de renum dolore scripsit Hip. in 6. Epid. sect. 1. t. 6. cum inquit, *In renem dolor grauis cùm cibo implcantur, liberantur verò cum cibis euacuati sint.*

Adde quòd sitim & linguam aridam patientem, ipse habuisse negat, & tamen ob linguę ariditatem, vt vulgò ferebatur, vix aliquando loqui poterat, & siti adeò exardebat, vt aquam continuò appeteret.

At in Ciuium fide, testimonium qui de hoc perhiberent, meam si vellem ego fundare sententiam, vana quidem esset oratio: contra me enim, ò quot falsi reperirentur testes: ab eius idcircò scriptis, quæ negari non possunt, vtique non discedens, ipsius rationes eneruo.

Concesso itaquè gratis quòd æger sitim non habuit, immò humidam linguam sitis expertem, vt ipse dicit, quamuis hoc quàm longè sit à veritate alienum, Assero ego tamen non sequi ex hoc propterea, inflammationem non fuisse internam: ex eo quòd sitis non est signum necessario consequens inflammationem internam, præsertim quandò illa est maligna.

Ne tamen vana me loquentem quis putet, Galenum affero in 4. de ratione vict. com. 1. vbi postquàm vehementem in corpore caliditatem, & incompescibilem sitim, ardentis febris patognonomica signa posuerit, asserit deindè, quòd cùm Causus, non vnam eamdemque semper habeat generationem, non idcircò Causi, est sitis perpetuum & necessarium signum: at quandò Causum sitis sequatur, & quando non his verbis explicat Galenus „ *Nempè in vna corporis parte quæuis illa sit, interdùm Causus gignitur, interdùm & toto in corpore. Verùm cùm in toto sit corpore, sitim omninò parit; cùm verò in vna parte, non de necessitate, nisi pars ipsa sitim pariat. Omnium autem primùm & maximè id facit os vētriculi, deindè ventriculus, atquè ab eo stomachus, post pulmo, & subinde ieiunum intestinum.* Quintum ergo locum in pariendo sitim habet intestinum ieiunum: at languentis dolor si in intestinis erat inferioribus, & propriè crassis, vt ipse testatur, & Gallianus in principio suæ historiæ enarrat, & vbi est dolor, ibi est inflammatio; nam continuum inflammatio soluit, & ad continui solutionem sequitur dolor, Quid ergo est mirum, quòd nullam patiens habuerit sitim, immò & humidam linguam, si inflammatio in partibus erat, non parientibus sitim.

Adde consequenter quòd si lingua cōmunem habet cum vētriculo tunicā ex Gal. 3. progn. 30. hinc & ab eodē humore, à quo ventriculus

alte-

alteratur, & illa, immò & ob immoderatam ventriculi caliditatem lingua nigrescit, vt his, quibus cutis sole vsta sit, ex 4. de rat.vict.com.4. Non ergo pariter est mirandum, si patientis lingua, nullam fuerit passa tincturam, ex eo quòd inflammatio, vel causus, vel Erysipelas, vt ad mentem Galeni 4. de rat. vict. com.1. strictius loquar, in alia parte, quàm in ventriculo erat, in inferioribus vtporè intestinis.

At Dices, Si interna inflammatio, vel Causus, vel Erysipelas in inferioribus erat intestinis, & si Causi duo sunt signa, vehemens s.s. caliditas, & incompescibilis sitis, cur exurens saltem non adfuit, caliditas, concesso, assignatas ob rationes, quòd sitis esse non potuit?

Respondetur autèm facilè si cum Gal.in 4.de rat.vict.varios Causi perpendamus modos: docet enim in com. 16. quòd Causus duplex est, exquisitus vnus, & spurius alter, ac vterque benignus, est, vel malignus: in exquisito itaquè, & spurio Causo, quandò vterque est benignus, ignea & velemens in toto corporè caliditas adest: at quandò vterque est malignus, non exurens inest caliditas, immò refrigerantur extrema, patientis ergo. Patientis ergo in intestinis, Causus cùm esset malignus, exurens non idcircò in corpore, caliditas fuit.

Dices iterum, quòd in Causo maligno, Extremorum adest refrigeratio: at in languentis proposito Casu, illa non nisi in vltima die, fuit obseruata.

Respondetur etiam facilè, notando, quòd extremorum summa refrigeratio, non requiritur necessariò in omni inflammatione interna, sed tantùm perniciosissima, de qua Hip. & Gal. in 4.aph.48. scripserunt: immò in 2. progn.com. 4. docet idem Gal. quòd tantò maior est interna inflammatio, quantò maior extremorum adest refrigeratio: ità vt ex his textibus colligatur clarissimè quòd in febrium ardentium genere, metrum & mensura caloris quarumlibet ardentium, est exurens caliditas exquisitæ febris ardentis, à qua exurenti caliditate quantò magis febris ardens recedit, tantò magis ad Causum malignum seu internam inflammationem accedit. Languentis ergo, intestinorum Causus, ad perniciem tendebat, & idcircò in principio & augmento inflammationis internæ, calor visus est naturalis, vel paulò plus mordax (non aliam enim in eorum scriptis tàm Gallianus, quàm Roccus de calore faciunt mentionem) in statu autèm, natiuo extincto calore, atque adeò extremorum facta refrigeratione, mortuus est. Extremorum enim summa refrigeratio, virtutem denunciat extinctam, quæ in extremis partibus, calorem producere non amplius potest.

Adde, quòd ob hanc eandē causam, in causo maligno, nec sitis necessariò adest, vt in secunda meæ assertionis parte, ego notaui: immò

si Galeno

si Galeno credamus in 1. Epid.sect.1. com.29. maximæ malignitatis signum est,in calida & adurente febre,non sitire ventriculi enim sentientem virtutem iam deperditam indicant,& in 3.epid.sect.1. com. 5. non sitire in febre ardente, ait, *quòd alterutrum indicat,aut mentem læsam ægri esse, aut ventris naturalem facultatem, qua subinde cibos appetimus, emori*.

Adde, quòd spirandi difficultas,si propter aliquam earum partiū, quæ respirationi obseruiunt, passionem, contigit, vt 4. aph.com.50. docet Galenus, non idcircò ad arguendam inflammationem internam, spirandi in languente requirebatur difficultas; inflammatio enim in intestinis erat, quæ respirationi non seruiunt: at in vltimo die si illa fuit, vt Gallianus dicit, abs re non est: ex vaporibus enim putridis ab intestinorum Erysipelate ob natiui caloris extinctionem putrefacto, eleuatis, cor suffocabatur, hinc non mirum, respirandi si fuit auctus vsus, corde iam tendente ad interitum.

Adde vltimò, quòd internum incendium negat, ex cuius absentia internam inflammationem impugnat; & tamen fateri non erubescit, quòd tantum sentiebat æger ardorem,vt frigidos linteos ventri applicaret,immò & in manuum volis magnam quoquè persentiebat caliditatem.

Sed quod magis mihi mouet risum, est quòd ab ægro, de tàm furenti incendio, Medicus rationem edicit, ait enim „ *Totum dicebat velle facere, quia è rebus calidis nimis excalefactus erat, vt etiam ad manuum volas extendebatur præ hepatis excalefactione à calidis applicatis*.

Et prætereà ita hallucinatur,vt hanc rationem veram esse,Galeni authoritatibus demonstrare conetur; & non videt quòd à Medicamentis calidis, caliditas illa si concedatur inducta, sequetur error peior priori, quòd nempè inflammationis eius, & mortis,sola causa fuit Medicus, Medicus fuit homicida.

ERRAT xiij. in tertia parte huius puncti,dùm se de Prognostico excusat,in 16.die a. salutem prolato,quod tamen in 17. contigit ad mortem: promiserat enim ille, in sequenti die, consorti maritum tribuere,at postea Telluri communi hominum Matri, donauit filiū.

Non ergo se bene defendit, dùm non errantem se asserit, ex hoc quòd conditio, si, non ponit in esse de necessario, sed solùm de contingenti:hoc enim tanquàm verum ego quidem concedo. At quæro ab hoc Doctore. Qua in Schola Latinorum ne, Arabum, vel Græcorum,præsagiendi hunc edidicit modum? Nonne futurorum, ex præsentibus præsagia sumuntur,vt 4. de præsag.ex puls. cap.2.docet Galenus? Nonne, vt habetur ibidem, cognitis morbi causis, & cognito morbo,non solùm mortem,aut salutem, prædicere tenetur Medicus, sed etiam tempus, & modum salutis, aut mortis?

Pulsus

Pulsus si, adhùc perseuerabat iniquus, vrinæ magis aquæ, morbus absquè ratione remissus; ex medicamento enim si quis remissum credat, fallitur, nàm ex illo oppressa fuit magis virtus, nec minus graues quàm anteà, vt ipsi dicunt, adfuere dolores, ad quid ergo interitum non timere? Nonne morbi vires, cum Naturæ viribus comparare, in morbi præsagiendo euentu Galenus & Hip. docent, adeò vt absq. ratione, nec remissioni sit, nec morbi augmento, vnquàm credendum, vt in 2. aph. 27. legitur. *His qui non ex ratione leniùs se habent, non oportet fidere, nequè multum formidare mala, quæ præter rationem eueniunt. Plurima enim talia stabilia non sunt, nequè multum durare, aut permanere consueuerunt.* Ad quid ergo de Chrisibus, de Diebus decretorijs, de Prognosticis, de Vrinis, & alijs tàm accuratè Galenum, & Hippocratem Scribere, si Prognostica, non à principio inspecta morbi idea, more, & motu fieri deberent, sed de die in diem immò de hora in horam, iuxtà febris, aut Symptomatum augmentum, vel decrementum? Anne Medici, cum Tonsoribus, & fæmellis, leges habent comunes, quæ in Accessionis principio, augmento, & statu, præsagiunt mortem, in declinatione salutem? Anne Medicorum Prognostica Ægyptiorum sunt ludi nunc intus Compater est, nunc foris?

Sed miror, in talem quo modo inciderit, iste Doctor, errorem. Poterat enim non illos imitari nostrates Æsculapios, quibus semper prædicentibus salutem, absquè quo se disponant ad mortem, ex hac vita abeunt ægri; sed alios imitari Apollines, quibus, mortem in omni morbo præsagientibus, vel salus, vel mors, deindè sequatur, aut præsagiendi, aut curandi, illis semper tribuitur gloria: & sic Artem Arte deludunt.

ERRAT 14. dùm contrà medicos insurgit, excretionem illam non gelu, aut vitream pituitam, sed intestinorum fuisse adipem existimantes, & illos quinque vijs impugnat: ac primò, ex eo quòd excretionis tempore crepitus aderant: 2. tormina. 3. quia calidis cedebat, emedijs. 4. ex hoc quòd dolor, ex eorum exitu reddebatur leuis, maximumque fatebatur æger refrigerium sentire: & 2. quia abdominis extenuatio non erat.

At de tali controuersia, ego quidèm non admirari non possum: O enim infælicem, dicent, ægrum, quicumq; sua scripta legent, dummodò eius morbus, medicis tradebatur curandus. qui etiam de re, quam proprijs intuebantur oculis, dubij erant.

Sed illorum, quis verum dixerit, si à Visu litis pendet iudicium, iudicare non valeo. Assero ego tamen, quòd huiusmodi rationes non adipem, sed vitream fuisse pituitam probantes, sunt quidem inefficaces, & nullius momenti.

Et quantùm ad primam rationem, dici potest quòd flatus tam gelu,

gelu, quàm adipem, concomitari possunt : duplicem nanquè ex dictis, efficientem causam flatus agnoscunt, debilem s.s. vel fortem calorem, immò & duplicem materialem causam, calidam nempè, & frigidam.

Sic etiam tormina, pituitam in Tenesmo sequuntur, bilim in Dysenteria.

Sic dolores, vel à frigida sint, vel à calida causa, ab extrinsec a con calefactione iuuantur, & præsertim ex milijs, & anodinis, vt 2. ad Glauc.cap.6. docet Galenus.

Sic à flatuum excretione, dolor si reddebatur leuis, maximumque sentiebat refrigerium æger, hoc quidèm à ratione non distat, ex eo quòd illis excretis, partes inflammatæ non admodùm tendebantur, quemadmodùm de renum dolore exemplificauimus suprà, in quibus excitatur dolor, cum cibis, hoc est excrementis ægri impleantur ,, *Nempè quòd*, vt in loco allegato ait Galenus, *Multitudine, pondereque excrementorum premantur, onerenturque, simulatque ista deiecta, expulsaque fuerint, remittitur, atque planè finitur.*

Adde, quòd à calidis applicatis, & à flatuum excretione, non cedebat dolor, sed leuis tantummodò reddebatur, adeò vt refrigerium æger sentiret : signum euidens, doloris causam non esse flatus, sed à flatibus solummodò grauiorem fieri dolorem.

Sic tandèm, abdominis si non aderat extenuatio, (hoc autèm gratis illi concedo, vtpotè quia talem ægrum non obseruauerim, hinc eius dictis credere, sim coactus,) non tamèn suum concludit ipse propositum : dicere enim possum, quòd illa abdominis extenuatio, aderat quidèm, sed ob inflammationem in illis partibus existentem, manifesta non erat.

ERRAT 15. in quinto punto dùm quærens ,, *Vnde euenerat ille repentinus actus 17. diei suæ infirmitatis?* Et respondet, *quia tunc aluus largè fluxit putridam biliosam materiam.*

At hæc responsio petit principium, & similiter est, ac si quærenti, cur Petrus est mortuus? Responderetur, quia amplius viuere non potuit: idem nanquè est quod quærit, & quod respondet: quærit enim vndè euenerat ille actus, s.s. quo aluus largè fluxit biliosam materiā, cùm qua animam æger extramisit, non alius etenim actus, præter istum, fuit in illa 17. die, & respondet, ,, *quia tunc aluus largè fluxit putridam biliosam materiam.*

Adde, cùm hoc fluxu, dicit ipse, quòd cessarunt dolores, & quòd gelu amplius non comparuit : & quærens posteà, vbi gelu reconditum erat? Respondet, *circà partes spirituales.*

Sed in obscura hac ratione manifesta est falsitas. Asserit enim primò, quòd in 17. die, comparente bilioso fluxu, non comparuit

gelu: & posteà dicit, quòd gelu hoc non comparuit, quia se recōdidit circa partes spirituales, & deindè ait „ *à cuius vaporibus ad cor elatis virtus reddebatur suppressa, & ab hac causa proueniebat iniquitas pulsus, & non à naturalitate*. Falsa ergo, & contradictoria, loquitur iste Doctor. Nàm gelu in 17. die se abscondit circà partes spirituales; at Pulsus à principio fuit iniquus. Nisi tamèn dicere velit, quòd, effectus præuenerit Causam.

Adde, quòd de tali pulsu, & detali febre, fuit semper ille dubius, hinc propè morbi finem, tertianarium typum, an seruauerit febris, dubitare videtur, adeo vt in quinta die, à tertianæ principio, contigerit illa Crisis ad mortem.

Sed à difficultatibus tantis, se tandèm liberans, non aliam in suis scriptis meliorem, legi resolutam conclusionem, quàm hanc, his registratam verbis „ *Quomodocumquè fuit, æger cùm illa pessima excretione, vitam cum morte commutauit*.

. Nec præterea, nouam primo quæsito propè finem huius punti responsionem assignant, dum criticasse dicit Naturam, ex eo qı o l irritata &c. Hoc enim est quod quæritur, Causa s. s. huius irritamenti quæ fuerit?

Dices, quod istius irritamenti, malignitatem ponit ipse fuisse Causam, ait enim „ *Sed quæ bona Crisis expectari in malignis potest?* immo authoritate Galeni in 6. epid. vigori malignitatis tribuit illius morbi remissionem in 16. die, & fortiorem inuasionem in 17. ac tandèm per sequentes eius doctrinas, malignitatis Causam, concludit fuisse Contagium.

Sed benedictus sit Deus. Concedit itaque iste Doctor febrem illam fuisse malignam, & Contagium habuisse pro Causa notate nunc quæ sequuntur.

ERRAT 16. dùm languētis morbum, se rectè curasse defendens, asserit: quod ægrum summa cum ratione, bolo, ex diacaptolicone, diaphinicone, diapruno, & pulueribus hyeræ, confecto, octaua die purgauit: tùm quia intestinalis dolor ab Auicennistis, furiosi obtinet nomen: tùm quia in hoc casu, talia exibent medicamenta Classici, & Practicantes Doctores.

Sed ecce quod hic Doctor. memoria careat necesse est. Paulo enim antè, huius morbi, Contagium posuit fuisse malignitatis causam, nec non biliosos, & putridos fatetur fluxus, & nunc tenaces, & frigidos reuocans in causa humores, iure optimo se medicamenta etiam scammoneata dedisse, defendere non erubescit.

Adde, quod sicco, nimis pede, difficultatum pertransit Oceanum. Hinc assero primo, quod malè ægrum tam graui medicamento vnica vice purgare fuit ausus. In omni enim dolore, vnica vice

valen-

valentibus vti remedijs, crudelis medici officium eſt, qui vnà ſimul cùm dolore vitam homini aufert, vt 12. Meth.cap.1. affirmat Galenus: quam regulam in cap. 7. eiuſdem libri obſeruauit idem Galenus, vbi quadragenarium colico dolore affectum, purgando per interualla curauit.

Adde, quòd ſi tutò & iucundè curationem moliri Medicus debet, non verò celeriter; feſtinatio enim periculoſa eſt, vt contra Aſclepiadem ſuſtinet Celſus lib.3. cap.3. at non eſt tutus, dolores ſanandi modus, graui medicamento ægrum purgare ex alleg. 12. Meth. cap. 1.

Adde, quòd ſi humor vitreus iuxtà eius ſententiam, in inteſtinis erat, quo modo ergo, dicit ipſe, quòd eſt furioſus, ſi furioſitas fixum non importat habere locum?

Adde, conceſſo gratis, quòd in Colico affectu, talia Doctores omnes medicamenta commendent; at nunc non ſumus in caſu. De Colico enim loquuntur illi dolore, cui febris non ſit coniuncta, & præſertim continua, quæ vel non eſt citra prauam qualitatem, vel non citra inflammationem: quo in caſu, vt paſſim ex Galeni ſententia habetur, vrgentiori eſt attendendum, altero non neglecto.

Adde, ſi pulſus erat iniquus, hoc eſt paruus & ſpiſſus, vel debilem vel oppreſſam vitalem arguens facultatem, necnon vrinæ aqueæ humorum intra venas cruditatem ſignificantes: & *Si qui procedunt morbi à coctionis difficultate, & copia crudorum humorum nullum ab excretionibus conſequuntur emolumentum*, vt 1. Epid. ſect. 2. com. 37. docet Galenus, ad quid ergo tam forti medicamento ægrum purgare? Qualis ex illo fuit ſequuta vtilitas? Quale ex tanta euacuatione iuuamen? Virtus forſan ſuppreſſa magis, grauiores dolores, Criſis ad mortem, & quod tandèm mortuus eſt?

ERRAT 17. dùm in Colico dolore Scammoneata exibet medicamenta. In inteſtinorum enim affectibus damnat illa Galenus in 12. meth. cap. 7. vtpotè, quod ex ijs, maxima inteſtinis accidat noxa, vel quia ſ.ſ. in illis, eroſionem Scammoneata pariant, vel quia ex toto corpore, ad illa fluxionem cauſent: & fortè contigit caſus: magna etenim fuit, poſt medicamentum egerendi, vt ipſi referunt, fortita cupiditas.

Adde, ſi Purgatio fit Natura expellente, & medicamento attrahente, vt 1. aph. 22. docet Galenus, & calor, ſicut ipſe ſupponit, ita debilis erat, vt neque vrinam efficere poſſet coloratam, ad quid ergo, medicamentum tribuere Scammoneatum?

Nec benè ſe defendit ex eo quod poſuit diapruni lenitiui maiorē portionem: hæc enim confectio, Scammoneatæ confectionis operationem non impedit, quippè quæ illius non eſt correctiua, ſicuti eſt malum Cydonium ex eodem Galeno.

Et tandem, multos Doctores, si pro se ipse affert, quos ad legendum nos excitat & impellit, Respondeo,quod illos,sæpe sæpius legi, & vsque modo non aliud obseruaui, quàm quod illorum ipse, male applicat sententias.

ERRAT 18. dum se, ob derelictam sanguinis missionem, non errasse conatur ostendere. Non enim à brachio, asserit ipse, quod sanguinem mittere potuit, ne forte si sanguinis missio à circumferentia trahit ad centrum „ *Magis materia vitalibus internaretur partibus.*

Sed ò quam vanus fuit iste timor. Materia enim, si in eius sententia vitrea est frigida, & grauis, in intestinorum tunicis inclusa dolorem causans, quo modo ergo, & per quas vias, ad vitales poterat ascendere partes?

Adde,si in sanguinis missione,maior esset tractio à circumferentia ad Centrum, quàm à Centro ad circumferentiam, male quidem Galenus ex brachio in internis inflammationibus sanguinem mitteret.

Adde, quòd in Pleuritide, quæ Pleuræ interna est inflammatio, male etiam è directo laborantis lateris, secaretur vena, si inanitionis vice ab affecta parte, humor magis traheretur ad illam.

Asserit præterea,quòd neque ex pede sanguinem mittere potuit: & assignat rationem dicens „ *Et si vrina ita aquea erat, vt à calidis remedijs deforis applicatis vnquam potuit colorari: igitur in his partibus summa erat frigiditas, vt quid ergo mittere sanguinem, an vt cruditatem cruditati adderemus cùm Auicenna?*

Sed duos in hac ratione iste Doctor committit errores. vndè

ERRAT 19. à calidis remedijs deforis applicatis aqueam dum credit, colorari posse vrinam.

At hoc falsum esse, in philosoficis & si parùm quis versatus scientijs, clarissime videt. Non enim à nudis qualitatibus, in mixtis fiunt colores, & patet ex hoc, quod idem color,in mixtis contraria temperie præditis, reperitur,vt albedo in niue,& calce,quamobrem ex mixtione diaphani cum opaco, colores fieri dicendum est: hinc si in mixto, diaphanum corpus excedit, vt ignis, aut aer, albus erit eius color: Si verò excedit corpus opacum, vt terra, & aqua, eius color erit niger: hac tamen habita differentia, vt quia ignis est Corpus magis diaphanum, quam aer, & terra magis corpus opacum quàm aqua, fit idcircò, vt vbi plus sit de terra, corpus illud sit magis nigrum, & vbi plus sit de igne, corpus illud sit magis album.

Hinc collige, quòd si elementis correspondent humores, igni nempè correspondet bilis, aeri sanguis, aquæ pituita, & terræ melanco-

lancolia, ſequitur idcirco, ex vario vrinarum colore, varios exiſtimandum eſſe excedere humores: vnde ſi flaua erit vrina, ſignum eſt quòd dominatur bilis, ſi rubra, ſanguis: ſi alba, pituita: ſi nigra, melancolia: Non ergo, ex remediorum deforis applicatorum calore, aqueam colorari poſſe vrinam, ex iam dictis, concludere oportet.

Sed ex meis principijs, ſuam forſan colliget iſte Doctor concluſionem. Nàm ſi intra venas, pituitam dominari, vrina alba eſt ſignum, iure ergo non miſit ſanguinem, ne forte, cum pituita ſit humor frigidus, ſanguine idcircò extracto, ac maiori in corporis habitu refrigeratione ſequuta, cruditas cruditati adderetur: At verè colligit male, & eſt ſecundus error in ſua ratione notatus, & ſic

ERRAT 20. Vrinam aqueam in hoc languente ſuccos crudos intra venas dominari, ſignum eſſe exiſtimans.

At falsò hoc credit. cùm non ſolum pituitæ dominium, vrinæ albæ ſit cauſa, ſed etiam alicuius viſceris, interna inflammatio.

Pro huius autem intelligentia, aduertere mihi liceat, quòd vrina cum ſit aqua, vel aquæ naturam referens. idcircò de ſe, vel nullum habet colorem, vel eſt alba: quia tamen ſecundæ coctionis, illa eſt excrementum, ne fortè ad vrinam expellendam non irritata Natura, vrinam retineret, bilis propterea, bene ſe habente corpore, poſtquam genita eſt in hepate, tùm fæcibus, tùm vrinæ miſcetur, adhoc nempe, vt ex bilis acredine ad talia expellendum excrementa, illorum expulſioni, qui ſunt deſtinati, titillarentur muſculi: corpus autem cum ægrotat, alij cum vrina admiſcentur humores, & ſic illa eorum, quæ ſunt in venis, eſt certiſſimum ſignum.

Vrinæ ergo albæ, non alia immediata eſt cauſa, quàm quòd bilis, illi non admiſcetur: cur autem hoc fiat, aſſero quòd quatuor fieri poteſt ob cauſas. Vel primo, quia vrina non retinetur eò vſque gignatur bilis, ex gr. cùm multum bibimus, aut cùm potus eſt acer & tenuis, aut cùm virtus retentrix languet. Vel 2. quia bilis non gignitur, eſtò vrina retineatur, & hæc, verum eſt, quod magnam caloris natiui arguit miſeriam, ſummamque cruditatem humorum. Vel 3. cùm bilis eſt adeo craſſa, vt quamuis miſceatur vrinæ, non poteſt tamen illa per anguſtos permanere meatus, & ſic alba remanet vrina, quemadmodum in ijs, qui vel renum, vel veſicæ calculo laborant, obſeruari ſolet. Vel 4. eſt alba vrina, cum bilis eſto multa generetur alio tamen mittitur: hinc ad inteſtina ſi illa mittatur, vel inflammationem in illis, vel dyſenteriam cauſabit, ſi ad os ventriculi, vomitum; ſi ad cerebrum, phrenitidem &c. quam ob cauſam in 4.

aph.

aph.72.dixit Hipp. „ *Quibus vrinæ albæ, & perſpicuæ malæ, præſertim ſi in phreniticis appareant.*

His ergo notatis, aqueam vrinam in hoc languente non crudos arguere ſuccos colligere licet; ſed in inteſtinis, vt probauimus, ſi inflammatio erat, merito ex hoc, quod tota bilis ad inteſtina accurrebat, aquea remanebat vrina, conſimili modo ac in dyſenteria, & phrenitide. Quod ſi quis clarius deſideret exemplum, in 3.epid.ſect. 2.ægroto 9. Hippocratem legat, vbi in inteſtini Ileos inflammatione, vrinam refert, fuiſſe crudam.

Malè itaque, ſi res ita ſe habet, non miſit ſanguinem iſte Doctor. In hoc etenim caſu, ſanguinis miſſionem non prohibet vrina cruda, vt in phrenitide, & dyſenteria experientia docet; immo & in ipſo Voluulo, inteſtini ſ.ſ. Ileos inflammatione, quamuis vrina eſſet cruda, in iam allegato ægroto, ſanguinem miſiſſe Hippocratem, eſtò eius non meminerit, aduertit in commento Galenus.

Sed concedamus gratis, in inteſtinis inferioribus inflammationem non fuiſſe, nonne tamèn, ratione febris continuæ, immò febris malignæ, ſanguinem mittere ipſe debebat?

Vel conceſſo pariter gratis, febrem non fuiſſe malignam, ſed ſimpliciter Symptomaticam (malignam enim fuiſſe, poſt mortem ſolummodò, ille cognouit) nonne ratione periculi in putridam ſ.ſ. ne fortè illa tranſiret, venam ſecare oportebat?

Vel conceſſo etiam gratis, nullatenus fuiſſe febrem, ſed Colicum tantummodò affectum, nonne ſanguinem mittere, conueniens erat, adhoc ſaltem, vt corpus redderetur auarum, & ad partem dolentem ne ſanguis flueret, hinc in illa, inflammationem cauſaret, cùm dolor tractionis humorum ſit ſufficiens cauſa; & præſertim quia languentis temperies calida erat, & humida, vt ille in quinto punto affirmat, quæ ſanguinis cùm ſit ferax, ad ſanguinis miſſionem, Medicum reddebat audacem,

Nec obſtat 1. quod dolor iſte colicus, à cauſa erat frigida; vndè inflammationem non poterat producere in parte.

Reſpondetur etenim facilè, notando ex Gal.13.Meth.cap.3.quod facultas expultrix, tunc expellendi ſuo fungitur munere, cùm triſte aliquid ſentit: & deinde ait „ *Vnum verò quiddam eſt ex ijs quæ eam contriſtant, ipſa quæ dolorem excitat cauſa, quæcunque ea ſit. Hanc igitur eijcere dum properat, phlegmonem interdum in particula concitat. Cum enim primis ſuis conatibus nihil profecit, vehementiùs aggreſſa quod infeſtat expellere, ſanguinis aliquid, & ſpiritus ex ſuperpoſitis partibus in afflictam ſimul exprimit. Atque hinc fit, quòd ex dolore, particula, pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur.* Ex quibus ergo Galeni verbis, clariſſimè patet, quod doloris quamuis cauſa ſit frigida,

gida,phlegmonem tamen dolor in parte dolente, poteſt cauſare.

Nec obſtat 2. quod humorum cruditas, vt ex vrinis clarum erat, anguinis miſſionem impediebat.

Reſpondetur enim, notando pariter, quod cruditas triplex eſt, cibalis vna, & hæc ſanguinis miſſionem non impedit, ſed retardat, eo vſque ad inteſtina cibi deſcenderint, ſic docente Galeno in 9. meth.cap.5. Alia eſt morbifica, mediante qua morborum principia nos docet Hipp ocrates; & hæc non impedit, nec retardat, ſed miſſionis ſanguinis tempus opportunum oſtendit, vt 2. aph. 29. dixit Hip. „ *In principio morborum ſi quid mouendum tibi videtur moue*. Et alia tandem cruditas dicitur humoralis,quando ſ.ſ.citrà ſanguinem, frigidi & craſſi in corpore abundant humores, & hæc,ſanguinis miſſionem non impedit, ſi mittendi ſanguinis adſint ſcopi, vt in lib. de rat.cur.per ſang. miſſ. cap.13. docet Galenus, quando ait „ *Quibus ambobus ſcopis præſentibus (morbi ſ.ſ. magnitudine, & virium robore) conſtat vt antè diximus, nullam eſſe crudorum humorum tantam, talemque plenitudinem, quæ hoc inhibere auxilium poſſit*.

Ne tamen in Auicennæ incidamus periculum, docet in eodem libro de rat. cur. per ſang. miſſ. cap.12. Gal. in hoc caſu non multum euacuari debere,ſed partiri vices,ſic enim ait „ *Vbi ergo multa euacuatione eſt opus, verum vires ſunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit, vti nimirum & me feciſſe vidiſtis, in ijs, quibus crudorum inerat humorum copia*.

Concludit tandem iſte Doctor „ *Sileant ergo* &c. & vere bene concludit: pura enim poſſemus dicere, & ſilemus.

COLLIGE ergo ex dictis nō Colicum dolorem,ex vitrea pituita genitum, patientis fuiſſe affectum, ſed ex contagio, & bilioſo humore,cum craſſorum inflammatione inteſtinorum, palliuolam, & malignam exortam febrem.

Quod autem Contagium, in patiente, ad putreſcendum ſi diſpoſiti fuerint humores,malignæ ſit cauſa febris in 2. de diff.febr.cap.2. ſatis clare dixit Galenus.

Nec obſtat, quod non ſtatim à Contagio, fuerit febris ſequuta, ſed poſt 4.dies, in illam inciderit.

Reſpondetur enim, quod ex Contagio infecti humores, cùm ad morbos producendos, non adhuc tunc temporis ſufficientes eſſent, pedetentim aucti fuere, vſque quo & morbum attulerint, & mortem. Conſimili modo, quo mortis vſu venit à rabidis canibus, vt 3. Epid. ſect. 3. ægroto 4. his verbis docet Galenus „ *Longo enim tempore, Cauſa que rabiem efficit,augetur, quæ vbi eò tandem peruenerit, mortem affert repentinam*.

Adde,quòd maligna febris,proditoris hominis inſtar, qui aliud in ore,

ore,aliud in Corde tenet,remissa quando illa videtur, tunc in decretoria die,crudelior inuadit, vt 3. epid. sect. 1.com. 8. dicit Galenus, hinc malignam,ex ijs,quæ obseruata legimus in languente, fuisse febrem, sole clarius quis non videt?

Adde,quòd non nisi malignam febrem, signa quæ aderant, ostendebant, Et 1. Calor naturali calori similis, vel paulò plus naturalem excedens, à me ex supra dictis, malignæ febris est signum. Pulsus itèm paruus, & spissus, naturalis pulsus speciem referens, vt in 3.de præsag. ex pulf. cap. 3. docet Galenus, maligne febris est argumentum. Sic deniquè vrinas aqueas, & aliquandò cum succo crudo, malignas concomitari febres,in 3.epid sect. 1. tex.26. affirmat Hippocrates.

In intestinis præterea inflammationem fuisse, febris,& dolor, clarissima fuerunt indicia.

At Dices.Tensio non fuit,quæ inflammationem consequitur, sed illa à flatuum multitudine, aliquando obseruata.

Quæ difficultas ex superioribus remanet iam soluta, & nũc ad Cõfirmationem Cornelij Celsi lib.4. cap. 13. doctrinam affero, vbi docere videtur,quòd aliquando in intestinorum inflammatione, nullus tumor apparet, hinc medico vt illum cognoscat, his verbis regulam tradit,, *Si nihil tumet, duas manus imponere oportet suprà summum ventrem, paulatimque deducere. Inuenietur enim mali locus, qui necesse est renitatur.*

Et tandèm ex multa tùm vitreæ pituitæ,tum excrementorum,per enegmata, & medicamenta, euacuatione, & tamen dolorem non quiescere, cùm quiescere debuisset iuxtà Galeni sententiam 12. meth.cap.vlt.immò fortiorem posteà redire, nonne intestinorum inflammationis certum erat indicium?

Prognosticum in hoc casu, sanus esto æger videretur, secundum tamen Galeni doctrinas, non poterat non fieri ad mortem. De Hermocrate enim in 3. ep.sect.1.tex.10. loquẽs Hip.dicit hæc verba, *iterum vigesimo die est indicatus, & à febre liberatus,non sudauit.* In quo textu ex duobus, Hermocratem moriturum denunciat Galenus: primo quia vrinæ tenues permanebant, & ex hoc inquit, *Sed quia exitialia Symptomata manebant, vt posteà dicit, Hermocratem clarum erat obiturum.* Et in tex.9. Medicum aduertit,quod vrina existente cruda, hominem fore incolumen dicere nequeat. Secundo quia,Remissio sine signis aduenit,& ex hoc, his verbis nos admonet ,, *Nam quod permanserint symptomata, extingui ægrinaturam, ex his perspicias.* Et in com.12.idem confirmat,dum ait ,, *Vigesimo visus est commodius habere,cum re vera non ita haberet, sed falsa specie illuso vulgo,quod calor insitus extingueretur,a febre relinquebatur.*

Adde

Adde, quòd in intestinorum inflammationibus, vrinæ crudæ portendunt mortem, vt in 3.epid.sect.2.com.6. de Voluulo loquens his verbis dicit Galenus „ *Parua igitur ex vrinis, vt sint bonæ, salutis sic habentium est spes: sed non paruum ad exitium momentum, si prauæ sint.*

CVRATIO tandem contraria illi, quæ à Medicis facta est, esse debebat, febris enim si erat maligna, & interna, in crassis intestinis inflammatio aderat, refrigerare vtique oportebat, non calefacere. A calidis enim medicamentis inflammatio magis augetur, magisque praui redduntur humores: at, *Subtrahe ligna foco, si vis extinguere flammam.*

Victus itaque primò, qui refrigeraret vna simul, necnon ad intestina transfluentes humores, ad vrinæ vias reuocaret, conueniebat: hanc enim regulam in 4. aph. vltimo Galenus nos docere videtur.

Enegmata vt 12.meth.cap.8.habetur, quæ omni morsu carerent, laudabantur, cuius generis ptissanæ cremor est, vt ibidem dicitur, & loco iam allegato oleum, & mel superaddit Celsus, & veluti additionem timens, subdit deinde „ *Sic vt præter ea, nihil adijciatur.*

Sanguinem prætерea euacuare necesse erat, tùm ob rationes suprà assignatas, tùm etiam quia in intestinis, si inflammatio aderat „ *Momentum omne curationis* vt 13. meth.cap.9. dicit Galenus, *Laborantis phlegmone partis, in redundantis in ipsa sanguinis vacuatione consistit.*

Adde Cornelij Celsi in loco suprà allegato doctrinam, vbi de intestinorum inflammatione loquens, sanguinis missionem his verbis commendat „ *Remedium est sanguinem mittere, vel cucurbitulas pluribus locis admouere, nõ vbiq; cute incisa; id enim duobus aut tribus locis satis est.*

Non alias tamen, tùm ratione febris malignæ, tùm ratione inflammationis intestinorum, nisi inferiores ego secassem venas.

Quòd autem ratione febris malignæ, sanguinem mittere in pede, aut alijs infernis venis erat conueniens, patet clarissimè ex hoc, quod maligna febris, si circa partes vitales suum habet putredinis focum, reuellit hæc sanguinis missio putridũ sanguinem, vel putridos in sanguine consistentes humores, à nobilibus partibus, ad ignobiles.

Adde quod si in fæculento sanguine nitrositatis (quæ vt in Hippocratis sententia ego fateor, malignitatis est causa) maior pars reperitur: & si in venis infernis fæculentus continetur sanguis, ab illis idcircò, sanguinem extrahere opus erat.

Ratione etiam inflammationis intestinorum sanguinem in venis infernis extrahere consonum erat, ex eo quòd quemadmodum superiores partes in cubito secta vena iuuantur, vt in lib. de rat.cur. per sang.miss.c. 18. docet Galenus, sic & partes inferiores, venarum, quæ per poplites & malleolos decurrunt, sectione curantur.

Sanguinis euacuari quæ poterat, quãtitatẽ non præscribo. Euacua-

tionis etenim mensura viribus correspōdere debet ex 9.meth.5.&'in hoc,iudicium, vel ignorantia Medici elucescit,vt 3.meth.cap.7. dicit Gal.hinc si ægrum non obseruaui, illam idcircò definire non valeo.

Medicamentum denique tùm ratione malignæ febris, tùm ratione inflammationis intestinorum, ego non tribuissem.

Non primò ratione inflammationis intestinorum „ *Quicunque etenim ea,* vt in 1.de Cris.cap.9. ait Galenus, *quæ inflammantur,statim in principio morborum soluere medicamento tentant, ab eo quidem, quod intentum est atque inflammatum, nihil adimunt, neque enim cedit cruda adhuc passio: quæ verò morbo resistunt, & sana sunt colliquescere faciunt: ductoque ad imbecillitatem corpore,morbus superior euadit,qui vbi corpus vicerit, remedium non habet.*

Non 2. ratione febris malignæ: in qua vrinis existentibus aqueis, quæ affectum denotant crudum, purgare, vt Hippocràtis vtar verbis, hominem occidere est. In coctione enim & turgentia, Medicamentum solummodò conuenire, in Hippocratis,& Galeni doctrina, ego defendo.

Sed quis in hac sententia, Medicorum vocibus, non doctrinis,aut argumentis (hæc enim anilia sunt & vana) resistere potest? In principio enim morbi, cruda existente materia, minoratiuum medicamentum conuenire declamant: immò si malignus est morbus, ac nulla est spes salutis, Vulgo, remedium aliquod, ne videantur illi prætcrijsse,ægrum etiam purgant, vt inquiunt, tanquam cadauer.

Sed ò barbaras, & in antiquis sæculis non auditas doctrinas. malunt enim Medici isti, non veritati, sed proprie consulentes famæ, medicamentis ægros occidere, vel saltem mortem illis accellerare, quàm omnia secundùm rationem facientes, vulgi applausum non curare.

Verùm de hac sententia, quia Vulgus illorum fauet opinioni, triumphum contra me, Salernitani isti ne canant, absque tamen victoria: illorum namque argumenta in controuersijs omnibus, ac in publicis disceptationibus nullam mihi difficultatem fecisse, non est qui non vidit: at scribendo, quia forsan me illi conuincent, mecum quæso, literarium scribendo, conueniant, in duellum: gratissimum quidem illorum, mihi erit hoc opus, & statim respondentem me audient: adeò vt nostrum aliquis, æternitatis remaneat in ludibrium: literariæ namquè pugnæ, exitus est incertus: in bellis enim dare vulnera, & recipere si fortunæ est officium, sic in disputationibus, de altero alterum triumphare acutioris ingenij labor est, & sudor. At bella non adeat,ne fortè vulneretur qui timet.

Vt autem maiorem illis, quàm de his, quæ scripsi,me impugnandi, ego tribuam campum, ecce nunc ex centum Medicis impressis

Con-

Conclusionibus, quas, me assistente, discipulus meus defendit, de Purgatione Conclusiones quasdam in memoriam reuoco tali dispositas ordine, liberam reijciendi alias, aduersarijs derelinques arenã.

86 In principio morbi cruda existente materia purgationem non conuenire, in Hippocratis, & Galeni sententia acerrimè nos defendimus: sed cocta, vel cum turgeat materia, in eorumdem doctrina, non impugnamus.

87 Purgationem ita timent Hippocrates, & Galenus, vt quamuis cocta materia sit, & quamuis turgeat, adhuc tamen sanguinis missionem tanquam tutius remedium ipsi commendant: commẽdamus & nos cum illis.

88 Hinc Medicos tam libere purgantes, vel Hippocrate, & Galeno doctiores esse, credẽdum dicimus, vel quod Hippocratem, & Galenum, non benè legerint, existimamus.

89 Non solum eradicantia medicamenta, sed etiam quæ benedicta, & lenientia vocant, in principio morbi nos cum Galeno reijcimus, sed tantummodo sanguinis missiones clysteres, & quæ per vrinas mouent, cum eodem concedimus.

90 Hippocratis & Galeni tempore, benedicta non fuisse medicamenta, licet non hæc, quę in nostris habentur temporibus, sed his similia, nos deridemus: tunc enim nec sterilis erat Natura, nec tantorum virorum sterilia erant ingenia.

91 In morbi augmento, in quo obscura humorum reperitur coctio, medicamentum pariter confutamus: in statu vero, & declinatione, si materiam digestam educere Natura non valeat, purgationem cum Galeno admittimus.

92 Putridos humores sola purgatione vacuari posse, non credimus, sed per sanguinis missionem, illos etiam educi, nos cum Galeno decernimus.

93 Turgentia, reciprocus quidam est, & inordinatus humorum hinc inde motus, in qua, non cum illa immineat, sed cum actu est præsens, purgationem conuenire, cum Galeno fatemur.

94 Purgationis præter hos duos scopos, materiæ nempe coctionem, vel turgentiã, tres alios ab aliquibus assignatos cum Galeno negamus, Materiæ s.s. multitudinem, aut venenositatem, aũt vrgentiam, nisi tamen vrgentia ab ἐπείγοντι dicatur; vt sic enim in Hippocratis, & Galeni doctrina, eadem cum turgentia est.

95 Hinc medicamento assumpto, si quis moritur æger, Medicorum ignorantia illum mori, certum esse, in Galeni Sententia nos putamus: non enim nisi prospere purgatio succedere debeat, medicamentum dari posse, cum eodem concedimus.

96 Æger, cũ letali, & maligno affliggitur morbo, sine medicamẽto

vitam illum derelinquere oportere, secundum Galeni mentem iudicamus: & si medicamentum illi tribuatur, vel eius mortis sola causa erit Medicus, vel saltem mortem illi accelerabit.

97 Nec te fallat, quòd non omnes, in cruda materia, ab assumpto pharmaco pereant; mortem enim infallibiliter sequi, nos non dicimus, sed facta collatione inter morbi, & Naturæ vires, nunc mortem, nunc symptomatum exacerbationem, nunc longitudinem, nunc recidiuam, cùm Hippocrate, & Galeno excogitamus.

98 At si dato medicamento, conferentia sequatur statim, & tolerantia, immò & perfecta salus, tunc coctam fuisse materiam necesse est, & illud tempus non morbi esse principium: in materia enim cruda, & in morbi principio, ex istis, alterutrum sequi, cùm Galeno impossibile iudicamus.

99 A Cadauerum turmis exterriti, & à magistri mei, tàm de sanguinis missione in pede, quàm de Purgatione opinionibus in Galeni & Hippocratis doctrina firmiter defensis, ridiculam medendi pandectam, exulem nunc videmus, quòd nempè, post duas sanguinis missiones, & quatuor syrupia, medicamentum propinabant, deindè hyrudines venis sedis applicari iubebant, quas ante medicamentum posse applicari (ò magnam ignorantiam) negabant.

100 Medendo per tot annos, nullum fecisse remedium, magistrum meum assistentem, quòd ad Hippocratis & Galeni mentem non fuerit, autumamus: vnde eius medendi modum, si qui Medici blasfemarunt, vel irriserunt, illos, quicumque sint, ad illorum dicta sustinendum, literariam conuocamus in arenam: quòd si non accesserint, vocati, vel non vocati, de calumnijs quas dixerunt, retractati intelligantur, & tanquàm indocti, habentes scripta hæc pro regula æterna, sileant in æternum.

Sed ò vtinam Salernitani, medicam qui facultatem exercent, meā hanc de Purgatione sententiam, eo modo reciperent, ac illam in putridis febribus de sanguinis missione in pede, receperunt. Coaxabant etenim antea veluti Ranæ, remedium hoc vituperantes? ex eo quòd viros non esse fœminas, asserebant: attamen temporis lapsu, quos nō ratio conuincere potuit, non aliorum Doctorum authoritas, aut praxis, longa experientia conuicit, ac in meam, ipsis inuitis, ceciderunt sententiam: vnde euacuationem istam, temerariam ab illis iam publicè declaratam, nescio nunc quo vultu, in dies adeò pretiosam declarent, vt indiscriminatim, & inconsideratè iubeant illam. Qua de causa in prædictis Conclusionibus, hanc registraui Conclusionem, quæ 77. erat in ordine.

77 Salernitanam in Ciuitatem sanguinis missionem in pede Magister meus, in febribus, primus induxit: tunc temporis deriserunt

illum

illum Medici, viros non esse fœminas coaxantes: deridet nunc ipse & illos, non à ratione sed ab experientia edoctos, remedium hoc tanquàm pretiosum administrantes.

FALSVM ergo Neapolitanorum fuisse Iudicium, colligat vnusquisque; non solùm ex hoc, quòd parte non audita, fuit illud prolatum, sed etiam quia secundum allegata, non sic iudicare debebant. Et ne falsa me loquentem quis credat, eorum percurramus sententiam, & quàm longè illam videbimus à veritate distare.

Asserunt itaque primò, quòd reprehendi Medicos est antiquissimum: hinc in Prognosi, quòd errauerit Roccus, & à quibusdam Salernitanis Medicis, quòd fuerit reprehensus, mirum nõ esse, affirmãt.

Sed in hoc (illorum pace sit dictum) illi aberrant. Non enim vulgari reprehensione, à Salernitanis reprehenditur Roccus, vulgarique infamia, quam ex arte comparat Medicus, incusatur. Dispar nanquẽ est ratio. Morbum enim, quia malè curauit, à Vulgo reprehenditur Medicus: Morbum, quia non cognouit, à Salernitanis reprehenditur Roccus. Non esset mortuus æger, si eius iam cognitus morbus, hoc remedio, & non illo fuisset curatus, mortuo ægro à Vulgo increpatur Medicus: nullum remedium ritè administrasse, quia morbum non cognouit, à Salernitanis redarguitur Roccus. In Curatione si quis errat, se defendere potest; ob diuersos enim Authores diuersus est curandi modus: at in morbi cognitione, si quis fallit, defensionem non habet, cùm cuiuslibet morbi essentia, apud omnes Doctores sit vna; febrem enim ex. gr. aliquis non est, qui frigidam dicat esse intemperiem. ,, *Ægros omnes, Medicus vt sanos faciat, fieri non potest: at Medicum vti prouidentia optimum est.* Nunquàm moritur æger sine Medici infamia: *At morituros, euasurósque prænoscens ac prænuncians, culpa vacabit.* Medicum Prognostica declarant illustrem: errare in præsagiendo illum reddit obscurum. Sunt verè quidam morbi incurabiles, sed non sunt incognoscibiles. Illos non curare, si curari non possunt, peccatum non est: at non cognoscere, turpis est ignorantia. Ac tandem non in curando morbum; Natura enim morborum est medicatrix, sed in cognoscendo, & præuidendo, Medici elucescit ingenium: immo tantum in curatione ipse fallit, quantùm à cognitione aberrat.

Asserunt 2. quòd in Prognosi Roccus non errauit: & rationem his verbis assignant ,, *Euasisset enim procul dubio æger, ni noua affectio superuenisset, alui nimirum immodica fluxio.*

Sed tàm celebres Doctores, quod fluxum illum immodicum, qui Symptomaticus erat, affectionem appellent nouam in quo se fundent, speculari non possum. Naturæ etenim Crises,

non

non vsquè adeò in Hippocratis, & Galeni doctrina, superuenientes ego inueni appellari affectus. Malignos prætereà morbos, qui per mortales terminãtur Crises, de se non occidere, existimandum esset, nisi morbus superueniat nouus.

At quod magis admirationem mihi peperit, illorum fuit exemplum his registratum verbis, *Quam ob rem vt iniuste quiuis Medicum reprehendet, quòd æger, quem euasurum à febre prædixerat, perijt, paulò post ab hoste interemptus, haud aliter iniuste te errasse contendunt, quia perijt ob nouum affectum.*

Non enim video vel saltem veritatis colorem, quo modo exemplum hoc possit habere. Quæro namque ab his Doctoribus. Nouus iste morbus, quem superuenisse dicunt, vel superuenit, priori adhuc remanente morbo: vel in illum nouum morbum, prior morbus fuit transmutatus? Non alias enim in morbis mutationes præter has duas in 7.aph.11. docet Galenus, Superuenientiam s.s. vt quando ex gr. morbo laterali, Pulmonis inflammatio superuenit: vel transmutationem, vt quandò furor, in 7.aph. com.5. sicut exemplificat Galenus, in intestinorum transmutatur difficultatem, & ipse soluitur.

Non ergo potest dici secundum, quòd nempe languentis prior morbus cessauerit, & in alui fluxum sit transmutatus. Nam febris vsquè ad finem permansit. Et si dolor cessare fuit visus, non aliam cessauit ille ob causam; nisi quia in parte inflammata, iam extinctus aderat calor.

Si dicatur primum, quòd s.s. languentis priori adhùc remanente morbo, nouus morbus, immodicus nempè fluxus, superuenit, & tunc in Prognostico dicendum est quod Roccus errauit. Ratio est, quia prior morbus sine ratione erat remissus: aqueæ enim perdurabant etiam vrinæ: hinc si morbi mutatio, vt 3.epid.sect.1.com.8.in historia Hermocratis dicit Galenus, in dies incidit decretorios, tunc recidiuam vel mortem in diebus decretorijs oportebat arguere, de Hermocrate enim sic in textu scripsit Hippocrates „ *Quartodecimo die à febre erat liber, non sudauit, dormiuit, omnino mente constabat, vrinæ eædem.* Dicit in Commento Galenus „ *Sub diem vndecimum omnia illi visa sunt, esse remissa: qui cùm dicere potuisset simpliciter, Omnia sunt remissa, adiecit, visa sunt, quo illorum admoneret, quæ alibi scripsit: Ijs, quæ non secundum rationem releuant, non est habenda fides. Ita etiam hic non dubitauit cumulum addere, non sudauit: vt ob oculos proponeret, quàm sit infida remissio morbi. Nàm si quæ postulabat res, quartodecimo die euenissent conseruarant hominem. Itaque quia non apparuerunt, hinc malignitatem nobis morbi subiecit. Quos quidem affectus ignorat vulgus Medicorum, & gaudet si qua videatur alleuatio, tamet si hæc ex exitiosis signis & symptomatibus prioribus proficiscatur.*

Adde

Adde quod Hermocrates alui fluxu etiam perijt, & tamen illum non esse nouum affectum dicit Galenus, in commento enim 12. Sic ille habet „ *Ita vigesimoquarto cùm febricitare ex residuorum humorum cæpisset putredine, & aluo indè deiecisset multa tenuia, & virulenta, vigesimoseptimo perijt.*

Adde, quòd alui fluxus immodicus maligno morbo superueniens, causa mortis non est, immò neque si decretoria die supprimatur, „ *Vt probabile est deiectionibus suppressis vigesimaseptima Hermocratem mortuum,* in text. 13. scribit Hippocrates, sed mortis causa est prior malignus morbus, vt in commento his verbis docet Galenus „ *Nam Hermocratem quidem neque per astrictam contigit aluum, neque per solutam perire. Verum hæc symptomata ipsi affectui superapparuere.* Et deinde subdit „ *At perijsse potissimum hic, Iecinoris videtur vitio &c.* Non ergo collige ex his, ob nouum affectum perijt æger, nec illorum exemplum ad propositum cadit.

Asserunt 3. quòd in Prognosi non commisit Roccus errorem, ex eo quòd conditionate fuit loquutus, hypotetica autem propositio nihil ponit in esse.

At hæc Assertio ex dictis impugnata iam patet. Ac præterea præsagiendi modum istum in Hippocratis vsquè adhuc, & Galeni doctrina cùm non repererim, vel falsum me illum credere oportet, vel nouum.

Adde, quòd Medicus Gubernatori Nauis, à Gal. in 1. progn. 3. assimilatur: at ridicula illius Nautæ sapientia est, qui de statu Maris præsagiens, in sequenti die si Cœlum erit serenum, aquarum tranquillitatem denunciat, si turbatum, tempestatem.

Asserunt 4. quòd dato in morbi præuidendo euentu, Roccum fuisse allucinatum, ac turpiter deceptum, non propterea tanquam malus Medicus est ille damnandus.

Sed hac Assertione, meum concedunt Doctores isti propositum. Non aliud enim intendo, quàm quòd Roccus in hoc casu errauit: de reliquo bonus Medicus quòd ille sit, immò optimus, ego non nego: benè etenim stare possunt, Optimus Medicus, & aliquandò errare: ex eo, quòd „ *nunquam hallucinari* vt 1. progn. 41. dixit Gal. *supra captum hominis est.* Nec meis scriptis illius patefecissem errores, si contradicentes errare, ille non promulgasset, ac in eius cadere sententiam, doctos Medicos non vidissem.

Asseruut quinto, quod non ex hoc, quia morbi euentum non præuiderit Roccus, mortis idcirco, fuit ille author: & rationem assignant, quia nec remedia omisit, nec curando errorem commisit.

Sed non benè, hoc quidem asserunt. Nam si morbi euentus præcognitio, à morbi cognitione dependet, Consequentia valebit, Morbum

bum non pręcognouit: ergo morbum non cognouit. Et si morbum non cognouit, infero ego, ergo morbum, non rite curauit, & consequenter fuit mortis author: quæ Illatio patet passim ex Galeno docente, quod incogniti morbi nulla est curatio.

Rationibus prætered, propositam conclusionem defendunt. Et primo quod remedia non omisit, ex eo quod venam non secauit, cum nulla inflammationis internæ suspicio esset: hanc enim magna febris, sitis, linguæ ariditas, & nigredo, concomitari solent.

Sed quæ supra dixi, in memoriam Doctores isti si reuocent, nullius esse momenti rationem hanc, ipsimet fatebuntur.

Dicunt pariter, quod erratum in Scammoneata medicamenta exibēdo, leui flatu reijcitur, nam ,, *Si venenum* (inquiunt ipsi) *in exigua dosi assumptum non offendit, vel scammoneum in exigua dosi datum leue euadet pharmacum, non eradicans.*

At hic flatus neque frondem mouet. Ardentem namque ignem, si quis extinguere vellet, anne paucum sulphuris, in illum immittere, bonum esset remedium? Argentum viuum si quis assumpserit ex argento viuo in pauca dosi tributo, anne iuuamen sperare quis posset?

Adde, quod Galenus in affectibus intestinorum, scammoneum non damnat, ex hoc quia forte medicamentum est, sed quoniam à propria facultate intestina offendit. Nullo itaque modo iuuare potuit, ac detrimentum nonnisi attulisse, procul dubio est affirmandum.

Asserunt vltimo, quod Salernitani Roccum non feriunt, sed furiunt. At ad mentis hallucinationem, què vera non discernat, nec falsa, si furor sequitur, ex nobis, in huius morbi cognitione, quis fuerit hallucinatus, quis feriat, quis furiat, non alij, quam ipsimet, Iudices adsint.

Sed hoc in Iudicio, quia forsan cōtradicentes Salernitanos illi non cognouerūt, modestia idcirco ego vtens, Neapolitanos furentes non dicam, immo potius Rocco indulgentes, humanius credens alias, illos fore nobiscum alloquturos, humaniora, & grata magis, à Salernitanis, illi si velint audire responsa.

Neque Roccum si impugnaui, furentem me illum credere, sit qui credat, immo celebrem, & eximium esse Doctorem colligat vnusquisque. Indocti enim non impugnantur, sed deridentur: Platonem Aristoteles impugnauit, Aristotelem Ielesius, sanctum Thomam Scotus, Scotum vniuersæ Scholæ.

Nec tandem ex Medicorum Controuersijs, timeant Salernitani, proprijs se concredere Medicis. Ad sanitatem enim recuperandam, quamuis bonus Medicus conferat, vt duorum exemplo, à Cane rabido, qui morsi cum essent fuit alter Medici diligentia sanitati restitutus, & alter Medici ignorantia mortuus, vt libro de Sectis ad

eos

eos qui introducuntur, testatur Galenus: attamen Galeni doctrina; quæ Angelica quidem est, si GALENVS, puro anagrammate sonat ANGELVS, Diuini tamen Hippocratis Diuinæ Sapientiæ vt cedat, necesse est, qui in 1. progn. 4. Medicum admonet, vt si quid in morbis diuinum habetur, consideret; quasi quod diuina lege mortalibus accidant morbi, & consequenter Diuina lege salutes & mortes. Hinc erret Medicus, quantum velit, detrimentum non afferet, viuendi limites à prima causa si sunt constituti, qui præteriti non poterunt: ac in Tragedia Ædipi, vt Seneca.

Fatis agimur, cedite fatis.
Non sollicitæ possunt curæ
Mutare rati Stamina fusi.
Quidquid patimur mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto.
Omnia certo tramite vadunt,
Primusque dies dedit extremum.

Et Ausonius, memorabilem refert, hoc Epigrammate, Casum.

Toxica Zelotipo dedit Vxor Macha Marito:
Nec satis ad mortem credidit esse datum.
Miscuit argenti letalia pondera viui:
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum:
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Quàm pia cura Deum: prodest crudelior vxor,
Et quum fata volunt, bina venena iuuant.

Relatione del caso dell'infermità, e morte di Paulo Capograsso Patritio di Salerno vna con l'Apologia fatta dal Dottore Michele Rocca di d. Città aduerso l'oppositioni.

IL quond. Sig. Paolo Capograsso di età consistente di temperamento vniuersale, è particolare di fegato caldo, quattro mesi prima incirca, per la gran sete, che sentiua per le occupationi continue del gouerno della Città, disordinò al bere freddo, e molto più mentre circa due mesi prima della sua infermità, stando carcerato nella Regia Audienza, dopò la libertà, continuò all'istesso bere spesso, e freddo, li vennero alcuni dolori intestinali nella parte inferiore, e proprio nelli

inteſtini craſſi, e perche detti dolori erano ſopportabili, e non continui, fù il venerdì 5. del preſente meſe, l'andò ſopportando per ſpatio di tre giorni, al quarto ſi poſe al letto forzatamente, e quell'iſteſſa matina ſi fè fare vn criſtiero caſalino con decottione di ruta, parietaria, hiette d'agli, mercolella, malua, oglio, e vino cotto, giudicando eſſer grandiſſima freddezza, già che dall'approſſimatione di panni caldi ſentiua gran giouamento, & hauendo fatto vna gran eſcretione di gelo, ſi ſentì meglio aſſai, & per quella matina non li fù ordinato, ſe non vn poco di ſciroppo di ſcorza di cedro, & la regola del vitto, e per quella giornata lo dolore non lo moleſtò, ſe non poco, ò niente; La notte ſeguente l'aggrauò il dolore molto più, e perche haueua ſentito giouamento aſſai del primo ſeruitiale, ſe ne fè fare più in quella notte, & con herbe calde a modo di ſacchetto; La matina del quinto trauagliato dalla notte predeceſſa ſi ſentì meglio del dolore, mà non libero, e con vna bocca limoſa, e di mal ſapore, al che per non trauagliarlo più con ſeruitiale, ſe l'ordinò vn poco di ſciroppo di ſcorza, & di agro di cedro, vntioni d'oglio d'amendole dolce, butiro alla parte offeſa, & li fù corroborato il ſtomaco con naſcenzo, e menta, e fù cibato con brodi conci, e pullo; Si paſsò quella giornata mediocremente; La notte ſeguente aggrauò il dolore magiormente, e non obſtante ſi fuſſero fatti ſeruitiali, vntioni, ſacchetti, e panni caldi, pure perſeueraua; E fù di neceſſario la mattina ſequente farſi vn ſeruitiale medicinale con oglio d'amendole dolci, camomellino anetino, con poca quantità di diacattolicon, e diafenicon, e hiera, e la decottione ordinaria, quale non lo potè retinere, e per euacuarſi ſubbito, poco, ò nullo giouamẽto fè, ſi reiterò à farſi cõ poca quantità di robba, anzi con vn creſtiero di figlioli, lo ritenne, & oprò eſcrementi ligati pochi, & vna grandiſſima quantità di gelo à modo proprio di gelatina, per lo che fù alleuiato ſenſibilmente dal dolore, preſe vn poco di giulebbe d'anaſi, ſciroppo di ſcorza di cedro, & vn poco di ſementella, corroborato il ſtomacho, & fattoſi l'vntioni, con aggiongerci vn poco di oglio di camomilla, fù cibato, riposò, e paſsò meglio aſſai: l'vrine furno ſempre oſſeruate crude, & alle volte con ſucco crudo; La notte ſeguente del ſeſto aggrauò il dolore, e con approſſimarſeli le mataſſe di filato, e ponerſi li ſacchetti di miglio, brenna, e ſale, e li quattro anodini, rimetteua il dolore, e cacciaua gran ventoſità, le quale quando vſceuano libere alleuiaua, quando ritrouauano impedimento di gelo non vſceuano, ſe prima non ſi faceuano il criſtiero, il quale cacciando il gelo, cacciaua ancora il flato, e l'infermo paſſaua meglio, & alcune volte non allegeriua, ſe non con le mataſſe; Fù di neceſſario farle vn giorno dopo due hore dal cibo, e coſì alleuiò dal dolore: e perche detto male non

cedeua

cedeua in tutto, anzi ſe li oſſeruò vn poco di ſpiſſezza di pulzo, ſi fù di parere darſi vn boccone coſtante di diacatol. & diaphen. an. ℥y ÷ & di diapr. lenit. altre ℥ I I I I. poluere di hiera ℥ j. con poluere d'anaſi finocchi, & di liquir. per li gran ſtati, che ſi ſentitno, qual preſo tardò l'operatione, ma poi fù mediocre, ma d'humor puzzolentiſſimo colerico, ſi ben ancho con flegma aſſai, dell'iſteſſo modo, che euacuò nel eſſer vſcito dalle carcere: Si paſsò queſta ottaua giornata mediocremente trauagliata, anzi la notte ſequente benche ritornaſſe il dolore per interuallo, approſſimandoſile mataſſe bollite nel predetto oglio con l'anodini, ſubito cedeua il dolore: la ſpiſſezza del polzo non ſeguitò all'altra terza giornata, conforme ſi dubitaua haueſſe voluto corriſpondere, ma ſe li oſſeruò la virtù più ſoppreſſa, & vna volontà grande d'andare del corpo à modo de premiti, con vn ruggito di ventre, qualche volta riſoluendoſi in ventoſità, che ſi ſentiuano anco fuor di camera, & non obſtante ſi foſſero fatti ſeruitiali, non n'hauea quella ſodisfattione, che deſideraua; per il che alla decima giornata, due hore prima dl cibarſi, ſe li diede due oncie di manna in brodo di pullo bollito prima cō prune damaſcene, e poche ſemente d'anaſi, e finocchi; dal che il giorno, & la ſera ſteſſa ſi hebbe giouamento aſſai, per eſſerſi euacuato vn humore veramente pituitoſo vitreo, & in quantità con eſcrementi ligati, & miſti, & non con quel puzzore de prima, con meglioramento dell'ammalato dal dolore, che non lo ſentiua, ſe non per paſſaggio, e poco, che diceua non darli faſtidio; La matina del vndecimo ſi hebbe mira al ſoſpitione di malignità, e perciò ſe li diedero antitodi per reſiſtere alla praua qualità di che per cauſa di detto polzo ſi ſteuà in qualche dubio, e poi fù cibato con cibi di giuſta quantità, e meglior qualità, e ſi ſtiede all'oſſeruanza, e mentre anco ſi dubitaua della notturna acceſſione, che già ſi oſſeruò, e con l'oſſeruanza ſi vidde anco in detta notte aggrauamento di dolore, onde la virtù ſi opprimeua più, ma poi con applicarnoſi li rimedij eſterni, tra quali vi fù anco approſſimato l'acchippo di caſtrato ſcalfato con l'acqua d'anodini, ſi ſolleuaua per quello la virtù, ma in tempo però quando cacciaua il gelo, ò il ſtato; La mattina ſoſſequente fù ſimilmente con antitodi ſoccorſo, & il dolore da quando in quando aggrauando, faceua come di ſopra l'oppreſſione della virtù, & ſimilmente fù oſſeruato non ſolo dalli Medici, ma dall'aſtanti, che quando rimetteua il dolore, ſi ſentiua auanzo anco nel polzo, ancorche non perdeſſe la ſua ſolita contrattione, ſi che l'auanzamento di quello non era in magnitudinem, ſed in mediocritatem; la onde poſſeua chiamarſi la virtù ſolamente poco più ſolleuata, e con minor frequenza; Venendo la ſera del decimoterzo che fù il mercordì, ſe li oſſeruò mutatione al polzo, e fù giudicata

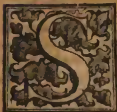
acceſſione, la quale non portò ſeco ſintome alcuno in ordine alla bile, che cauſaua la terzana, poiche non vi fù dolor di teſta, nè di reni, nè rigore d'acceſſione, ne ſete, nè bocca amara, nè meno colore più mordace, nè meno difficoltà di reſpirare, ò agitatione di corpo, ò cardilagia, mà ſolamente vn colore poco più del ordinario, e l'inequalità al polzo, il moto del corpo, però non era, ſe non quando ſentiua dolori, ò rugiti nel ventre: durò quella inequalità di polzo per ſpacio hi hore ſette, e poi ritornò al ſtato ordinario, anzi come ſi vidde, fù vn poco più ſolleuato di virtù reſpectiuè di prima; non laſciãdo di dire, che tanti erano li flati trattenuti, & aduniti, che li pareua farno vna inflattione nella regione della milza, ò alfegato, e ſi diffundeua infino alli reni, ma poi mancaua, che non ſi ſentiua altro in detti lochi, quando cacciaua fuori le ventoſità: fù in quella ſera cibato ſolo d'vn brodo cõſumato, elettuarij, e qualche poco di milappio ſciruppato con quattro oncie d'acqua cotta; La mattina del decimoquarto, che fù il giouedì, cliſterizato con ſeruitiale domeſtico, & oglio d'amendole dolce fù cibato, e non s'oſſeruò altro di nuouo; Si paſsò con antidoti la mattina ſeguente del decimoquinto, fù cibato anticipatamẽte, & la ſera s'oſſeruò vn'altro poco d'acceſſione, come di ſopra, & l'iſteſſa ſera li aggrauò il dolore ma per poche hore, & ſe li fè vn'altro ſeruitiale domeſtico, il quale lo ritenne, e preſo il conſumato pigliò ſonno, e poi alle 12. hore del ſabbato cacciò vna gran copia di fecce ſenza puzzore, meze ligate, naturali, e con vna grandiſſima quantità chiaramente dipituita vitrea, perloche la virtù ſi ſolleuò più, la ſpiſſezza mancò, il dolore non ſi ſentì più, ſi cibò con guſto, dormì quietiſſimamente, e fù quaſi à fatto ſano, mentre lui medeſimo ſi ſentiua il meglioramento con vniuerſale allegrezza, ma la notte ſeguente la paſsò di nuouo con dolore, non hauendo preſo per cibo altro, che il conſumato, con pochi elettuarij, e circa quattr'oncie d'acqua cotta; La mattina ſeguente del decimoſettimo giorno li ſopragionſe vn fluſſo d'humor bilioſo crudo, e puzzolentisſimo con deliquo d'animo, virtù proſtrata à terra; e ſincome andaua à poco, à poco euacuando humore, così la virtù andaua mancando, pigliati antidoti, fù cibato pargamente, e riposò circa mezz'hora; Circa le venti hore fù oſſeruato ſenza polzo, ſopragionſe la difficoltà di reſpirare, e poi apparſe il ſudor diaforetico, & la notte ſeguẽte del decimoſettimo paſsò à meglior vita. Queſto è il Progreſſo puro dell'infermità di detto Signore, il quale all'oblatione ſempre ſi è portato bene, del reſto come di ſopra.

Queſta Relatione è ſtata confirmata dalli SS. della Caſa della bona Memoria del Signor Paulo Capograſſo.

Matteo Galiano Medico Ordinario di caſa del predetto Patritio.

Apolo-

Apologia Michaelis Rocci Medici Salernitani super casum factum in ægritudine cuiusdam Patritij Salernitani aduersus oppositores.

Alernitanus Patritius noster in casu prenarrato non minus dignitate sui Natalis, quam morum elucebat præstantia, cum prę occupatione publici Regiminis, dum Ciuitatem suam (quo ad suas vires) reddere intendebat immunẽ (sic fama fuit) factum est tunc temporis, vt destineretur in carceribus Regiæ Audientiæ Prouinciæ nostræ Principatus Citrà, & vt sors permisit tempore, quo locus ille quasi infectus erat Endemicę, & Pandemicæ, simul prę captiuorum ægrotantium copia, & mortuorum non minus, ita grauis fuit infectio, vt non solum illis, sed etiam ibi practicantibus ? communis fuit; ideoque Medico, Parrocho, Confessoribus, Carcerum ianitoribus communicabatur, de quibus, alij in longam ægritudinem, alij in mortem inciderunt; & tandem alij breuem, & non sine periculo contraxerunt febrẽ. Nobili illi præscripto nil tunc euenit mali, sed ab animi multis passionibus oppressus, bilis copiã coaduniuit, & iam patuit ad sensum; nam dum domum postea libere pergeret quidam alui fluxus semel accidit illi biliosus, & nimis fætidus; & quamuis bene se haberet circa cuncta. De siti multa tamen præter consuetudinem conquerebatur, ideoque sæpissimè ad bibendum prõptus erat, & frigido potum maximè oblectabatur. Post dies 40. in circa cruciatus fuit doloribus illis, vt ex relatione retroscripta innotuit, ad cuius visitationem quinta die vocatus, & accersitus fidelem inueni de omnibus narrationem, vnum tamen signum infidele fuit, pulsus nempè, namque dum præteritus ab illius obseruantia fuissem inueni illum paruum, quasi contractum, & satis spissum, certioratus fui à languente de paruitate, & à Doctore Medico Ordinatorio de tali spissitudine ambas illi connaturales fuisse, credidi etiam potuisse dolorem vehementissimum talem contractum edere pulsum, vt obseruantiã fecerat Franc. Vallesius super Epidemia Hip. in 2. epid. sect. 2. *à quo Doctore, specifice habui talem pulsus contractionem sed nescio si eger præ nimia timiditate, quia vexabatur, dum quoticscumque in tangendo talem pulsũ, admirans cogitabundus erã statim intuebatur in me timidè quærens, quid cogitarem? ipsique respondens dicebã circa pulsus qualitatẽ, at ipse ne timeas dicebat; quę propter à multis alijs monitus, nẽ illum terrore afficerẽ, semper tamen à domesticis interrogatus, quid de ægrotante sétirẽ, respondi,* vt ipsi fateri possunt, *febris continua est, & pulsus iniquus,*

si na-

si naturalitas recensita non obijceretur, sed vereor falsam fuisse narrationem, exitus acta probauit; & vt à calumnijs vindicarentur Medici, & medicina, dum non defecerunt scrutantes scrutationes suas, & consilia mala, hæc mihi occurrit narrare non minus, vt palam fierent inuidi, & iniqui calumniatores, quam vt parentes, & amici præfati olim Domini languentis satisfiant, nè mens vacillari possit ob casum factum, quasi repentinum, ob non canonicam curationem, & morbi cognitionem, idcircò ad Præceptores dico ad coriphæos medicinæ Neapolitanos meus (reuerenter tamen) conuertatur discursus.

Quinque consideranda conspicio; Primò, vnde hæc materia tam gelida orta fuit, & cur potius naturales partes obsiderit; Secundò, vndè tanta flatuum copia, & si valuerunt præfatum morbum permutare; Tertiò, cur tanti dolores, & si potuerunt vrinam ita incrudare, pulsum minorare, & morbum malignare; Quartò, febris ipsa quæ fuit, & si alter morbus poterat ex præfatis signis connotari; Quintò, repentinus ille actus in 17. die suæ ægritudinis, vndè euenerit, & si ab antecedentis diei quiete poterat indicari, ita vt mala fuissent quædam verba à me prolata in illa die, in qua fuit expers doloris per multas horas tranquillitas pulsus, præcedentia boni somni de nocte, & de die, etiam post cibum, & illum suauiter sumpserat, ita vt bene se habuit ad ea, quæ sibi oblata fuere. Verba autem, cum visitassem illum circa 21. horam diei Sabbati 16. suæ infirmitatis, & inueni ßem hæc cuncta bona fuerunt verba formalia : Se dimani à questo tempo starai cossì, io te consegnarò alla Signora Moglie Sig. Geronimo, ch'era suo nipote assistente continuo alla sua infermità, & al Sig. Matteo, quest'era il Medico ordinario.

Circa primum homo, qui paruus mundus à Philosophis existimatur quidquid in magno obseruatur in hoc paruo conspici, & figurari videtur, sic Philosophus hominem considerans vnum, & omnia vocauit, & si in magno mundo niues, & glacies, aliaque similia fiunt à nimia excedenti frigiditate, vt in Metheorologicis habetur hæc eadem in corpore posse inueniri Galenus *specialiter in semetipso obseruauit, eiecit enim christallum fusum tangentibus frigidum, quem pituitam vocauerat; passus enim tunc fuerat colica, & putabat esse nephritidem, & si causæ vitæ antè actæ narratæ in frigidis potationibus, sæpe possint medio hoc anni tempore hiemali talem producere, humorem textem non quæro, nisi* Galenum 1. de natura humana, & in 3. aph. *passim qui hieme frigidam gigni pituitam determinauit, immò explicans,* 1. de nat. hum. num. 36. *quasi siluam ciborum producentium pituitam, etiam noua vina adducit, & si illam generat vinum, quanto magis potus aquæ; frigida enim potatio, & tempus anni concurrunt ad generandam illam pituitam, quam vitream nominamus; hæc quidem in ægro illo per inferiores partes comparuit, sed cur ibi, & non in superiori corporis regione? Dicam intestina nostra libenter recipere excrementum illum pituitosum in-*

ven-

ventriculo generatum, cum plus iusto illo repletur, tùm propter gravitatẽm illius infimum corporis locum, & sentinam naturaliter petens,& tantò magis quia si coiti (quia dum vxoratus erat) validæ complexionis, & calidæ, tunc si forzan (quod non credo) coitui deditus fuisset, qui a partes infimi ventris magis debilitantur ibiq; materia potens cruda descendere, faciliter flatibus poterant impleri, vt contingit Damagoræ cum ventris inflatione,& Archesilao cum strepitu, referente Hipp. in 6. epid. sect. 3. text. 12. sed quia etiam a tali materia ventos produci, colligimus ab Hipp. 2. de diet. nu. 2. dum dixit, omnes ventos spirare à niue, glacie, gelu, &c. & subdit sic esse quemadmodum animalibus spiritus est, horum autem genera duo posuit Gal. 3. de caus. sympt. c. 2. nempè vt qui à borealibus ortum ducat, hic autem morbos non parit, nam & sursum ascendens eructationes facit, & descendens parit spiritus cum sono; alter qui crassus nebulosus, vaporosus, turbidus, & viscosus est, in austrinis obseruatur constitutionibus; hic autem inflationes parit vnde etiam generantnr morbi, & hunc flatum crederem esse illum positum ab Hipp. lib. de flat. nu. 13. dum dixerat omnium morborum causam esse, vt quid non poterat intestinales portare dolores? vt specificè num. 14. notauit, hi flatns ab hac pessima constitutione producti in hoc languente accreuerunt, & si constitutio austrina febres prauas inducere potest maleficio tot humiditatum, cur flatus his temporibus aduniti non poterunt, etiam malam qualitatem contrahere; virtus autem talis tributa flatui notata est ab Hip. lib. de veteri medicina num. 40. dum dixit quinque posse flatus producere, scilicet strepitum, & sonum, transmutationem, & motum, & tandem commutationem; ergò, si commutare, & transmutare valent, quorsum non poterint febrem vnius modi in alteram vertere ideam. Scimus enim ex Philosopho hanc differentiam poni inter motum, commutationem, & transmutationem, quia motus mobile, commotio agens, & transmutatio, vel formam vel materiam supponunt, ideoque dum forma, vel materia per flatum transmutantur, poterit idea permutari, & sic absoluitur meo quidem rudi iudicio digressio; secunda scilicet an flatus multus, qui in corpore illo fuit, valuit dictum, morbum permutare?

Circa tertium, vnde tanti dolores? dicere potuero cum Gal. quod peterânt à duplici causa proficisci, vel à materia, vel à loco, de materia extat doctrina Gal. 2. de loc. aff. c. 5. quod pituita crassa viscosa lenta, & glutinosa, vehementissimos causat dolores, hanc autem Praxagoras vitream appellauit: ratione loci, aut quia est nimis angustus hinc videmus, cum in tali parte occludantur, aut vapor, aut flatus, vel minera cum euentari non valeant, maximos cruciatus inducunt, aut quia est nimis sensibilis magnam dum patitur sensationem acutus sentitur dolor, dicant hanc veritatem Cardilgici, qui in ventriculo recondentes humorem summam ibi sentiunt passionem, dicant quoque, & isti, qui intestinales habent dolores, quem clamorem non emictunt, quam viam non tentant, vt ab hoc cruciatu liberentur, ideòque denomi-

denominari solunt à Ioanne in sua Præsodia, Domine miserere; crederem, *aut quia intestina sunt membranosa, aut quia neruosa, proptere a sic grauissime affligi. Concurrebant omnes causæ prædictæ in hoc olim languente, materia iam fuit notificata, locus in aliquibus partibus erat angustus, & pars affecta membranis, & neruis contexta, sed si dolor, vt mos est, dicit* Gal. lib. de motibus obscuris, & manifestis noctu inualescit; *in hoc languente per hunc dolorem somnus plurium noctium euanuit, quorsum non poterat calor ad coctiones destinatus debilitari? inde mala chilificatio, peior sanguificatio oboriri quorsum vrina crudæ, & aqueæ esse non potuere? quorsum, & pulsus diminutiones pati non poterat? & si colluuies cruditatum sine morbo possunt producere morbum, illumque malignum, vt habetur* lib. de cibis boni, & mali succi, cap. 17. *quorsum illæ non valebant in morbo maiorem malignitatem generare, hæc autem censeri maior nō potest, quam latitans virus, quare satisfit per hanc doctrinam tertiæ digressioni, an valerent tanti dolores vrinam incrudare, pulsum minorare, & morbum malignare.*

Circa quartum meum propositum dicere, si per multos dies febris vniformiter procedebat, ergo continua erat, igitur de illa vereri potueram, si non ratione alicuius inflammationis, vt falsò quidam putabant, vnde linguam affrenare non poterant, saltim ratione malæ qualitatis vt Gal. *placuit hanc distinctionem ponere* 4. aph. 43. *& tanto magis propter illum pulsum verè iniquum, qui illi coniunctus erat, & sub spe connaturalis figurabatur: Profectò si talem signum non adesset de febre symptomatica boni moris, potius quam mali moris iudicium fieri potuisset, cùm experti sæpissimè fuimus nos Medici, & astantes, quod inualescente dolore febris augebatur, & pulsus opprimebatur, cum autem dolor cessaret febris mitior reddebatur, & pulsus ad quandam mediocritatem reducebatur, immò si pulsus quantitas, & qualitas mihi fideliter narratæ fuissent præsagium certiori modo, & non sub nubilo ad malum potuissem explorare; pulsus enim est certissimum facultatis vitalis inditium,* Gal. lib. de caus. puls. *dixit:* Quæ ergo inflammatio poterant in tali continuitate febris suspicari? externa, vel interna, si prima creditur alicuius visceris esse, & cuius? Mesenterij forzan, an Ventriculi, Iecoris, vel Splenis? *non ne debuissent signa talium viscerum dari, primum signum vniuersale omnium istarum inflammationum est dolor, at in nullis aderat, & vnquam adfuit, quia nunquam conquestus fuit, & etiam interrogatus negauit; Secundum est aliqua tensio, & hæc nec aderat tantum in liene, & hepate interuallatis temporibus dicebat inflationem, non inflammationem sentire, & cum aut ascellaret, aut crepitus emitteret, remouebatur, & pœnitùs sentiebatur, sed aliquando tendebat ad renes, & ibi per applicationem sacculi anodinorum leuabatur, aut euanescebat; Tertium, vbi sitis? vbi linguæ ariditas? vbi tinctura? communicari enim debebat linguæ saltim talium viscerum inflammatio, vt habetur ex* Gal. 4. acut. com. 4.

com.4. nec inflammatio interna dici potuerat, dum non solum lingua humida, sed expers sitis erat, nullum internum incendium erat, nulla partium externarum frigiditas, nisi in vltimo die, quæ 17. fuit, ergo, vt quid ita inuidè, ita dirè nos obtrectare; ob Medici compatriotæ? de omnibus illis signis extant doctrinæ, tum ex eodem Gal.2. præsag.com.4. tum 4.aph. 48. tum etiam 7. aph. 1.

Decepti o forsan esse poterat, quia volebat linteos frigidos aliquando ad ventrem applicare totum dicebat velle facere, quia à rebus calidis nimis excalefactus erat, vt etiam ad manuum volas extendebatur præ epatis excalefactione à calidis aplicatis, & si ex substantia rei calidæ adhesu potest febris generari, lib. de cauf. morb. cap.2. 1. de feb.c.3. cur non poterat hepar alterari, & manuum volis communicari ex manus enim magnitudine, vel calore hepatis magnitudo, vel calor potest auspicari, Auic. nos docuit.

Circa illa verba, dicta fateor, me benè legisse Aristotelem in topicis. quod conditio si, non ponit in esse de necessario, sed de contingenti, vndè lij, si, tantum valet, ac si diceretur, supposito, quod die crastina sic erit, tunc consignabitur, &c. ergo non erat certitudo, dum ponebatur suppositio, alias dictum fuisset crastina liberè consignabitur, &c. & quomodo poterat liberè pronunciari, si expers febris non erat, si suspicio erat de tertiana, an non exercui medicam facultatem per spatium quasi 30. annorum? an non alios docui vera Hippocratica, & Gelenica documenta in publicis & priuatis lucrubationibus? Audebant etiam dicere non fuiße verè gelu aut pituitam vitream, quæ eggrediebatur, sed potius adipem intestinorum, ob fascinatio nostrorum conciuium, pace bonorum, & forsan alicuius extranei, si erat adeps intestinorum vnde crepitus tunc temporis? quare tormina & si hæc, quare cedebat calidis remedijs, & si potuerat cedere, cur ex eorum exitu alleuiabatur? vnde sentire maximum refrigerium fatebatur, & si hæc quoque esse poterant, vbi abdominis extenuatio? ob cæcitas iniqua?

Circa quintum propositum vnde euenerat ille repentinus actus 17. diei suæ infirmitatis? satisfieri dubio, potest quia tunc aluus largè fluxit putridam biliosam materiam, & fœtidam educendo eiusdem tamen tenoris, vt fuit, quando illo tunc à carceribus domum suam liberè pergit, vt sui familiares dixerunt, cum hoc fluxu cessarunt dolores intestinorum; amplius enim gelu non comparuit, sed vbi materia recondita erat hæc? liberè dicam, circa partes spirituales, à cuius vaporibus ad cor elatis virtus reddebatur suppressa, & ab hac causa proueniebat iniquitas pulsus, & non a naturalitate: nec obstat dicere dum partes spirituales sunt læsæ, igitur respiratio etiam læsa esse debuerat, & tamen talis difficultas respirandi non adfuit ante 17. diem, dicere possem non fuisse reconditam materiam circa partes propè instrumenta respirationis, sed potius propè illa, quæ deseruiunt pulsatili facultati; sæpè enim obseruamus pulsum illæsum, & respirationem offensam, vt in histericis mulierum passionibus obseruatur, & è contra, vt in palpitationibus

nibus cordis videmus in illa 17. die, cum criticasset natura ad mortem impetuosè agens, quia irritata fuit, talem excretionem fecit, sed quia decretoria non decernentia mala, scribit Hipp. 2. epidemiorum, *meritò mala iudicatio fuit, sed quæ bona crisis expectari in malignis potest? dicit* Gal. in suis de crisibus libris, *& si à die incepta euidentis tertianæ voluerimus computare illa quinta erat symptomatica euacuationis (quandocumque fuit) æger cum illa pessima excretione vitam cum morte commutauit, & si in antecedenti die, ita benè segesserat circa cunctas actiones, vt parentes, & familiares suæ domus testes esse potuerunt, vigori malignitatis tribuere valebit, scimus, & nos dari quamdam malignitatem à nulla speciali parte desumptam, cuius specificè tria sunt signa, scilicet corruptio, vt primò de compositione per genera habetur, secundum est à remedijs benè adhibitis exacerbatio, nam vt* 6. epidem. *legitur, malitia omnia superat, tertium est reuersio ad malum post quietem; præ malignitate enim contingere poterit, dicit* Gal. 1. de decretorijs diebus cap. 1. *sic creditur fuisse illam antecedentem diem, cui omnia fuerant remissa, propterea si sub conditione loquutus fui à culpa vindicatus esse potuero, vt supra hæc digressio dilucidata fuit. Sed si verum est malignitatem in causa mortis fuisse, an huic possumus annectere causam contagij primo loco mentionatam ex mora in carceribus facta? Huic dicere hæc pauca intendam, si ad contagium concurrit potentia agentis, quæ nam maior potentia est ista, in qua vidimus, & mortuos, & ægros quamplures, ex loco occluso exire, fœtorem magnum sentire, hic patiens noster, & vidit, & tollerauit; corpus autem suum laxum erat si non à natura saltim ab arte ob tot, & tot aeris humilitates, quas hac præsenti constitutione omnes quasi manu illas contractauimus, temperatura sui corporis calida, & humida erat, vti humiditati adiuncta altera ambientis aeris, laxitas progenita fuit apta ad recipiendum contagium, mora non defuit, quia per plures dies illius carceratio perdurauit: posse autem ex contagio febres palliuolas fieri, testis fit* Hyeronimus Fraccastoreus in suo de contagione libello 1. c. 10. *dicens lenta, & glutinosa materia lenes facit producere febres in contagio; profunda enim est putrefactio, quæ lentorem inducit, & sic acrimonia hebetatur, sed talis materia in hoc casu fuit oculis, patefacta igitur poterat lenem constituere febrem, immò, & alij de contagio Scribentes dicunt quod valet causa prædicta diu conseruare contagium, absq; quo medico innotescat, vt* Gal. 3. epid. sect. 3. *ægroto quarto notauit.*

Sed quid respondebo instantijs factis circa curationem? Tres insurrexere inspectores. Dicebant primo, cur purgasti? cur medicamentum scammoneatum dedisti? cur venam non secasti? & talia fuerunt maiora dubia (vt ad aures peruenit) Primò, satisfit vehementiam doloris intestinalis furiositatis nomen habere, sic vocatur ab Auicennistis furiositas magnæ accidentalitatis, huic pleraque pars Doctorum tàm Classicorum, quàm non Classicorum purgantia medicamenta præbent in hoc casu, & communiter omnes practicantes

cantes vnanimes cõcordant in purgando cũ bolo confecto ex illis, iuxta tamẽ qualitatẽ materiæ, aut secundum vehementiã doloris, & secundum resistentiam remedijs infernis, sed hæc omnia concurrebant tunc tẽporis in dicto languẽte, igitur conferens erat; Secundæ instantiæ satisfit tunc medicamenta scãmoneata esse dãda, quãdo ex remedijs infernis nil ægeratur, & quicquid ægeretur tenax fuerit, & frigidum, aut humor tantum, & non pars fæcalis cum humore, sic contigebat illi (sed sit ad Dei honorem) cum hæc præparabantur pro causa frigidæ materiæ, vt supra tunc accedens addere disposui maiorem portionem frigidæ complexionis dico Diapruni lenitiui, quæ confecta solet in febribus ardentibus præparari, & non cassiam pro occasione tantæ copiæ flatuum, quæ sentiebantur, quod diaprunum castigare poterat calida, & scammoneata vigore suæ frigidæ compositionis; Sed quid vltra progredior? legant quæsò Barbati, & Imberbes, Valerium Cordum *optimum compositorem, & Antidotarium Bononiense, Henchiridion Actuarij, & tandem non minus Doctũ, quàm expertum Mesuem, & ponderent illos sunt, nè tales confectiones etiã in febribus probatæ? dico diacaptol. & diaphen. & hoc præsertim valet in Colicis doloribus? educit ne bilem, & pituitam? Circa tertium cur non misi sanguinem, at peto ab istis vnde? à brachio forsan, vt materia magis vitalibus internetur partibus, si trahit à circumferentia ad centrum; An ex pede forsan? & si vrina ita aquea erat, vt à calidis remedijs deforis applicatis, vnquam potuit colorari, igitur in his partibus summa erat frigiditas, vt quid forsan refrigerare magis partes affectas, dum venæsectio ex* Gal. lib. de vene. sec. *aduersus Eratisistratum refrigerat totius corporis habitum, & ex pede facta illam partem potissime valet infrigidare, an forsan, vt cruditati cruditatem adderemus cum Auicenna. Sileant ergo, quia Præceptores habemus vera indicantes in Deum. Nos rogemus insolidum, vt in hac discussione palam faciant veritatem, & si optimos elexi Iudices, spero iudicium rectissimum audire, quibus (vt doctrinæ) me subscribo, sic Nestoreos annos eisdem à cœlicis deprecabor: Viuant felices. Salerni 25. Ianuarij 1646.*

Michael Roccus Medicus Salernitanus.

MICHAELI ROCCO MEDICO EXIMIO

Paulus Aemilius Ferrillus huius Regni Regius, & Generalis Archiater & in gymnasio Neapolitano Primus Practicæ medicinæ Professor. Antonius Santorellus Primus olim Philosophiæ, & nunc in eodem gymnasio Theoricæ medicinæ Professor, Franciscus de Aponte, Aloysius de Gratia, & Franciscus de Curtis A. & M. DD. S.

Reprehendi Medicos quoties æger moritur, antiquissimum est, nàm vel Hippocrates ipse antiquissimus medicinæ parens,

toties fuit vexatus calumnijs, vt dixerit, maiorem infamiam, quam laudem ex arte comparasse. Non est itaque mireris, Doctissime Rocce, quod quidam Medici te faciant Auctorem necis Pauli Capograssi Salernitani Patricij, & vita longiori dignissimi; Hæc enim lege laurea Doctoratus Medici insigniuntur, vt malos euentus semper illis referat vulgus, prosperos dijs, aut robustæ naturę languentis tribuat. *In arte medica* dicebat *Hippocrates* ad *Democritum* scribēs: *Quæ rectè fiunt plerūque quidam hominum vulgus non admodum laudat: sæpè verò Dijs attribuit. At si in aliquo repugnans natura, cum qui curat, interemerit numen prætermittens, medicos incusat, & ego sanè plus reprehensionis, quam honoris ex arte consequutus videor.* Quare si nos audias, ridebis hunc vulgarium risum, & cum graui illo Philosopho dices: *Populus me ridet, at ego non rideor;* Quid enim tam calumniæ proximum quam te repræhendere, quod fueris deceptus in prædicendo euentu huius effectionis, & in eiusdem cura allucinatus? in prognosi quidem, quia sequenti die perijt, quem die præterita euasurum promiseras, tum tamen errasse in Prognostico verum, sit, nec in curatione peccasse. Non in prognosi; euasisset enim proculdubio æger, ni nona affectio superuenisset illi, alui nimirum immodica fluxio: Quamobrem vt iniustè quiuis medicum reprehendet, quod æ ger, quem euasurum à febre prędixerat, perijt, paulo post ab hoste interemptus, haud aliter iniustè te errasse contendunt, non solum quia perijt ob nouum affectum, sed quia euasurum dixisti, si eodem modo postridie se haberet hipotetica, autem propositio nihil ponit in esse, vt logici dicunt. Demus tamen in præuidendo euentū morbi hallucinatum fuisse, & deceptum turpiter, an propterea tamquam malus medicus damnādus? At qui errauit Hippocrates, & à futura se deceptum fuisse fatetur, *more magnorum virorum, & de se magnam fiduciam habentium,* vt dixit latinus Hippocrates frequenter errare hoc stultum: quandoque humanum, nunquam Dei *Galen.* de Archigene docto alioquin medico: *homo* inquit *fuit errare igitur potuit.* Faciunt ne iustè te auctorem necis, quod non rectè præuideris, vt ipsi dicunt; nihil verò minus. Occidunt ægros medici, cùm præ ignauia omittunt, quæ egro magno poterant esse præsidio, aut illa illi admouent remedia, quæ omnia in peius conuertunt. At nihil omissum, aut commissum; nam quod dicunt omissam esse venæ sectionem, cum suspicio esset inflammationis internæ. Fuisse erratum in quantitate medicamenti purgantis, nam cum lenia commendet *Gal. in effectibus stomaci, & intestinorum,* scammoneatum assumpsit, leui flatu reijcitur, nam cum vel venenum in exigua dosi assumptum, non offendit, vel scammoneum in exigua dosidatum, lene euadet pharmacum, non eradicans, suspicio inflammationis internæ, gratis fingitur, nullo nititur

fun-

fundamento, cum hanc febris magna soleat comitari, sitis cum linguæ ariditate, & nigredine, quæ cum nullatenus fuerint obseruata in ægro, ante, fingunt isti, vt feriant, sed certè furiunt non te feriunt, & quidem ignorare non debent ijdem, vulgatum illud prouerbium, *filij Deorum inuulnerabiles*, Vale, & nos ama.

Neapoli die vltimo Ianuarij 1646.

Paulus Aemilius Ferrillus Archiater.
Antonius Santorellus.
Franciscus de Aponte.
Aloysius de Gratia.
Franciscus de Curtis.

DE

DE HEPATIS INFLAMMATIONE LITERARIVM DVELLVM.

DECIO CAPHARO CAVENSI MEDICO.

VINCENTIVS DE PETRONE S.

RVENTIS, horridiſque in armis, iam totus (ò Caphare) exagitatur Orbis. Aſianis, Æuropeis, Americis, & Africanis in Oris, ſplendeſcere nonniſi arma videntur. Ad aera explicata Vexilla, mutula voce dicunt ad arma. Clamant Tympana ad arma. Excitant Flautus ad arma,& Tubæ terribili ſonitu, vociferantur ad arma. Arma capiunt Milites,& armis, Æternitatis in Annalibus ſuas illi,ſanguineis caracteribus, delineant glorias. In cadauerum turriis,ſuos quiſque effingit triumphos. Ferro adapertis venis, ſui pectoris quilibet virtutem oſtendit. Ad ſanguinis effuſionis augmentum, Expirantis augentur trophæa. Ad tympanorum, & ad tubarum ſonitum,non horrida, & deformis, ſed pulchra, & vaga, morientibus videtur Mors. Bellantium animos mille, & mille non deterrent cadauera, immò ex glaciatis illis corporibus, gloriæ ardentiſſimi exoriuntur æſtus. Pugnando transfoſſo pectore, moribundus ſi cadit miles, hoſtili tamen fortis animus non cedit ferro, hinc illius tremebundi,formidabiles, & feroces, vltimi motus ſunt, vltimæ voces. Ac tandem generoſo corde, tàm Vulnerantibus, quàm Vulneratis, ex lancearum truncis, ex infractis ferris, ex mutilatis membris, Mors, & Mars ſanguineis depictam ſtillis, vel cruentis potius ornatam ſtellis, Æternitatis in Campo, æternam intexunt Coronam.

At Literis,ſi Arma cedunt, en in Caſtris triumphorum Martis, & Mortis, erimus ſpectatores, & Apollini in Lyceis,Literarijs Duellis, Mauſolea nos non erigemus? En horrido Mortis Silentio, dulcis cedet Muſarum Cantus? En Martis armorum in ſtrepitu, Apollinis non audietur Lyra? En Laurum,Temporis fulmina nunc pertimeſcere futura intelliget Ætas,Quercum autem illa ſpernere,& deridere? En Bellantium ferra, hoſtili inebriari ſanguine, intuebuntur omnes, & He-

& Heliconis,& Aganippis aquas,nos non hauriemus? En Terra sanguineis rigata torrentibus, Militum fortitudinis perpetuum erit testimonium; & in eodem tumulo nostra corpora contegentur, & Nomina? Ah non. Bella in generosa pectora si influunt Cœli, eandem nos sequamur fortunam: Literis, & Armis idem sit, comune fatum. Calamos ergo euaginemus, & singulari disputantes certamine, claram nigris caracteribus suo nomini quisque comparet famam. Literarij occasio Duelli inter nos de Iulij Pepoli morbo, Controuersia fuit. In illum purgando te erasse, immò & illum, medicamento occidisse, ad sustinendum meus calamus est paratus. Ad defendendum temetipsum accinge. Literariam quærenti arenam, terga voluere Sapientis non est. Disputationis absque erubescentia, non potest quis effugere campum. Habet sua onera honor. Gladio non ad Hominis ornamentum cingitur latus, sed alios, vel vt illo offendat, vel se vt defendat. In pace non cognoscitur miles, sed dimicantibus armis, quando militum vita perit, sed mortis, non moritur gloria. Dulces, & tranquillas, qui arauit vndas, Nautæ nomen non meretur, sed spumantes Oceani qui pertransijt aquas. Eia ergo, tuum audaci pectore in me conuerte calamum. Mea hæc Scripta, tuis glorijs sint fundamenta: Super illa tibi erige immortalia trophæa. Silentij tenebris, tuum ne perdas nomen. Inter indoctos locũ si respuis, literaria arripe arma. Sapientis viri, à Sapientibus, alicui non conceditur fama, sui ingenij aciem inter sapientes, si quis non ostendit. Sapientiam non secum affert senectus, & rudis mineruæ in iuuentute qui fuit, rudioris est iam factus senex. Argenteæ barbæ credulus credit Vulgus, quæque Senum pueriles contegit, & defendit errores, sed barbam Sapientes derident, & illorum in Calamo omnis ratio ponitur. Si sapis vel non sapis, tua Scripta dicent, nec te adiuuabunt, aut Barba, aut Ætas. Duelli itaque, iam quæso adeamus conflictum, & Ægritudinis narrare historiam, ad pugnam, nostri sint apparatus.

Iulius Pepolus Salernitanæ Ecclesiæ generalis Vicarius, sexagesimum tertium agens annum, temperie vniuersim calida, sano & robusto Corporis habitu, Solis non longè ante Canem, sub æstiuis ardoribus per quindecim ferè dies, in continuis cum fuisset itineribus, generoso non parcens vino, immò & suillis carnibus, die Martis, qui fuit 26. Iunij, Vespere in febrem incidit: Renum & capitis aderat dolor, Nox inquieta. 2. die, sub meridiem ignis eum corripuit. Per totam Accessionem in manibus, & in maxillis tremores: difficultas spirandi: totius corporis color mutari incæpit: lingua rubra, & arida. Sitis, Vrinæ turbidæ. Tertio die, ex pede fuit illi missus sanguis: cibi fastidium: vomitus: perseuerabant eadem: virtus videbatur oppressa: Ictericus factus est. Quarto die, in circuitus principio, liuidus

per

per duas horas fuit corporis color: virtus magis prostrata: spirandi difficultas maior: æstuatio: vehementior sitis, & supradicta alia fortiora. Medicorum Consilium fuit conuocatum. Dixit Ioannes Papa, nec medicamentum, nec sanguinis missionem conuenire, vrinis existentibus turbidis. Hyrudines venis sedis, sequenti die applicari, mea fuit sententia. Medicamentum ex Manna, Reubarbaro, & alijs ingredientibus, tribui ægro debere, Caphari fuit opinio, quam Michael Roccus, Sabatus Robertellus, & Doctor Chiaritius sequuti fuere. Die quinto, supradicto pharmaco purgatus est: fœtidi, & biliosi humoris copiosa fuit excretio, adeò vt ad sexaginta vsquè, se extenderet vices. Triumphantes præsertim Capharus, & Doctor Chiaritius per Ciuitatem ibant, & percontantibus, quid de ægro esset? Respondebant, ex medicamenti exibiti tàm perfecta euacuatione, melius æger se habet: immò in Galeni doctrina iactabundus, de Vicarij morbo particularem textum, se inuenisse affirmabat Doctor Chiaritius, quo Vicarium purgans, Vicario comparauit salutem. Vespere ad ægrum D. Thomas de Cossidente accessit, & ex tactu subfrigido, difficultate spirandi, languidisque viribus, adauctam ex Medicamento Hepatis iam esse inflammationem, quam ego prædixeram, iudicauit; & ad interitum languentem tendere præsagiuit. Quod præsagium Chiaritius, & Capharus irriserunt: sed euentus in omnem æternitatem illos delusit. Sexto die meliora esse omnia publicè affirmabant: Hepatis regio intumuit: non mingebat. Tumorem Chiaritius obstructionem credens, oleo Absinthij & Capparis, Hepatis regionem inunxit, & pubem oleo amigdalarum dulcium, vt æger mingeret, madefecit. Septimo die, hirudines venis sedis applicarunt: non mingebat, nisi vel paucas stillas: sitiebat: lingua arida. Octauo die, mora ad satietatem Chiaritius ad comedendum dedit: omnia clamabant esse meliora: vrinæ non turbidæ cæperunt fluere, sed crudæ: dormiuit. Nono die, Mora etiam idem Doctor ad satietatem dedit, & sanum Medici omnes viua voce acclamarunt: vrinæ etiam crudæ. easdem insequebatur Chiaritius applicare vnctiones: debilis in toto corpore aduenit pruritus. Decimo die, corporis color magis vitiari cæpit: pruritus maior: virtus prostrata: lingua adusta: symptomata omnia fortiora: nox insomnis. Vndecimo die, pruritus maximus: auriginosus ictericus factus est: facies tornatilis. In brachio venam illi secarunt, Ioanne de Galdo Salernitani Collegij Priore contradicente: tum quia accessio quæ nocte inuaserat, in augmento erat: tum quia cibus in principio accessionis à Chiaritio datus, ex eo quòd accessionem cognoscere nesciuit, non erat adhùc digestus: ac tandem quia virtus propè interitum erat, nec poterat sanguinis missio, nisi mortem illi accelerare. Medicos de tali pro-

gnostico

gnoſtico deridebat Vulgus: at illi abſque vultus erubeſcentia, Recidiuam eſſe dicebant. Duodecimo die, in collapſum ibant omnia. Decimotertio die, apud Medicos magna fuit ſpes ſalutis, hinc ſequenti die decimoquarto medicamentum ex Reubarbaro & manna iterum propinandum eſſe conſuluerunt, ſed tertia noctis vigilia, obdormiuit æger in Domino.

Hoc ergo ſtante apparatu, eia ſtringamus ferra, & diſputando imperterritum vt me credas, ecce nunc literarijs ictibus, meum primò, ego offero pectus: hinc ſi *Scire eſt rem per cauſas cognoſcere*, dicendorum ne vlla quidem vel confuſio, vel vlterius ſciēdi exoriatur ſitis, ab vniuerſalibus, & remotis principijs particulares ego Concluſiones deducam.

Verùm quia ex humoribus à naturali recedentibus ſtatu, tantæ corpori contingunt ruinæ; & oppoſitorum præterea cùm non poſſit perfectè vnum cognoſci, niſi cognoſcatur & alterum, corporis idcircò quis ſit naturalis ſtatus, examinare oportet, corpori hoc eſt, ad quid inſeruiant humores, & nutriendi corpus eundem cùm ſanguine, vſum, an habeant omnes, vel ſanguinis ſint excrementa: his etenim cognitis, vt clariſſimè ex dicendis patebit, morborum difficile non erit percipere cauſas. Sed à principio vt rem exordiar, ſic mea exordiatur Oratio.

QVIA Calor eſt quo Anima agit, ſeu Animæ eſt Inſtrumentum ex Ariſtotele in ſecundo de Anima, præexcellentem idcircò, in Viuentium mixtionis principio, Calorem habuiſſe gradum, fuit neceſſe: vndè *Qui creſcunt plurimum babent calidi innati* in 1. Aphor. Hippocrates dixit. Verùm quia Caloris, inter alias corruptionis cauſas, ſuffocatio eſt & extinctio, per occluſionem, quæ cauſatur vna, per pabuli defectum, alia: prouida idcircò Natura Viuentis, ne igneſceret, ac ſuffocaretur Calor, corporis cutem veluti Naſſulam piſcatoriam fabricauit, adhoc nempè, vt diffletur ille, & ventiletur. Sic præterea ne extinguatur, materialia generationis principia, ſemen videlicet, & ſanguinem menſtruum, pro Caloris ſuccendiculo Natura ipſa conſtituit: immò ne fortè caloris actione, ſtatim illa conſumerentur, & Vita periret, alimentis Animal indigere decreuit, vt nempè ex illis, arterialis gigneretur, & venalis ſanguis, quorum, arterialis, ſpermaticarum partium ex ſemine genitarum, venalis verò, illarum, quæ ex ſanguine menſtruo fuerunt genitæ, vt 2. Colliget cap. 2. docet Auerroes, defectum reſtaurarent.

Sed aliorum humorum vt cognoſcamus vſum, an illi nutriant, videamus primò: vel ſi ſanguinis ſunt excrementa, ad quid corpori, illi inſeruiant, examinemus. Ad dicendorum autem claritatem maiorem, per breues articulos, & breues reſponſiones, ne tractatum

cum tractatu confundam, examinandam materiam ego percurram vndè sit primò.

ARTICVLVS PRIMVS.

An præter sanguinem, alij humores nutriant & corpori quem illi præbeant vsum.

QVANTVM ad primum. Medicorum sustinet Schola, alijs etiam humoribus, non solo sanguine, nutriri partes. Pituita enim, secundùm aliquos, nutritur ventriculus, secundùm alios Cerebrum; Bile, Vesica fellea; & Melancolia Lien. Solus namque sanguis, tot diuersis corporis partibus familiare non potest esse alimentum: vt illi fatentur.

Oppositum, Philosoforum Schola defendit, sanguinisque excrementa, tales asserit, esse humores: & Medicorum ratio facile soluitur. Si cum Philosofis nos dicamus, quod sanguis, etherogeneum est corpus; hinc secundum eius diuersas partes, illo diuersæ corporis partes possunt nutriri.

Nec est verum, quòd Pituita, aut Cerebrum, aut Ventriculus nutriuntur; Bile Vesica fellea, & Melancolia Lien: nisi per nutritionem, oblectationem intelligas: hisce nanque humoribus, diù hæc viscera oblectata, ad proprios obeundos vsus, illos deponunt: mēbra etenim ista, cùm sint partes spermaticæ, arteriali sanguine nutriri, cum Auerroe suprà diximus.

Dices cùm Medicis, quòd Humor, ex Auicenna, est substantia apta nata nutrire, vel sola vt sanguis, vel alteri admixta, vt cùm sanguine vtraque bilis, & pituita: ergo sanguini admixtis, poterunt saltem ex istis humoribus, membra nutriri.

Sed Medicorum pace, Assero ego cum Philosofis, quòd humores isti, sanguinis sunt excrementa: per coctionem etenim cùm sanguis gignatur, in eius coctione resultare excrementa necesse fuit: hinc non tantùm de se soli, sed etiam sanguini admixti, non sunt apti nutrire.

Non primò, sanguini admixti. Nam bilis e.g. mixta sanguini eandem retinet naturam, ac sola: ergo si sola nutrire non potest, neque sanguini admixta. Nisi dicere velis, puluerem lapidis pani admixtum, nutrire vt panis.

Non secundò, de se soli nutrire sunt apti. ratio est. quia nutriens humor, viuentis in partem vt conuertatur, debet concrescere: sed

ex

ex humoribus, præter ſanguinem, nullus alius humor eſt aptus concreſcere: ergo ex humoribus præter ſanguinem, nullus alius humor eſt aptus nutrire.

Maior huius Argumenti quòd nempè nutriens humor concreſcere debeat, difficultatem non patitur, ſi nos cùm Auicenna notemus, quòd ſanguis antequam fiat pars animata, quatuor habet mutationes. Prima eſt, cum ſubtiliatur in minimis venis: Secunda, cùm ſubtiliatus tranſcolat, & per partem Roris inſtar diſpergitur. tertia cum diſperſus, parti aſſimilatur, & ab illius calore concoquitur, & incraſſatur, vnde nouam acquirit temperiem: quarta, cùm aſſimilatus nouam partis contrahit formam, & animatur vt pars. Ex quo, quatuor ſecundas eſſe humiditates, Auicenna docet: prima, illa eſt ſubtiliatio, in paruis habita venis: Secunda dicitur Ros: tertia Cambium; & quarta Gluten. ecce ergo quòd ſanguis, in viuentis partem, antequàm conuertatur, concreſcere debet.

Quòd præterea ex humoribus ſolus ſanguis concreſcat, clariſſimè etiam patet ex hoc, quòd ſolus ſanguis eſt fibroſus. Non enim concreſcit ſanguis, quia terreæ, & aqueæ eſt naturæ, frigidus nempè & humidus, vt non ſolum Ariſtoteles credidit, ſed Hippocrates etiam in libello de corde exiſtimauit, vbi ſanguinem ſua natura non eſſe calidum dixit, ſed fieri calidum, veluti ebullientem aquam, quæ de ſe frigida eſt, per accidens verò calida. ſic ſanguis, ſui natura eſt frigidus, reſtauratque carnem, quæ naturali temperie eſt etiam frigida, ambo autem ſunt per accidens calida, ratione ſcilicet ſpirituum. Nō ergo in quantum frigidus & humidus, concreſcit ſanguis, vt ſic enim potiori iure Pituita, & Melancolia deberent concreſcere, ſed concreſcit in quantùm quòd habet fibras, quas in Ventriculo contrahere ſanguinem, in lib. de Humor. cap. 7. Fernelius aſſerit: Ventriculus enim cum ſit neruoſus, ſubſtantiam quandam pituitoſam, & terream impertit chilo, quam poſtea in ſanguine cernimus: quæque ſanguinis concretionis eſt cauſa: hinc fibris iſtis deſtituti cùm ſint humores alij, illos concreſcere non poſſe, eſt affirmandum, vt in vomitibus, alijſque talium humorum excretionibus quotidiana docet experientia.

Quantum ad ſecundum; quem ſcilicet corpori, alij humores præbeant vſum, Aſſero ego, quòd prouida Natura, nutriendis membris, purum vt alimentum reddat, ſanguinem ab excrementis expurgat, quæ in eius coctione tria reſultant, Pituita nempè, Bilis, & Melancolia, hinc genito ſanguine humores iſtos ob varia munera, ad varios Natura deponit meatus; & ſic Pituitam, per Hepatis expultricem virtutem, Ventriculi etiam coadiuuante attractrice, aut Cerebri ſecundum alios, ad Ventriculum, vel ad Cerebrum tranſmittit, vt

postea indigentiæ tempore, ob naturalem sympathiam ab Hepate illa trahatur, & fiat sanguis. Bilem præterea, ad Cystim felleam demandat, tanquam ad bilis proprium receptaculum, vt ex inde ad intestina,& ad Vesicam deponatur illa, ob fæcum, & vrinæ depositionem. Ac tandem Melancoliam, non ad Lienem transfundit,vt cum Galeno existimant medici omnes, Lienem enim humoris melancolici receptaculum non esse, iam mox dicemus, sed demittitur ad Ventriculum, cibi coctionem, & retentionem adhoc vt adiuuet, necnon & famen excitet consopitam. Qua in re, summam Dei prouidentiam Auicenna admiratur, cum melancolia grauis ad Ventriculum ascendat,bilis verò leuis ad intestina,& ad Vesicam descendat.

In sanitate ergo,cum Corpus consistit, sic illud regitur à Natura. At quoniam in Hepate generantur omnes, humores, Hepar idcircò si vitiatur,morborum omnium illud dicimus esse causam: nec solum ab intemperato Hepate, morbos credimus exoriri, sed potissimum à vitiato Liene. at quo modo accidant, nunc videamus: vnde sit.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quo modo Hepar & Lien morborum sint Causæ. & an à Liene,grauiora mala contingant.

Respondemus ad primum, quod Membrorum, quia Hepar est Pater familias; cum principium Hepar sit, non quidem facultatis nutritiuæ, (hoc enim in Aristotelis sententia est Cor,) sed principium nutrimenti: cumque suas exerceat operationes per quatuor facultates cuilibet viuenti parti communes Attractricem videlicet, Retentricem, Expultricem, & Concoctricem, quæ vltima Virtus in Hepate Sanguificatrix dicitur: & cum præterea facultates istæ Organo sint affixæ; vnde & earum operationes à proprijs organi temperie dependeant, vt in Sensu Visus in libris de Anima exemplificatur, vbi dicitur quod senex si haberet Oculum iuuenis, videret vt iuuenis; & à forte sensibili corrumpitur sensus ibidem habetur, aliam non ob causam, nisi quia ab illo corrumpitur organi temperies. Sequitur idcircò ex Philosophicis istis Principijs, Galeni in 5. de locis affect. cap.7. Conclusio Medica, quòd nempè, in quamcumque incidat, vel simplicem, vel compositam intemperiem Hepar, ipsius viribus accidit noxa, secundùm quam,

variæ corpori contingunt ruinæ: nam tunc vel Hepar suum obiectum non attrahit, chilum nempè, aut pituitam indigentiæ tempore: vel plusquam oportet, attrahit: vel non retinet; vel non concoquit, vel excrementa denique non expellit.

Quantùm ad secundum Quæsitum duabus Conclusionibus nos respondemus: quarum est prima, quòd non solum intemperatum Hepar, sed etiam malè affectus Lien morborum est causa. Secunda est, quòd grauiora ex vitiato Liene, quàm ex intemperato Hepate, mala contingunt. Sed clarius in 4. articulo huius secundæ Conclusionis veritas elucescet.

Pro fundamento autem primæ Conclusionis cùm Aristotele est notandum quòd humoris melancolici non est Lien receptaculum, sed ex chilo superfluitates remansas, vel Chili crassiorem & fæculentam partem, quam Chymum Philosofi appellant, Lien attrahit, conuertitque in sanguinem.

Qua stante doctrina, corpori ex Liene hoc modo mala contingunt: Vel etenim est debilis Lien, suum chymum attrahere vt non valeat, vel viæ sunt obstructę, tunc Chilo pertransit ad Hepar permixtus Chymus, vnde perturbata Hepatis sanguificatione, impurus sanguis, multisque scatens excrementis, vt gignatur, oportet. Adde præterea, quòd in partibus impuri sanguinis multa coaceruata excrementa meatus opplent, quo minus ad illas bonus possit affluere sanguis: hinc est quòd duo mala contingunt vt 9. de Vsu part. cap. 1. docet Galenus: primum est, vt partes ob ingenitam sibi appetentiam aliquid ex ipsismet prauis succis cogantur attrahere, vt Animalia famelica, quæ dum esuriunt, lutum comedunt, vel aliud eiusdem generis. Secundum est, quòd in partibus collecta excrementa, tandem putrescunt, vndè acriora, & calidiora reddita *Inflammationes*, vt ibidem dicit Galenus, *Erysipelata*, *Herpetas*, *Carbunculos*, *Febres*, *innumerabilemque aliorum morborum turbam exsuscitant*.

At quoniam in duobus Philosoficis principijs Conclusio hæc, est fundata, quorum primum est, quòd humoris melancolici non est Lien receptaculum: & alterum, quòd fæculentas superfluitates ex chilo remansas, conuertit Lien in sanguinem; an idcircò hæc principia sint vera, nunc declaremus. quare sit.

ARTICVLVS TERTIVS.

An Lien humoris melancolici sit receptaculum.

LIENEM, humoris melancolici receptaculum esse, per medicorum ora, est iam vulgatum: attamen exactè si res consideretur, veram Aristotelis, vnusquisque existimabit sententiam.

Galeni etenim opinio non paucis est inuoluta difficultatibus, & primo quia, in homine sano quod melancolicus generetur humor, satis euidenter à multis reijcitur. Et pro se Hippocratem afferunt, qui in 4. de morbis, quatuor humorum fontes enumerat, & Cor, sanguinis fontem esse decernit, felleam Vessicam, Bilis; Cerebrum pituitæ; & Lienem, aquæ: non tamen Melancoliæ meminit naturalis, quia forte cum Philosofis ille credidit, in homine sano formaliter Melancoliam non gigni, sed in sanguinis parte crassa, virtualiter illam, solummodo contineri.

Sed litigium hoc derelinquamus; & concesso gratis, quod ille gignatur; canalis tamen, per quem ab Hepate ad Lienem, humor hic transmittatur, clare demonstrari ab Anathomicis vsque adhuc non potuit.

Nec est quod monstres venã splenicam. Excrementa enim per eosdem duci canales, per quos alimentum, sanguis nempe, defertur, à Naturæ prouidentia, videtur valde remotum.

Adde præterea, quod Lieni satis euidenter deficiunt conditiones ad receptaculi rationem prærequisitæ. Cauitatem namque.

Debet primo receptaculum habere, vt in intestinis, Vesica fellea, Vesica vrinaria, & Ventriculis cerebri manifeste apparet: at Lien, vt illum videre est, cauitatem non habet: non ergo melancolici humoris, Lien est receptaculum.

Nec dicas, cauum ab Hippocrate dictum fuisse Lienem. Respondetur enim facile, si dicatur, quod receptaculi Cauitas debet esse in propio sinu: at Lien cauus quidem est, sed in sui parenchimatis structura, cum sit veluti spongia, hinc ab eodem Hippocrate rarus, & spongiformis, fuit ipse appellatus, quippe qui è Ventriculo sugat aquam, quæ si immodica est, illa impletur, & turget: consimilemque etiam, fuit nactum Hepar structuram, hinc consimili affligitur morbo: aquam enim si quis nimium bibit, ex intestinis exugit Hepar, & generatur Ascites.

Est secundo, Receptaculum, suæ, proximum Officine: sic Ventriculo intestina cohærent Hepati fel, & in Cerebri substantia eius

Ventriculi videntur exculpti: & si parum ab officina receptaculum distet, satis tamen conspicui, ab officina ad receptaculum apparent canales. At Lien, quàm longissimè, & è diametro Hepati opponitur, nec tale deferens excrementum, clarus ab Anathomicis demonstrari potest canalis.

Ac tandem circumferentiæ corporis proxima sunt receptacula, vt collecta ibi excrementa possint extra expelli: vel saltem a receptaculis ad corporis circumferentiam manifestæ sunt viæ, vt de bilioso patet humore, qui in felle collectus, per patentes canales ad intestina, & ad vesicam detruditur, & vnà simul cum excrementis, & vrina eijcitur. At Lien, nec corporis circumferentiæ est proximus; nec ad corporis circumferentiam, vllos habet canales.

Sic ergo Aristotelis probata sententia, ad secuudi principij veritatem iam transeamus. vnde sit

ARTICVLVS QVARTVS.

An ex Chylo superfluitates remansas in sanguinem conuertat Lien, & ab Aristotelis sententia an Hippocrates discrepet.

Sanguificandi virtutem, soli Hepati conuenire, Medicorum Schola omnis, affirmat.

At cum Medicis non conueniunt Philosofi, & cum eorum Principe Aristotele acriter defendunt, ex Ventriculo superfluitates attrahere Lienem, & concoquere illas posse, vt qui sanguineus sit.

Quam sententiam ex naturæ principijs, secretorum naturæ oculatissimus inuestigator Aristoteles, sic in 3. de partibus Animalium cap.7. quam perbelle expiscatur.

Corporis dispositio in dextrum, & sinistrum bipartita cum sit, omnia idcircò viscera bipartita etiam esse, in causa est: vtrumque etenim latus simile sibi viscus exposcit, quamuis tamen geminata viscera eodem contineantur nexu. Sic bipartitum est cerebrum, immò & in eo vnumquodque sensorium: Cor ventriculis distinguitur: Pulmo in Ouiparis adeo dirimitur, vt ea binos habere videantur Pulmones. Renes sunt bipartiti: sed de Iecore, & Liene, non ita est manifestum.

In Liene tamen geminari Iecur Aristoteles asserit: & huius causam assignat: nam in Animalibus, quæ Lienem habere necesse est,

Lien

Lien ipse quasi Iecur adulteratum esse videtur: in ijs autem, quæ Lienem habere non est necesse, vel satis paruum,& notæ gratia, Hepar ad dextram partem, & ad sinistram bipartitum apparet: immò & locis quibusdam Lepores bina Iecinora habere videntur, quemadmodum in genere Piscium, tum in quibusdam alijs, tum in Cartilagineis, Hepar duplicatum apparet.

Confirmat hoc prætereà Aristoteles. Nam istorum Viscerum Lienis itaque, & Iecoris eadem est natura, & eadem corpori afferunt iuuamenta. Sunt etenim ambo veluti Anchoræ aut Claui, quibus Venæ Corporis firmantur, quemadmodum funes,quibus Nauis Anchoris alligatur,aut Clauis extra aquam. Sic etiam; & ambo sanguinea cum sint, hinc calidam tum habeant naturam, iuuant ambo ad cibi concoctionem: hac tamen differentia habita: nam chylificati cibi puram ex Ventriculo Iechur attrahit partem,fæculentam attrahit Lien, concoquit, & crassum sanguinem, ex illa generat. *Lien enim,vt ibi Aristoteles dicit, Vapores vacantes diuertit, & attrahit ex Ventriculo,& concoquere eos potest, vt qui sanguineus sit.*

Quòd autem fæculentas superfluitates concoquat Lien,non alio ad probandum Aristoteles vtitur argumento, quàm eiusdem naturæ opere,& prouidentia. Ab hac etenim,satis exiguus,Animalibus illis conceditur Lien, in quibus per laxiorem carnem in pennas, & squamas, hoc excrementum transit, vt in piscibus, & auibus est manifestum. Sic etiam Animalibus illis,exiguus à natura conceditur Lien, quæ Ventriculum adeo feruentem habent, vt in chylum ille omnem cibum conuertat, fæculentam non derelinquens partem, cuiusmodi sunt Milui,Accipitres, & Columbi.

Hinc Lienem per accidens conditum, Aristoteles dixit: nam vel feruidus sit Ventriculus, vel in pennas, & squamas excrementum illud conuertatur, Lien non est per se necessarius, cùm eius officium sit, fæculentas superfluitates in chylo remansas concoquere, & crassum conuertere in sanguinem.

Quæ Aristotelis sententia à Philosofis commentata, in hunc exprimitur modum; quòd nempè est Lien secundæ coctioni destinatum Viscus, ex Chyli fæculenta parte, crassum generans sanguinem. ex Ventriculo prætereà hæc Chyli pars fæculenta, quæ Chymus dicitur, per Venas lacteas, vt Asselius fatetur, à Liene attrahitur,& attracta, proprio Parenchimatis calore concoquitur, & sanguis generatur crassus, qui posteà per Venam portæ diffunditur, ob nutritionem partium, quæ coctioni sunt destinatæ, cuiusmodi sunt omnia viscera, quæ vena portæ nutriuntur, vt Ventriculus, Omentum, Pancreas, Intestina, & Hepatis pars caua.

SED ab Aristotelis sententia, an Hippocratis distet Oraculum,

maxima

maxima eſt difficultas. Ego autem, Hippocratis ſpeculatus doctrinas, quantum poterunt mei ingenij vires, cum Ariſtotele Hippocratem conciliari conabor. vnde ſic ſpeculatio incipiat.

Aſſerit primo de Liene Hippocrates, Fontem Aquę illum eſſe: vnde in primo de morbis muliebribus de Potu loquēs ſic dixit, *Quod in Veſicam penetrat, per vrinam eijcitur: reliquam vero Splen capit, abſtrahens à Ventre ad ſe ipſum, vt qui rarus eſt, & ſpongifor mis, & ſecundum ventrem ſitus.*

Aſſerit præterea Secundo in 4. de morbis ad Lienem non Aquam tantummodo adire, quemadmodum ad felleam veſicam, ob paruitatem venarum eius, ſola penetrat bilis: è contra eſt autem, in alijs humorum fontibus, Hippocrates dicit, Cerebro nempe, Corde, & Splene; vnde ſic ibi concludit; *Trahunt autem & de alio humore venæ in ſeipſas amplæ & inſtar pampini retortæ exiſtentes, ita vt vbi trahant, alius humor alium ſequatur.*

Quibus ſtantibus doctrinis Hippocratem ad Philoſoficam vt traham ſententiam, ego ſic Argumentor.

Lien ex Ventriculo trahit Aquam, nec ſolam Aquam, ſed cum illa alium trahit humorem, vt Hippocrates dicit: At in Ventriculo, chilificationi cum ipſe ſit deſtinatus, non alius humor, quam Chylus reperitur, & Chymus: & per naturalem Sympathiam attrahitur Chylus ab Hepate: ergo Chymus remanet tantummodo attrahendus à Liene: qui poſtea attractus, & concoquatur, & in ſanguinem neceſſe, eſt vt vertatur: ne forte fruſtratoriam, & vanam eſſe, Naturæ hanc actionem Chymum nempè à Liene attrahi, tu dicere velis.

Confirmatur præterea, quod à Liene præter Aquam in Hippocratis ſententia, materia hæc fæculenta ex Chylo in Ventriculo remāſa, etiā attrahitur. Nam in tex. alleg. primi libri de morbis muliebribus, de Aqua inter Cutē loquens, hæc verba habet Hippocrates „ *Et ſi his ſic habentibus, non exudarit, neq; aluus laxetur, ab hoc ſplen attollitur*: quaſi dicere velit diuinus Hippocrates, quod ſplen attollitur, quando nimius potus per ſudorem non habit, & materia fæculenta per aluum; non enim congrue per aluum expellitur Aqua, ſed fæculenta ſolum materia, quæ debili exiſtente Liene per aluum eijcitur, quemadmodum debili pariter Hepatis attractrice facultate exiſtente, aut etiam Concoctrice, alui fluxus contingit.

At Quæres. Craſſiori generando ſanguini, à Natura deſtinatus, dum fuit Lien, cur illum (ſi Hippocrati credimus) Aquæ Fontem eadem conſtruxit Natura?

Dicerem ego, amicos ſcientiarum Principes iſtos vt cōſeruarem, quòd duplicem ob vſum, fontem Aquæ, Lienem natura conſtituit: primus eſt, vt feruentem Lienis calorem, Aqua attemperaret: Secun-

dus verò, crassum in Liene genitum sanguinem, vt fluidum redderet.

Cuius duplicis vsus, ex naturalibus principijs, sic ratio poterit expiscari.

Lien, quia fæculentam Chyli partem conuertere debebat in sanguinem, feruenti idcircò indigebat calore: & sic a corde, quod est fons caloris, per arterias spirituosum continentes sanguinem, caloris feracem, partibus si comunicatur calor, feruentissimum Lieni, vt concederet natura calorem, ferè quintuplo maiores, quàm reliquis corporis partibus Lieni arterias, natura ipsa concessit.

Præterea quia generandus in Liene sanguis ad nutrimentum partium coctioni destinatarum, destinatus erat, calidior idcircò esse debebat, quam ille in Hepate genitus: & ratio est, nam coctio fit per vim caloris, vndè partes, quæ coquunt calidæ esse debent, calidoque nutrimento nutriri: hinc oportuit consequenter, non aliam huius sanguinis esse posse materiam, quam Chyli fæculentam partem; nam hæc, maioribus cùm scateat fibris, quàm ipse Chylus, calidior ex illa in Liene generatur sanguis, quàm in Hepate ex Chylo. & huius ratio est, nàm sanguis ex Aristotele sui natura est frigidus, per accidens verò calidus, hoc est per participationem à spiritibus, qui sunt in illo: at eorum, quæ per participationem sunt calida, eò illa sunt calidiora, quò magis sicciora sunt, & crassiora: sed fibræ, terreæ cum sint naturæ, cumque Elementorum omnium, sicci ssimum & crassissimum Elementum sit Terra, & cùm sanguis lienaris hepatico sit magis fibrosus, sequitur ex consequenti, quòd sanguis lienaris hepatico sit magis calidus, vtpotè quia est magis crassus, & siccus.

Collige ergo ex his, Aquæ in Liene duplicem vsum. Et primus est, vt tanti caloris in Liene, Aqua attemperaret feruorem, ne forsan, vt in longo ieiunio contingere potest, si hęc materia fæculenta deficiat, Lien ex maximo calore exardesceret; hinc vel propriam carnem, vel vicinas partes combureret. Ad quem consimilem vsum, Aquam in Pericardio natura posuit, Cor præ nimio calore, ne fortè ignesceret.

Et sic alium præterea, Aquæ in Liene colligas vsum. Nam in Liene genitus sanguis quam maximè crassus cùm esset & siccus, ad nutriendas partes vt flueret, quam maxima indigebat aqua, eius adhoc vt esset vehiculum. Ad quem pariter consimilem vsum, serosa humiditas cùm hepatico permeat sanguine, quæ deinde ad renes transcolat, & per vesicam eijcitur.

HIS ERGO de naturali corporis statu, secundùm Philosofica principia sic constitutis, duabus illis Conclusionibus ob quas difficultates istæ motæ fuerunt, iam facilis elucescit Responsio.

Hepar & Lienem, morborũ omnium esse causas, in prima diximus Conclusione: at verè secundum antedicta si nos philosofemur, Conclusio-

clusionis huius euidenter, veritatem inueniemus.

Ex rebus enim nonnaturalibus, (morborum, vnico verbo, antecedentes omnes, vt comprehendam causas) Hepatis, aut Lienis primarum qualitatum tollitur Symetria: hinc fit, vt talium viscerum facultatibus læsis, mille malorum exoriantur torrentes. Vel enim particulari intemperie intemperatum est Hepar, particularis ferax humoris, & sic particulares generat morbos: vel debiles ei us sunt facultates, & tunc suo munere illud fungi non potest: vel obstructæ sunt Lienis viæ, & sic Chylo, fæculenta pars admiscetur, & vitiosus gignitur sanguis ad putredinem aptus: vel eiusdem Hepatis ob inflammationem, aut obstructionem, aut aliam causam, occlusæ sunt viæ, adeò vt excrementa ad proprios meatus non possit expellere, & sic sanguini admixta, vt illa permeent est necesse; quæ deinde membris cum non possint assimilari à Natura, fit idcircò, ad illa expellenda, meatus si non habeat Natura opportunos, vt propter foraminum obstructionem pristina perspiratione retenta, & grauata iam succumbente Natura, tùm sanguinis excrementa, tùm sanguis ipse putrescat, *Calida namque & humida corpora calido loco congregata, putrescunt facilè, si non euacuentur, neque refrigerentur*, vt in lib. de tumoribus præter naturam docet Galenus: & generaliter quæ non difflantur putrescunt, vt de Vestibus patet, fructibus, & seminibus ex eodem Gal.2.de different. febr.cap.9.

Ex Liene præterea, corpori grauiora mala contingere, Secunda fuit Conclusio: quam clarissimè nos probabimus, Hippocratis de malignitate si notemus sententiam.

Asserit in 4. de ratione vict.in morb.acut. tex.31. Hippocrates, in humorum nitrositate malignitatem consistere nam ex nitrosa fluxione tùm acri, tùm calida à capite ad iugulares defluxa venas, mortalem exoriri Anginam ibi fatetur.

Qua stante doctrina, propositum concluditur facilè, nàm aliqua, si quantò magis sunt fæculenta, & crassa, tantò magis rancescunt, & fiunt nitrosa, ex eo quòd Nitrum de fæcibus nascitur; non immeritò itaque sequitur, Lienaris sanguis hepatico si crassior est, & fæculentior, quòd dum ille corrumpitur, magis rancidus fiat, magisque nitrosus, hinc ineuitabiles, vel magis mortales ex eius putredine, generentur affectus.

Adde prætereà, quòd ex Lienari sanguine maior Atræbilis copia gignitur, quàm ex Hepatico: & ratio est euidens, nam sanguis hepaticus, ex Galeno, dum corrumpitur, eius pars tenuis transit in bilem, pars crassa in atram bilem: at lienaris sanguis cùm totus sit crassus, totus in atram bilem conuertitur: ergo si ex atra bile ineuitabiles, & mortales generantur morbi, vt communis Medicorum

Schola affirmat, ex Liene affecto, corpori grauiora contingere mala, est concludendum.

Sed Philosoficos iam, derelinquamus rigores, & Medicina si Philosophiæ subalternatur „ *Bonum* etenim *Medicum optimum oportet esse Philosofum*, vt fatetur ipse Galenus, vniuersalia idcircò principia ex Naturali scientia desumpsisse sufficiat: nunc autem in posterum, nec in particulari morborum generationis assignanda Methodo, nec in illos curando, ne tantillum quidem ab Hippocrate, & Galeno recedam: nam Philosofus vbi desinit, ibi incipit Medicus.

Verùm de Hepatis inflammatione clarior nostra, vt elucescat Oratio, morborum omnium generationis particulares modos nunc ostendamus, vnde sit

ARTICVLVS QVINTVS.

Quo modo generentur omnes affectus.

EX Galeni principijs, hac de re, varijs registratis in locis, huic quæsito, talis efformetur Responsio.

Sanguinis excrementa, vel dicam humores: (vt Medicus enim si loquor, Medicorum vtar vocabulis,) Humores, inquam, in parte aliqua, cùm sunt coaceruati, vel ad partem transfusi, vel in eadem geniti parte; tunc vel quia non difflantur, vel quia a natura non domantur, vt putrefiant necesse est. At quoniam a calido extraneo fit putredo, calidiores idcircò putrescentes fiunt humores: hinc per partem post partem, in putrescentibus humoribus accensa illa caliditas cordi comunicatur, & sic accenditur febris.

Non tamen vnius modi accensam febrem semper esse, tu credas: nam prima sui diuisione, si materiam in qua accenditur, spectes; cùm in viuente corpore, hæc materia sit triplex, spiritus nempè, humores, & partes solidæ, in tria genera febris diuiditur: Diaria, est primum genus, in spiritibus quæ accenditur: Putrida, Secundum, quæ in humoribus: & Hectica, Tertium, quæ in partibus accenditur solidis.

At quoniam humores sunt quatuor, nec semper in eodem putrescunt loco, in varias idcircò species febris Putrida subdiuiditur.

Ratione loci, primam recipit febris putrida diuisionem. Nàm vel extrà venas putrescunt humores, & sic Intermittentes generantur

tur febres, quæ triplicis sunt differentiæ, iuxtà triplicem putrescentem humorem, qui extrà venas potest putrescere: à Pituita enim quotidiana exoritur, à flaua bile Tertiana,& a bile nigra Quartana. non datur quarta a sanguine; nàm grumescit sanguis non putrescit, quando est extra venas.

Vel intra venas putrescunt: & tunc vel putrescentes humores in tanta sunt copia, vt suis non contenti limitibus, foras etiam exudent, & spatia, quæ inter vasa sunt occupando, partem in tumorem attollant: vel proprijs continentur in locis: & sic cùm intra venas putrescant, febres generantur continuæ.

Verùm quia ex antedictis quatuor sunt humores, in quatuor idcircò species, continua febris dirimitur.

Vel enim primò efferuescit, aut putrescit sanguinaria massa & tunc febris continens, seu synocus excitatur; quæ circuitu caret, cùm nulla corporis pars sit præcipuè offensa, sed in omnibus venis, & arterijs præsertim maximis, aut feruidus est, aut putridus sanguis vt 2. de differ. febr. cap. 11. fatetur Galenus. Quæque febris triplicis est differentiæ: vel quæ à principio vsque ad finem in statu perseuerat eodem, & Homotona dicitur: vel quæ paulatim augetur, & Epacmastica vocatur: vel quę paulatim decrescit, & hæc Paracmastica nominatur.

Vel secundò intra venas putrescit bilis, & ex hac, continua febris quæ oritur, Tritæophies à Galeno appellatur, hoc est tertianarum naturam referens.

Vel tertiò intra venas pituita putrescit, & Quotidiana continua gignitur. Sic denique intra venas si putrescit melancolia, Quartana continua generatur.

At quia ex simplicibus humoribus putrescentibus, simplices febrium oriuntur species, ex illis pariter complicatis, complicatas febres nos dicimus generari: quæque in tot diuiduntur differentias, quot modis vel ad intra, vel ad extra venas, vel coniunctim in eodem die, vel diuisim in alia, putrescentes complicari possunt humores: & sic vel Tertiana continua, & Quotidiana continua complicabuntur: vel Tertiana continua, & Quartana intermittens: vel alijs modis, vt per illos discurrenti patet: ex quibus autem complicationibus, nulla febrium complicatio particulare habet nomen, Hemitriteo excepto, qui composita febris est ex Tertiana intermittente, & Quotidiana continua, hinc à Galeno semitertiana etiam dicitur, nam ex semitertina & semiquotidiana constat, quemadmodum semideus, ex semihomine dicitur, & semideo.

Ex putrescentibus deniquè humoribus, qui extra vasa erumpentes, partem in tumorem attollunt, febres etiam generantur

continuæ

continuæ, quæ ex Gal. 10. Meth. cap. 6. in comuni putredinis genere comprehensæ intelliguntur, & putrescentium humorum insequuntur naturam.

Sic præterea quatuor cùm sint confluentes humores, quatuor pariter Tumorum exoriuntur species. Ex solo enim fluente sanguine inflammatio nascitur, quæ varias ob corporis partes, quibus potest contingere, varia sortitur nomina: attamen supra modum si efferuescat sanguis, & assetur, ita vt eius pars crassa, in confinio sit atræ bilis, carbunculi ex illo generantur, vt secundo de differ. febr. cap. 9. affirmat Galenus. Ex bile præterea Erysipelas producitur, quod solius cutis. cum sit passio, & tunc vel bilis est crassa, & sic exulcerat cutem vsque ad carnem suppositam, & Herpes exedens ab Hippocrate dicitur: vel bilis est tennis, & sic per summam cutem, pustulæ milijs similes excitantur, & Herpes dicitur miliaris, vt 2. ad Glauc. cap. 1. docet Galenus. Ex Pituita tenui œdema gignitur: ex crassa verò, & glutinosa, Scyrri efficitur species vna, nam altera à sanguinis fæce producitur, quæ nigra bilis etiam dicitur, non autem ab atra, nam hæc efficit Cancro, vt in Libro de Tumor. cap. 9. ex Galeno habetur.

Non tamen credas, ad quemcumque tumorem necessariò insequi febrem: nam vel in parte ignobili, & à corde longinqua, humor putrescat, nec possit vsque ad cor eius calor pertingere: vel adeo putrescentis in parte humoris, exigua est portio, vt cordi non valeat comunicare calorem: vel humor de sui natura est frigidus, qui cum putrescit, vel pauco est contentus calore, quomodocunque ergo ex his modis dicatur, ad quemcunque tumorem, non necessariò sequitur febris.

Sed Orationis, iam restringamus filum, & de Hepatis inflammatione agentes, alijs derelictis affectibus, ad inflammationem in communi, & ad eius causas, nostrum dirigamus sermonem; his enim cognitis, tam Hepatis inflammationem, quam eius causas, facilè cognoscemus. vnde sit

ARTICVLVS SEXTVS.

De inflammatione in communi, & eius causis.

QVANTVM ad primum. Est inflammatio, seu Phlogosis, aut Phlegmones (dicas illam vt velis) Tumor præter naturam, cum calore, rubore, pulsu, & dolore.

Cuius diffinitionis rationem assignare difficile non est. Ad partem enim si affluit humor, iure optimo, in tumorem illam attollit. Coaceruati

ceruati in parte ſucci, putreſcere incipiunt, & ſic præter naturam accidit calor ex partis deinde immoderato calore rubor exoritur, vt 3. de fracturis cap. 8. dicit Galenus: ac tandem ex oppletione pulſus naſcitur, & ex pulſu dolor cauſatur: percutit enim arteria cum dilatatur, quæ circum corpora ſunt, & ſic propter inflammationem, percuſſione dolemus.

Quantum ad ſecundum, triplicem dicimus, Cauſam, cuilibet etiam morbo exfluxione communem, quòd inflammatio agnoſcit: vel ſcilicet partis robur, & vigorem: vel partis imbecillitatem: vel vtrumque. Hoc enim triplici modo extraneum coaceruatur in parte. hinc

Prima inflammationis Cauſa eſt Partis robur & vigor: valida namque, & robuſta pars ſuperfluitatès in ſe genitas, vel ad ſe ab alia parte tranſmiſſas, à ſe ad partes imbecilliores expellit, vt Cerebrum e.g. cum grauatur, vel ad oculos, vel ad aures, vel ad gingiuas, aut ad alias vicinas partes ſe exonerat; quæ ſi imbecillæ non ſunt, ad thoracem, vel ad pulmónem, vel ad fauces, vel ad ſtomacum fluxio delabitur vt 2. de differ. febr. cap. 11. teſtatur Galenus.

Secunda Cauſa Partis eſt imbecillitas, à qua ſuperfluitates trahuntur.

Huius autem Attractionis, duplex ponitur Cauſa, Partis nempe Caliditas, vel Partis Dolor.

Quo autem Calor attrahat, Exemplo, Galenus probat, de membro poſito iuxta ignem, vel fortiter fricato, aut aliter medicamentis calidis, quod ſtatim in tumore attollitur: quoniam vt in textu allegato 2. de differ. febr. dicit Galenus, *Caliditas ſua natura apta eſt fluxiones attrahere, aut eaſdem recipere.*

Dolor prætereà, quod ſuperfluitates trahat, exemplo etiam probat Galenus, de illo, cui Acus extremam digiti partem pupugerit, quæ paulo poſt in tumorem, eleuata conſpicitur.

Tertia denique Cauſa, vnius Partis eſt Vigor, & alterius imbecillitas. Quod enim à forti parte expellitur, ſtatim ab imbecilla recipitur.

QVO etiam modo (ſit obiter hoc explicatum) in febribus Aceſſionum fiunt Circuitus. Ad imbecillam etenim partem, membrum forte ſuperfluitates expellit, vel quia illæ vitioſæ ſunt, aut multæ: vel quia ad illas concoquendas, impotens eſt eius facultas. In parte poſtea imbecilla, quæ Putredinis focus eſt, putreſcunt humores, & accenditur febris. Reſoluta denique illa minera, vel paucis remanſis reliquijs, ſi non amplius à forti membro ad imbecillam partem tranſmittuntur ſuperfluitates, iam febris finitur: è contra autem de nouo ſi illæ tranſmittantur, de nouo accenditur febris.

Nec tamen repetere Accessiones credas, ex solo membro, ad Putredinis focum, superfluitates mittente: nam possunt Accessiones redire, esto ad partem imbecillam membrum forte, superfluos non transfundat humores, sed ratione solummodo ipsiusmet imbecillæ partis: & hoc duplicem ob causam: Vel enim putrefacti adhuc humoris pars imbecilla reliquias continet, ad quas etiam sanguis, pro partis alimento accedens, corrumpitur: Quod tangitur enim à putrido, efficitur putridum. Vel denique adeo partis potentia est debilitata, vt alimentum sibi aduenients, alterare non possit: quod deinde malteratum remanens, meatus opplet præ multitudine; hinc prohibita perspiratione, putrescit: & sic ob vtramque causam Accessio redit.

Collige tandem ex dictis (ad nostrum reuertentes propositum) quæ sit Hepatis inflammatio, & quod ex ijsdem tribus causis, cuilibet inflammationi, communibus, potest illud inflammari.

At in prædicto languente, inflammationis Hepatis quænam fuerit causa, si quæras; illam proculdubio dicerem ego, non aliam fuisse quam Hepatis caliditatem adauctam, tum ex generoso vino, tum ex suillis carnibus, tum ex laboribus, ac tandem sub æstiuo, ardore tum ex continuo per multos dies, itinere. Has autem procatarthicas Causas, immoderatam in Hepar posse inducere caliditatem, superfluum demonstrare existimo, cum hæc, sexcentis in locis in Galeni libris, legantur. quamobrem ad Hepatis inflammati signa me transfero.

Verum, in apparentibus partibus, quādo est Inflammatio, ex eiusdem patientis membri tumore, calore, rubore, pulsu, & dolore, signa ad sensum si sunt manifesta: è contra autem in occultis Visceribus, quando phlegmones adest, æque facilis non est cognitio, sed mente indiget perspicaci, cum languentis membri naturam ex 2. ad Glauc. cap. 1. cognoscere oporteat. Hepatis propterea inflammati speculantes nos signa, Hepatis primo cognoscamus naturam: vnde sit

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Hepatis quam breuissima explicatur Anathomes.

EST Hepar, vt 4. de Vsu part. à cap. 12. infra docet Galenus, veluti crassus coagulatus sanguis: ex eo quod sanguificationis debebat esse Principium. Paruus neruus in gibba parte, fere subtus cutē, illi inseritur, sensus omnino expers, ne esset. Ex Ventriculo ad eius simas partes, Chylum deferentes, multæ in vnum vnitæ, adueniunt

venæ;

venæ; quæ Hepatis ſubſtantiam ingreſſæ, in quamplurimas, illaſque tenues diſſeminantur: vnus nanque, & magnus venæ ſi fuiſſet ſinus, Iecoris nec minimam carnis partem, attigiſſet vtique Chylus, hinc perfectè in ſanguinem conuerti non potuiſſet: moram ergo hæc chyloſa materia, in Hepate vt faceret, per tot tantaſque exiguas venas, difficilem illi tranſitum, comparauit natura.

Coctio præterea ſi fit à calore, vna ſimul in hac ſima Iecoris parte cùm venulis, arteriolas natura eadem collocauit; quippe quæ per ſpiritus, à corde comunicarent illi, calorem.

Poſt deindè venulas iſtas, & arteriolas, meatus ſequuntur, bilem excipientes; ab excrementis nempè, vt purgaretur ſanguis: qui tandem expurgatus, à ſolis venis in gibba Hepatis parte exiſtentibus, tranſumitur, quæ in vnam magnam coeunt venam, quæ Caua dicitur: & hæc ab Hepatis gibbo exorta inſignes quoſdam ramos ad ſeptum tranſuerſum diſſeminat, paruas autem ad inferiorem thoracis partem. Eleuatur præterea Vena iſta ad Cor, à corde ad collũ, & ibi in duas ſcinditur inſignes Venas, quas Iugulares vocant, à quibus tandem, & alijs ramis, ſuperiorum partium fit nutritio.

Per hanc denique Venam Cauam, Diaphragmati coniungitur Hepar, Ventriculo, & Inteſtinis: nec tantummodo per illam, ſed Ventriculo, & inteſtinis, per tunicam colligatur, quæ ipſi pro tegmine eſt, à Peritonæo exortam. Diaphragmati verò per vinculum ligatur, quod tam a tunica, quæ infernè ſuccingit Phrenas, quàm ab illa quæ circumambit Hepar, exoritur; quas ambas ex Peritonæo ortum ducere, nos cum Galeno affirmamus. ſed plura de Hepatis Anathome, ſcire ſi cupis, Anathomicos quære.

Hepatis ergo cognita natura, inflammationis eius tùm ſigna, tùm ſignorum cauſas, facilè nunc inueniemus. quare ſit.

ARTICVLVS OCTAVVS.

De ſignis Hepatis inflammati.

PRimum ſignum, quòd à Galeno ponitur in 5. de locis affectis c.7. eſt in dextro Hypocondrio grauitas. cuius ſigni eſt euidens cauſa. In dextro nanque Hypocondrio reſidet Hepar, hinc coaceruatæ in illo ſuperfluitates, grauitatem vt inferant, eſt neceſſe.

Secundum ſignum eſt dolor, totum Hypocondrium retrahens, quique ad Iugulum vſq; ſe nonnunquã extendit; nonnunquam verò ad coſtas vſq; nothas. Quorum omniũ ratio, ex antedictis colligitur facilè. Ex ſanguinis etenim multitudine Hepatis diſtenduntur partes, hinc continuum ſoluitur, & dolor cauſatur, qui totum Hypo-

condrium retrahit. Extenditur prætereà ad iugulum vſque nonnunquam dolor; vel quia per venas, nimiis in caliditate intemperatus transfunditur ſanguis, quæ caliditas in illis partibus, dolorem parturiat: vel quia diſtentis multum Hepatis partibus, retrahuntur etiam iugulares, & ſic ad iugulum vſque extenditur dolor. Conſimili pariter modo, ad coſtas vſque nothas nonnunquam dolor expanditur, cum per membranas coſtis nothis ſit Hepar coniunctum. Quòd ſi dicas, nō in omnibus Hominibus per membranas coſtis nothis coniungi Hepar, vt non in omnibus Simijs, alijſque Animalibus, eſt hoc expertus Galenus. Sed Reſponſio eſt facilis: nam vt ſic, vel non in omnibus Hominibus ſignum hoc eſt perpetuum, vt dicit idem Galenus: vel ſi dicas, perpetuum: ad Venæ ramum recurrimus, qui à Vena Caua propagatur; & quo, nothæ coſtæ nutriuntur: ac eodem modo, vt in dolore expanſo ad iugulum, rationem nos aſſignamus.

Tertium ſignum eſt exigua tuſſis. Diaphragma namque, quod reſpirationis eſt inſtrumentum, Hepate patiente, compatitur, cùm per Venam Cauam, Diaphragmati ſit Hepar coniunctum.

Quartum ſignum eſt difficultas ſpirandi. In ſecundo enim de lo*cis* affectis cap.9. Galenus aſſerit, quod Hepate inflammato, ſeptum tranſuerſum ob viciniam opprimitur: hinc quia illud reſpirationi inſeruit, difficultas reſpirandi contingit.

Quintum ſignum eſt linguæ color, in principio ruber, deinde niger. Cuius non alia eſt ratio, quàm quòd venæ diſſeminatæ in lingua, vt ex Galeno in lib. de diſſectione venarum, & arteriarum cap.7. habetur. Iugularis venæ ſunt rami; quæ Iugularis vena, Venæ Cauæ eſt propago: hinc meritò in Hepatis inflammatione, linguæ color eſt primò ruber, cum in inflammationis principio, ad has venas feruidus tantùm demandetur ſanguis: at inflammatione adaucta, aduſtus, & niger ſanguis, cum transfundatur ad illas, niger deuenit linguæ color.

Sextum ſignum eſt ingens nauſea, & cibi faſtidium. Et huius ſigni, in Hermocratis hiſtoria 3. epid. ſect.1. com.13. his verbis rationem aſſignat Galenus „ *Eſt Iecur principium Vegetatricis, & Naturalis Animæ, cuius oſtenſum eſt quatuor eſſe virtutes, attractricem, retentricem, alteratricem, & expultricem, quæ ſuppeditant corporibus, & nutrimentum, & augmentum: & hac affecta mirum in modum appetitus perit, vt mori citius, quàm guſtare quicquam ſuſtineant ægri.*

Septimum ſignum ſitis eſt inexauſta. hæc nanque ardentium febrium eſt proprium ſignum; & ad Hepatis inflammationes, febres conſequuntur ardentes.

Octauum ſignum eſt bilis vomitus, quæ primo ſincera euomitur; mox vitellina, deinde æruginoſa. inflammato etenim Hepate, ad

fellcam

felleam vesicam, bilis transitus impeditur, hinc illius pars aliqua, ad os ventriculi regurgitans, sincera primò eijcitur, secundò vitellina, & tertiò æruginosa; secundùm quòd sanguinis inflammatio augetur, & bilis maiorem, & maiorem adustionem acquirit.

Nonum signum est Aluus adstricta, Ignefactum nanque Hepar, excrementa comburit; vt 3. de morb. vulg. sect. 1. com. 5. ex Galeno habetur; hinc adstringitur aluus: è contra autem si cùm Hepatis inflammatione imbecillitas concomitatur, aluus redditur mollis, vt 5. de locis affect. cap. 7. docet idem Galenus.

Decimum signum est singultus. Per tunicam enim, quæ Hepati pro tegmine est, & per Venam Cauam, Ventriculo cum coniungatur Hepar, vt compatiatur idcircò stomacus, & singultus accidat, Hepate patiente, necesse est: non tamen ad lenem Hepatis passionem, singultum superuenire in 6. aph. com. 16. Galenus asserit, sed solummodo, fortiter cùm patitur Hepar.

Vndecimum signum est partium extremarum frigiditas, & aliquando illarum liuor: quæ signa mortalia sunt vt in 3. epid. sect. 2. ægroto 8. docet Galenus: Calorem etenim adeò exurentem arguũt, vt ad se, ex toto corpore sanguinem trahat, per modum Cucurbitulæ; hinc propter defectum sanguinis, externa frigent, & interna vruntur, ita vt neque tegumenta tolerent, propter incendium, quod in visceribus sentiunt, vt 7. aph. 1. fatetur idem Galenus.

Duodecimum denique signum, est Morbus Regius. Reclusis nanque ex inflammatione meatibus, per quos ad felleam vesicam bilis transfunditur, illa idcirco non expurgata, vna simul cùm sanguine per totum corpus, vt deferatur necesse est, hinc morbus Regius generetur.

Dices, quod non inflammationem tantummodo Morbus Regius agnoscit pro causa, sed vel Crisem, vel Scyrrum, vel obstructionem: ergo in prædicto languente morbum regium, Hepatis non necessariò inflammationem arguere, est concludendum.

Sed puerilis, soluitur facilè, hæc difficultas. Non enim in patiente assignato, Crisim potuit primò, morbus regius arguere: nam tertia die æger ille ictericus factus est, & *ante septimam* vt 4. aph. com. 62. dicit Galenus, *Iudicatoriè bilem effundi est impossibile*. Non secundò illius regij morbi fuit causa Scyrrus: nullus enim in dextro Hypocondrio antiquus conspiciebatur tumor. Non denique obstructio: nam hæc à crassis & viscosis dependet succis, & vel paucam, vel nullam secum affert febrem: at in languente febris erat acuta, virtus prostrata, sitis inexausta, extremorum subfrigiditas, æstuatio, difficultas spirandi, & alia huiusmodi; quæ signa ex obstructione proue-

nire posse, si quis dixerit, tanquam insanus, & mente vacuus est irridendus.

Dices iterum. Si omnia allegata hæc signa Hepar arguunt inflammatum, in tali ægro, cùm non omnia hæc signa ille habuerit, inflammatum fuisse Hepar, non benè concluditur.

Sed facilè nos respondemus, prædicta signa, asserentes, non omnia Hepar habere, in quantum quòd ipsum est inflammatum, sed in quantùm quòd cùm alijs coniungitur partibus: nec ad compatiendas vicinas partes, leuis quæcumque Hepatis requiritur affectio, sed vt illa sit fortis, necesse est; quemadmodum de singultu est supradictum. Sic pariter, Hypocondrij tumor, inflammati Hepatis neque est necessarium signum: nam fieri potest, vel vt abdomen sit crassum, quòd postea ex morbo gracile fit, & tumor apparet, sicut 5. de loc. affect. cap. 7. notat Galenus: vel quòd inflammatio sit leuis: vel tandem quòd illa sit in cauis Hepatis partibus, quæ paulatim deindè ad partes gibbas extensa, in tumorem, Hypocondrium attollit, vt ex Galeno affirmatur in 3. epid. sect. 1. com. 5. Adde, quod neque Hypocondrij dolor est necessarium signum, in cauis Hepatis partibus quando est inflammatio: nàm ibi nullus est neruus, sed Hepati propè cutem in gibba parte, paruus neruus inseritur à natura. quamobrem in Epidemiorum loco allegato, linguas solam adustionem, & modum febris, hoc est febrem acutam, Hepatis significare inflammationem, concludit Galenus.

Ad difficultatem ergo, responsionem collige ex his; quòd nempè omnia signa quamuis æger non habuerit, necessaria tamen quæ inflammatum arguunt Hepar illi, non defecerunt, linguæ scilicet adustio; (tria etenim ferè verba proferre non poterat, os nisi prunò oblueret:) & febris acuta: quam acutam fuisse, tùm ex supradictis symptomatibus, tùm ex manuum, & oris tremore, qui à principio illum inuasit, & febris acutæ est signum, in Pithionis historia 1. in 3. epid. vt notat Galenus, dubitare non licet: & scrupulus aliquis hac de re si alicui remanet, acutiei febris, in decimatertia die ægrum perire, fidele, erit mors, testimonium. sed ad inflammati Hepatis prognosticum, nunc transeamus.

ARTICVLVS NONVS.

Hepatis inflammati Prognosticum.

PArtis cuiuscumque inflammatæ, generale Prognosticum in 6. Epid. sect. 2. com. 14. à Galeno assignatur, vbi diuidens membra

bra in superiora, & inferiora, asserit quòd superiora membra, si sunt inflammata, vt Cerebrum, Guttur, Gula, Pulmo, Pectus, aut Cor, tunc mortifera est ægritudo: at infra Iecur, si Membra inflammantur, pauci pereunt, si benè fuerint curati.

Hinc & de ipso Hepate inflammato præsagiens, ipsius conuexum inflammatum, eius concauo longè periculosius esse, affirmat, cùm pars conuexa à multis, vt ipse ait, inter superiores reponatur partes, quemadmodum & os ventriculi; concaua autem, inter inferiores.

Verùm in quacumque Hepatis parte sit inflammatio, vrina si est lethalis, mori ægrotantem, in 3. epid. sect. 1. com. 6. docet Galenus: & maximè si vires sunt imbecilles: nam vna salus pleuriticis, peripneumononicis, synanticis, & quibus Iecur, vel Ventriculum phlegmone obsidet, est virium robur, vt 10. meth. cap. 5. affirmat idem Galenus. At sufficienter de his si diximus, iam conuocat nos curatio.

ARTICVLVS DECIMVS.

De inflammati Hepatis curatione.

CVRATIO, cùm per contraria fiat, in vniuersum sic inflammatio curatur.

Ex sanguinis influxu, copiosioris quàm membri natura requirat, Phlegmones cùm generetur, vna proindè omnibus inflammationibus, est indicatio communis „ *Vacuatio nempè redundantis in particula Phlegmone obsessa, sanguinis*, vt 13. Meth. cap. 2. arbitratur Galenus: & Cap. 9. dixit „ *Momentum omne curationis, laborantis Phlegmone partis, in redundantis in ipsa sanguinis vacuatione consistit.*

Euacuandus est ergo sanguis. Sed qua mensura, & quo in loco si quæras? Mensuram, nos respondemus, quòd languentis temperies, Anni tempus, Regio, Ætas, & huiusmodi alia, te docebunt. Sectionis verò locum, inflammationis tempora tibi ostendent: nam vt in lib. de rat. cur. per sang. miss. cap. 19. ex Galeno asseritur *Incipientes Phlegmonas reuulsu curare oportet: quæ verò inueteratæ iam sunt, ex ipsis, si fieri potest affectis partibus, quòd si nequeat, saltem ex vicinis.* nanquè vniuersaliter euacuationis modos Galenus ipse constituit. Reuulsionis est primus, & fit in parte quàm longissimè fluxione tentata, qui ab humore indicatur, inter

inflam-

inflammationis initia, cùm fluere incipit, vel adhuc etiam fluit. Deriuationis est secundus, in vicina qui celebratur parte, cùm partem iam humor obsedit. Euacuationis est tertius, ex eodem affecto membro, vel saltem viciniori, qui adhibetur; quandò nempè malum est inueteratum.

Sed vtrum in Hepatis inflammatione, vena poplitis possit secari, inter Doctores magna exoritur controuersia. Verùm quia humorum intrà venas putredo, illi putredini consimilis est, vt 2. de diff. febr. cap. 6. ex Galeno habetur, quæ in inflammationibus, alijsque adest tumoribus; generaliter idcircò tam grauem examinemus nos difficultatem. vnde sit.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

An ex humorum intra Venas putredine, vel ex inflammatione exortis febribus, corporisque alijs affectibus, Sanguinis missio in infernis venis conueniat.

ARISTOTELIS, de Venarum principio, sanguinisque origine sententiam, quam fideliter ego sequor, si adducere vellem, Doctorum in hac controuersia, Sanguinis missionem in pede, tùm ex humorum putredine, tùm ex Viscerum inflammatione exortis febribus, proculdubio concluderem. Cor enim, si multitudo Principatus est mala, vnus verò debet esse Princeps, Arteriarum, Neruorum, & Venarum principium esse, Aristoteles asserit.

VENARVM autẽ esse Cor principium, ex cordis situ Aristoteles probat primò. Nam corporis medium in corpore, est principalior situs, & principi conuenit membro: sed solùm Cor, in corporis medio situatur: ergo solùm Cor in corpore, est membrum princeps.

Dices. ad partem sinistram Cor declinare: ergo non est Cor in corporis medio.

Respondetur, in Homine tantùm, ad sinistram partem, Cor paulò vergere concessisse naturam, vt nempè sinistræ partis refrigerationem moderetur: *omnium enim Animalium* in 3. de part. Anim. cap. 4. vt Aristoteles inquit, *maximè Homo refrigeratã habet partem sinistram.* Ex cordis structura, Venarum principium esse Cor secundò Aristoteles probat. Nàm medium cordis corpus, spissum est & cauum: spissum quidèm, caloris, vt conseruare possit. principium, cauum verò, sanguinis vt conceptaculum esset: ergo Cor est venarum principium.

Conse-

Consequentiam probat. Nam Venarum principium sanguinem sine venis continere debet, cum ex illo Sanguis deriuetur ad venas. Sed solo in Corde ex Visceribus omnibus, Sanguis est sine venis: alia nanque membra & etiam Hepar, sanguinem, intra venas habent inclusum: ergo Cor est Venarum principium.

Ex Venarum substantia, illarum esse Cor principium, probat 3. Aristoteles. Nam Visceris ex quo Venæ egrediuntur, & Venarum, eadem debet esse substantia;& quod per ipsum, Venæ non transeant, sed ab ipso initium trahant: Sed Venarum substantia, non cum Hepate, huius enim carnosa est sed, cum Corde est eadem quæque non per Cor sed bene transeunt per Hepar: ergo ex Corde egrediuntur Venæ,seu Cor est Venarum principium:

Cor præterea,sanguinis etiam principium esse, ex ante dictis colligit & probat primo,nam in Corde, est prima virtus Nutritiua nisi tertiam virtutem dare velis, cuius tertia actio, nequè vegetatio sic, nequè sensus, & motus: ergo in Corde est, primum Nutrimentum, quod Nutrimentum est sanguis.

Probat, secundo Nam Cor est principium Venarum: ergo Cor est principium sanguinis.

Consequentia probatur.Nam idem membrum, quod est principiũ Venarum, est principium sanguinis, tum ex eodem viscere, operationes instrumenta oriantur, in quo est Operationis principium: ergo si Cor est principium venarum,est etiam principium sanguinis.

Probat 3. Nam Membrum,quod est principium sanguinis, sanguinem intra venas inclusum continere non debet:sed præter Cor, nullum Viscus sanguinem continet sine venis:ergo Cor, est principium sanguinis.

Cor denique esse primum viuens, tum vegetatiua, tum sensitiua vita, Aristoteles concludit. Nam Animal sensu definitur, & Virtus sentiendi,illi primo tribuitur membro,quod primo est sanguine præditum: sed tale membrum est Cor: tum quia sanguinis est principium: tum quia in generatione cum primo consistat, primo est sanguinolentum: ergo Cor, sensitiua vita est primum viuens, omniumque sensuum est origo,& principium.

Quod præterea in Animalis corpore primo Cor moueatur, ac sic principium motus, in prima Partuum generatione clarescit, in qua statim Cor, quasi Animal sit,palpitare videtur.

Bene ergo,tum ex antedictis,tum ex his, Aristoteles colligit, Vegetatiua, & Sensitiua vita; Cor esse primum viuens: & ob Neruorum copiam, quæ est in Corde, & Neruos ex Corde, oriri fatetur: & Animalis Virtus, Cordis robore, & ministerio cum indigeat, nutritiuæ & Sensitiuę Virtutis Cor tandem concludit esse Principium.

At Chy-

At Chymericam, Aristotelis sententiam esse, si quis crederet, ego nollem: illam etenim, argumentorum acutie, non sólum acerrime defendunt Philosophi, sed sensu visus, quo, nullus alius sensus est certior, euidentissime Anathomici ostendunt.

Opinatur Vesalius, inter Anathomicos ingenio quidem, & fama illustris, de humani corporis, fabrica lib. 3. cap. 6. ex eo quia Venæ Cauæ orificium, ad dextrum cordis, quod pertinet sinum, velimus nos aut nolimus, Venam cauam quacumque metiaris ex parte, eius corporis amplitudinē, multo magis excedere: tum etiam quod Hepar coagulatus est Sanguis Cor idicirco venarū esse principium, & sanguinis Cor esse originem, cum Aristotele ipse defendit: multisque infectam erroribus, Galeni, demonstrat esse sententiam.

Sed quæ de vesalio dicam? Hac in re quid decerneret, si Hippocrates ipse ignoraui: in libro enim, de Ossium Natura sic ille dixit. *Vena à qua aliæ germinant, vnde oriatur, & vbi desinat, non scio: circulo enim facto, principium non inuenitur.*

Ex Hepatis itaque gibbo, venam cauam enasci, & similiter ac magnam arteriam, in duos illam bipartiri truncos, Galeni non solum falsam, Vesalius hanc credit esse sententiam, sed dissectionis professori indignissimum esse veram illam existimare: falsitatem enim in Corporum dissectione, sensus visus ostendit.

Quod præterea, ex venæ cauæ trūcis, ad superiora, vnus ascendat, ad inferiora dirigatur alter, & quorum superior inferiori multo magis, strictus est, & angustus, hæc Galeni doctrina est etiam falsa. Non enim, (visus in Anathome derelicto sensu), veritati est consonum, descendentis venæ cauæ truncum ascendenti latiorem esse, & ampliorem, si truncus ascendens maiorē sanguinis copiam, quam descendens, cōtinere debebat. Ex descendēti etenim trunco, soli renes, vrinaria vesica, testes, crura, & inferior abdominis pars, nutriuntur: nam aliæ, vt cap. 7. Vesalius docet, quæ sub Hepate collocantur partes, cuiusmodi sunt fellea vesica, Ventriculus, Intestina, Omentum, Mesenterium, & Lien, neque ramulum aliquem à vena caua desumunt, sed qui in illis disseminantur partibus, ex vena portæ trahunt originem: è contra autem, ex ascendenti trunco, reliquæ corporis, partes omnes superiores, alimentum recipiunt.

Hepar ergo, ex visus sensu edoctus Vesalius, in sui substantia cùm sit sanguis concretus, venularumque in ipso cùm infinita sit soboles, nec sanguinis, nec venarum principium esse existimat, sed ex venis potius, & sanguine, ipsum Hepar enasci, pro certo affirmat. ex tot enim, tantisque venis, quarum quælibet sanguinem cùm euomat, quique effusus concrescat, ex illarum textura, sic Natura docente, exoritur Hepar.

Venam cauā prætereà ex Cordis dextro ſinu oriri aſſerit, quam; non ſicut magnam arteriam, in duos truncos bifurcari docet, ſed deorſum per Iecoris poſteriora ferri,atque inconcaua eius parte innumeras venularum propagines,ex illa oriri; qua ſenſim verſus medium Heparis creſcentes,in vnam magnam coeunt venam,quę Porta dicitur: Sic etiam in gibba Hepatis parte, ex illa Venæ cauæ ſede, innumeras pariter venularum propagines exoriri affirmat;' quæ ſenſim à parte gibba ad medium Hepatis creſcentes, vnam denique inſignem efformant venam, quæ Caua appellatur,magna, & iecoraria:vtriuſq; autem venæ rami,per Hepatis vagantes corpus, ex illis aliquorū oſcula, ſicut etiam & multis alijs in locis, adeò inter ſe comunicant, vt vnam continuatam venam cauam effingere videantur.

Sed in iſtas,noſtra ingenia difficultates immergere, locus hic non requirit: Ariſtotelis nunc ſufficiat propoſuiſſe ſententiam: ex qua iam ſatis clare colligi poteſt,in partium ſuperiorum affectibus, in infernis partibus,mitti ſanguinem oportere; Corporis quocumque in loco,putreſcentium humorum, focus exiſtat.

Ratio aſſignata eſt facilis. Nam operationis vitiato principio, vitiantur operatio, & opus: ſed Cor ſanguificationis, & ſanguinis eſt principium: ergo corde vitiato, vitiantur ſanguificatio, & ſanguis: ſed corde vitiato, (non dico tamen immodice, nàm immoderatas, Cor non patitur intemperantias, quin, ex Ariſtotele, mors non ſequatur) corrupta ſanguinis maſſa, non per partes ſupernas, debet extrahi ſanguis: ergo per partes infernas, ille eſt educendus.

Minor quæ infertur,ſic probatur. Vena caua abſque vlla ramificatione,ex dextro cordis ſinu, ad Hepatis poſteriora deſcendit, & ibi ex illius anteriori, & poſteriori ſede, venularum dimanant propagines, ex quibus, & caua & Porta vena oriuntur; & iterum poſteà, vena caua per ſeptum tranſuerſum, ad Cor, vnde deſcenderat, eleuatur, per omnes partes ſuperiores, ſuos ramos diffundens: ergo corde vitiato, vitioſus ſanguis, non per ſupernas partes, extrahi debet.

Conſequentia probatur. Nam cùm vena Caua, à corde deſcendente,ad Hepar deſcendit,etiam vitioſus ſanguis, ex eo quòd,& ſanguinis,& venarum, eſt Cor principium: ergo ſi per brachij venas, eſſet ſanguis mittendus, neceſſe eſſet, vt putridus ſanguis qui à corde deſcenderat,iterùm ad Cor aſcenderet,vt per cubiti venas, euacuari poſſet: ſed à principi membro, putridum deſcendentem ſanguinem, iterum ad princeps membrum, illum redire, vel Naturæ impotentiam, vel Artificis ignorantiam arguit: ergo corde vitiato, vitioſus ſanguis,non per partes ſupernas extrahi debet.

Minor illata probatur. Nam à principi membro ad ignobiles partes, vitiosos conatur semper Natura, expellere humores: ergo cum ad partes, vndè illos expulerat humores redeunt, impotentis Naturæ est argumentum.

Artificis, ex hoc prætereà, ignorantia arguitur. Nam impotenti Naturæ, nescire Artificem succurrere, significatur.

Confirmatur denique hoc Argumentum, ex admirabili prouidentia Naturæ, in dispositione venarum. sanguinis etenim purgamenta non in superioribus, sed in inferioribus partibus, Natura constituit. In substantia nanque Hepatis venæ cauę, & venę portæ ramos aliquos comunicari adinuicem Natura disposuit; vt sanguinem, ex intemperato principio vitiosus qui genitus erat, ad venæ portæ transfunderet ramos.

Quòd si sanguis, in alijs venæ cauæ, vitietur partibus, ex interiori propagine venæ cauæ descendentis, sinistri trunci, ad ani cutem multos ramos exortos, disseminauit Natura, vt fæculentus, & putridus, totius venæ cauæ sanguis, ad illos decumberet ramos, ac per illos expurgaretur, vt lib. 3. de humani corporis fabrica cap. 9. Vesalius existimauit.

Sed Philosophis philosophica derelinquamus principia, & Hippocratis, & Galeni sequentes dogmata, In malignis, nempè, ac pestilentialibus febribus, alijsque tùm febribus, tùm affectibus, quorũ omniũ, putredinis focus, vel intrà venas, vel extra venas, vel cùm Visceris inflammatione, aut sine Visceris inflammatione, in superioribus, aut inferioribus existat partibus, ex infernis venis mitti sanguinem oportere, in Hippocratis & Galeni doctrina, acerrimè hanc sustineo, & defendo sententiam.

Pro huius autem Conclusionis fundamento, est primò adnotandum in Galeni doctrina, controuersiam nõ esse, immò esse statutum, inferiorum partium in affectibus, venam poplitis esse secandam, aut venam aliam inferiorem: firmiter enim in 6. epid. sect. 1. com. 6. asserens dicit, *membram suprà Iecur cubiti venæsectionem postulare, infra verò crurum*. Et tanti ad eius mentem vera est hæc doctrina, vt in 6. aphor. 36. Hippocratis aphorismum illum commentans,, *Difficultatem vrinæ vena secta iuuat, secare verò interiores*; ex reiectis aphorismis, & Hippocrate indignis istum esse aphorimum, ibi existimet: cùm in omnibus suis libris, Hippocrates doceat, in partibus, quæ suprà Iecur sunt, è manibus sanguinem mitti, in inferioribus autem, venas, quæ in poplite, vel talo sunt, secari debere.

Notandum est secundum Hepar inter superiores corporis partes, an verò inferiores reponi debeat, dubiam esse Galeni mentem. Septum enim transuersum, ab inferioribus, superiores si diuidit

partes,

partes, & Hepar ſub ſepto tranſuerſo,ſi eſt collocatum, inter partes inferiores, illud verè connumerari deberet. Verùm quia ſepto tranſuerſo eſt adnexum Hepar, fit idcircò hac ratione, vt corporis medium dicatur Hepar, ſuperiores partes, vt 6. epid.ſect.2. com.14.fatetur Galenus, ſecundùm partem conuexam terminans; inferiores verò, ſecundùm partem cauam: vnde eſt quòd Hepatis pars conuexa inter ſuperiores partes, concaua verò inter inferiores connumeratur. Attamen in principio commenti,quamuis hoc dicat Galenus, in fine tamen, iterùm dubitare videtur, aſſerens enim ibi quòd Hepatis conuexum, concauo longè periculoſius eſt, ſubdit poſtea „ *Et nonnulli, ipſum, inter ſuperiores corporis totius partes, quemadmodum & os ventriculi reponunt.* at firmiter, inter ſuperiores partes, Hepatis connumerari conuexum, ſi Galenus ſentiret, non diceret „ *nonnulli reponunt*, ſed liberè, ex propria ſententia, inter ſuperiores partes, Hepatis conuexam partem adſcriberet.

Sed gratis conceſſo inter corporis ſuperiores partes, Hepatis conuexam partem adſcribi, adhùc tamen ex his notandis colligitur, quòd ſi Hepatis pars conuexa, inter ſuperiores connumeratur partes, vt ſic quando illa afficitur, ex brachio, in Galeni ſententia, ſanguinis miſſionem expoſcit: concaua autem, ſi inter inferiores connumeratur partes, in poplite, cum illa patitur, ſanguinis miſſione iuuatur.

His itaque ſic notatis, ad rationes,quibus omnibus in Galeni doctrina fundatis, hanc defendo ſententiam, meum nunc, conuerto ſermonem.

Prima Ratio, ex ſanguinis miſſionis deſumitur, vſu; qui Hepatis eſt refrigeratio, & conſequenter totius corporis habitus. Nam Hepati, per arterias, à corde communicatur calor: ergo illa Hepatis pars, eſt magis calida, in qua adſunt arteriæ: ſed arteriæ non in gibba, ſed tantummodo in caua ſunt, Hepatis parte, cùm in caua concoctio fiat: ergo concaua Hepatis pars, eſt magis calida: ergo a cauſis calidis cùm Hepar intemperatur,pars concaua primò ignеſcit,& fortior in illa,intemperies contrahitur:in habentibus nanque ſymbolum,tranſitus eſt facilior: & ab illa deinde intemperata: tùm gibbæ Hepatis parti, tum toti corporis habitui, præter naturam comunicatur calor: Ergo ſi affecti viſceris principaliori affectæ parti, eſt ſuccurrendum, à qua deuenit omne malum, in febribus cùm offenditur Hepar,à pede ob Hepatis refrigerium,& inde totius corporis, eſt ſanguis mittendus, cùm in concaua eius parte arterijs implicata, caloris ſit focus: in eodem etenim viſcere, impoſſibile eſt, vt caloris focus,in illa ſit parte, vbi minor eſt calor:ſed Hepatis concaua pars,inter inferiores cum numeretur partes, ex pede,ſanguinis

inissione iuuatur: ergo ad Hepatis, & corporis refrigerium, in pede est sanguis mittendus.

Secunda Ratio, ex primo infertur euacuationis modo, qui Reuulsio dicitur. Nam Humorum intra venas putredo, illi putredini, quæ in inflammationibus adest, ex Galeno 1. de differ. febr. cap. 6. consimilis est: sed incipientes phlegmonas, vt in lib. de rat. cur. per sang. miss. cap. 19. Galenus idem affirmat, reuulsu curare oportet: ergo intra venas, humorum putredo, reuulsione pariter est curanda: ergo si putredinis focus in parte est superiori, non ex cubito, sed ex pede mittendus est sanguis.

Consequentia hæc patet. Nam Reuulsio vt 13. meth. cap. 11. docet Galenus, fit a parte quàm longissimè fluxione tentata: sed à superioribus partibus, non brachia longissimè distant, sed crura, & pedes: ergo à cruribus, aut pedibus à superioribus partibus, reuulsionis gratia, est extrahendus sanguis.

Tertia Ratio ex alia accipitur reuulsionis conditione. Non solùm enim, ad partes quàm maximè longinquas, fieri debet reuulsio, sed etiam ad partes ignobiles, ne peius fortè succedat; sicut ex retractione fluxionis oculorum ad fauces in 6. epid. sect. 2. tex. 31. Hippocrates docet, & in commento hæc habet Galenus, *Quemadmodum igitur hoc loco consulit, ita & in alijs te animaduertere iubet, ne quod ex membris, ad quæ materiam retrahis, magni nocumenti discrimen adeat.* Qua stante doctrina subdimus nos. sed partes supernæ, infernis partibus sunt quàm longè nobiliores: ergo in superioribus partibus, quando est putredinis focus, ad inferiores fieri debet reuulsio: ergo non ex brachijs, cum hæc, superiores sint partes, sed ex cruribus, aut pede, est educendus sanguis.

Quarta Ratio, ex ipso deducitur inflammationis principio. Nàm inflammationis principium, sola reuulsione curatur, ex allegata Galeni doctrina: ergo in partibus superioribus cùm inflammatio adest, non in brachio, sed in pede, vena debet secari.

Consequentia probatur. Nam in brachio secta vena a superioribus partibus, non solum reuellit, sed etiam euacuat: sed inflammationis principium solo reuulsionis modo curatur: ergo in superioribus partibus, cum inflammatio adest non in brachio, sed in pede vena debet secari: ergo similiter in superioribus partibus; cum putredinis adest focus, vena in cubito secari non debet: Si ex supradictis, iuxta Galen. doctrinam humorum intra venas, & in inflammatione, consimilis est putredo.

Maior patet primò ex Galeno in 2. de rat. vict. in morb. acut. com. 10. vbi sic ait „ *Cum igitur superiorum condolentia signum fecerit, venam in cubito secare eam oportet, quæ sanguinem ab affecta parte, & magis*

& magis & velocius tum reuellere, tum vacuare possit. Patet etiam ratione. Nam perfecta reuulsio ex Galeni doctrina non solum ad longinquas fit partes, sed ad maximè longinquas: ergo in brachio secta vena, non solum reuellit, sed etiam euacuat.

Consequentia probatur. Nàm brachia à superioribus partibus non maximè distant, immò cùm sint partes superiores, putredinis foco in superioribus partibus sunt vicina: sed reuulsio fit in parte magis longinqua, euacuatio autem in eadem parte, vel saltem viciniori: ergo in brachio secta vena, non solum reuellit, licet imperfectè reuellat, sed etiam euacuat.

Quinta Ratio ex deriuatione colligitur, quæ secundus est euacuationis modus. Nam deriuatio vt 6. epid. sect. 2. com. 7. ex Hippocratis mente Galenus docet, fit quando succus euacuatione indigens per conuenientem regionem non vacuatur, & tunc diuertitur ad locum non valde procul a conuenienti, neque ad remotissimum: sed nobilium superiorum partium euacuationis conuenientia loca, sunt partes inferiores ignobiles, a quibus brachia in superioribus cum collocentur, sunt valde procul, crura autem & venæ sedis, nec valde procul sunt, nec remotissimæ: ergo in superioribus partibus, cum succus per conuenientem regionem non vacuatur, non ad brachia, sed ad sedis venas, aut crura deriuare oportet.

Minor ex multis Galeni doctrinis clarissimè patet, in quibus omnibus, asserit ipse superiores nobiles partes, vitiosa humorum sarcina cùm premuntur, per inferiores ignobiles se exonerare: at quoniam Galeni hæc loca in sequentibns afferam rationibus, te idcircò ad illa, conferas.

Sexta Ratio ex deriuationis condititione desumitur. Nam deriuatio, vt ex Galeni patet exemplis, fit ad locum, per quem putrescens humor, solet etiam euacuari a Natura: in 6. enim epid. sect. 2. com. 7. opinatur Galenus, quod Vesica, aut Renibus vitiatis, si per vias vrinæ, humores effluant, ad aluum fit deriuatio: & è contra, intestinis vitiatis ad vrinæ vias fit deriuatio: sic pariter in profluuio vteri, vel ad vias vrinæ, vel ad ventrem deriuatio adhibetur: sed per venas in cubito, non Natura, sed Ars, putrescentes euacuat humores, è contra autem per sedis venas, aut etiam per crura, vt in Varicibus patet, Natura illos expellit: ergo in superioribus partibus putrescentes humores, cùm non per rectam regionem euacuantur, non ad brachij, sed ad sedis venas, aut crurum, deriuare illos oportet.

Septima Ratio ex euacuatione accipitur, quæ euacuationis in genere est tertius modus, ipsiusmet generis retinens nomen. Nàm venæ

in brachio, ex venis in thorace à caua vena aſcendente, exoriuntur: ſed ex iſtis venis, in thorace nulla vena eſt, quæ humores prauos excipere valeat, è contra autem venæ inferiores: ergo non per venas in cubito exiſtentes, ſed per venas inferiores, euacuationis gratia, eſt educendus ſanguis.

Minor in 3. de Articulis com. 4. his verbis à Galeno regiſtrata videtur „ *Nonnulla, inquit, Mala, quæ infrà thoracem exorta ſunt, ad lumbos videlicet, à varicibus, & torminibus ſoluuntur. cùm videlicet humores, quæ ipſa efficiebant, primùm in maximam venam, quæ ſpinæ adhæret: deindè in ramos eius in cruribus deſcendit. Circà thoracem verò nulla huiuſmodi vena eſt, quæ humores prauos excipere valeat.* De his poſteà, ſic inquiens, rationem aſſignat „ *Quippè cum, qui dura, & cruda gignunt humores, lenti, & craſſi ſint, vt non facilè in anguſtas, & paruas venas tranſire valeant. At quæ ad lumbum eſt vena, cum latiſsima ſit, omnibuſque, inferioribus ſanguinem ſuppeditet, craſſos hos, ac lentos humores vbi excepit, ſi valida in affectis membris, ad expellenda excrementa vis ſupereſt, in alias hùc pertinentes venas eos deponit, ex quibus ſi craſsi admodùm ſint ſtatim quę in inguine eſt, ſi mediocres, quæ in poplite dilatatur, ac varicatur.*

Octaua Ratio ex principalioribus corporis affectis membris infertur, Hepate ſcilicet, corde, & cerebro, à quorum facultatibus ita regitur vita, vt illarum vna deſtructa, reliquarũ, ex 9. meth. 10. neceſſe ſit vnamquamque perire: & ab Hepate primò incipiens, ſic argumentor. Nam excrementorum Hepatis vbi ſunt receptacula, ibi illæ partes, euacuationis illorum, ſunt conuenientia loca: ſed infrà ſeptum tranſuerſum, excrementorum Hepatis, ſunt receptacula: ergo infrà ſeptum tranſuerſum, per partes inferiores vitiata Hepatis excrementa debent euacuari.

Minor patet ad ſenſum. Nam Hepatis tria ſunt excrementa, Bilis nempè, quæ in felle recipitur, Melancolia in liene, & Pituita in ventriculo, niſi ventriculum Pituitæ non ſtatuas ſolummodò receptaculum, ſed eius etiam cùm Galeno in 1. de Natura hum. com. 39. generationis locum „ *Natura autem pituitæ*; ſic ibi inquit, *ad mores parandos minimè eſt ex vſu: apparet enim quòd ex prima ciborum immutatione per neceſsitatem generetur*: Sed tam fel, quàm lien, quàm ventriculus collocantur infrà ſeptum tranſuerſum: ergo infrà ſeptum tranſuerſum excrementorum Hepatis ſunt receptacula.

Nona Ratio ex corde affecto deducitur. Nam graues & proprij cordis affectus, vniuerſalis temporis morbi, nõ pertranſeunt principium: ergo in cordis affectibus nullum aliud quàm reuellere erit remedium: ergo in cordis affectibus, non à cubiti vena, hæc enim à corde longinqua non eſt, ſed a poplite, aliјſque infernis venis, eſt vena ſecanda, cum ad partes quammaximè longinquas, reuulſio fiat.

An-

Antecedens in 5. de loc. affect. cap. 2. his verbis à Galeno est registratum „ *Cæterùm proprio quoque affectu Cor laborare solet, vel ob simplicem intemperiem, siue inæqualis, siue æqualis ea fuerit, vel inflammationem, vel erysipelas, idque dum fieri incipit: illicò enim antea quàm augeatur huiusmodi affectus, Animal corrumpitur.*

Decima Ratio ex Hepate colligitur ratione debilis lienis. Nam Hepatis fæculenta, ac vitiosa materia per hæmorroides euacuatur: ergo debili existente liene, fæculentam materiam, qui trahere non possit, non per supernas venas, nisi per illas vias bene Naturam euacuare velis, sed per venas hæmorroidales, aut alias infernas, est educendus sanguis.

Antecedens in 6. aph. com. 12. ex Galeno habetur, vbi Hemorroidas postquam docuit, quòd fieri impossibile est, absque hoc quòd ad illas, per quarundam venarum ora aperta, melancolicum, & fæculentum sanguinem Hepar transfundat: hinc viæ si occluduntur, ab illius fæcis multitudine, caloris eius suffocatio accidit, vt à multis lignis superingestis suffocatur, & extinguitur ignis: sic tandem ibi concludit „ *Non frustrà igitur consulit vnam saltem seruare hæmorroidem, vt per hanc euacuetur fæculenta, ac vitiosa materia Hepatis, præsertim in quibus solita est tempore longo per tales venas excerni.* Ergo Hepatis fæculenta, ac vitiosa materia, per hæmorroides euacuatur.

Vndecima Ratio à Cerebro affecto desumitur. Nàm Medicus est Naturæ imitator; morborum enim Naturæ sunt medicatrices: ergo per quam partem, putrescentes in Cerebro, Natura euacuat humores, per eandem partem debet Medicus euacuare: sed per infernas partes, putrescentes in Cerebro Natura euacuat humores: ergo per easdem infernas partes, illos Medicus debet euacuare.

Minor quæ infertur patet. Nàm in 6. aph. 11. Hippocratis aphorismum illum commentans Galenus „ *Melancolicis, & renum vitio laborantibus, hæmorroides superuenientes bonum*, sic in commento inquit, *Non solum ratione euacuationis hæmorroides sanant huiuscemodi passiones, sed & ipsa qualitate humoris euacuati*: Ergo non reuulsionis, aut deriuationis modo, in Cerebro putrescentes humores ad infernas à Natura euacuantur partes, sed ratione euacuationis.

Confirmatur præterea ex eiusdem Galeni doctrina: in 6. nanque Aph. 34. quando dicit Hippocrates, *Quicumque calui sunt, ijs magnæ varices non fiunt, quibus verò caluis varices magnæ superueniunt, ij rursus capillati fiunt*. In commento asserit ipse, quòd caluities est insanabilis, vndè aphorismus hic non est verus, nisi de capillorum, a vitiosis genito humoribus, intelligatur defluuio; *atque ideò*, ibi inquit, *cùm ijdem humores ad crura decumbunt, possunt varices facere, & capillos restituere.*

stituere. ergo per infernas partes, putrescentes in cerebro Natura euacuat humores.

Duodecima Ratio ab humoris ad cerebrum vergentia, accipitur. Nam ex Galeno 13. meth.cap.21. de lethargi, & phrenitidis principio loquente sic habetur „ *Itaque incidenda in talibus affectibus vena est statim ab initio*: & paulò post Oxirodinum iubens, sic ait, *Nam repellendus à capite humor est quisquis is fuerit*: Sed in principio fluxionis reuulsio conuenit, quæ est ad remotissimas partes: ergo in humoris ad cerebrum vergentia, non in cubito, sed in pede, est educendus sanguis.

Confirmatur hæc ratio, illius Doctoris authoritate, qui Galeno Librum ascripsit, cuius titulus est, Præsagium experientia confirmatum, vbi Doctor ille, sic dicit „ *Sin affectio sit, quam propriè phrenitim appellamus, poplitem secare*. In quibus verbis aduertas, quòd poplitis sectionem, non phrenitidis in principio statuit, sed simpliciter, in phrenitide, fuit loquutus. hinc colligas velim, tùm ex hoc, tùm etiam ex supradicta ratione, non solùm reuulsionis gratia, sed euacuationis in affectibus cerebri, sanguinem extrahi, in infernis partibus, conuenire.

Decimatertia Ratio ex instrumentalibus, aut corporis minus principalibus desumitur partibus, & primò ex gutturis, fauciumque musculis, ad quos humores cùm confluunt, inflammationem causant, quæ Angina vocatur, Nam in Anginæ curatione, totum corpus non phlethoricum esse, sed humoribus fieri debet auarum: sed in infernis venis, non supernis ex sanguinis missione, humoribus redditur, totum corpus auarum: ergo in Anginæ curatione, ex infernis venis, non ex supernis, est educendus sanguis.

Confirmatur. Nam Angina, faucium, & gutturis musculorum est inflammatio: ergo reuulsionis gratia, de necessitate in eius principio, est mittendus sanguis in pede.

Sed non tantùm in Angina, reuulsionis gratia, sanguis missionem in pede, me concedere credas, sed etiam deriuationis, & euacuationis ratione. Probatur hæc assertio. Nam fluxio, ad faucium vel gutturis musculos, aut fluens sit, vel fluxa, ad stomachi venas diuerti potest, & per illas euacuari, ob istarum partium comunicantiam, & viciniam: ergo stomaci, & faucium, tali stante comunicantia, & vicinia, per infernas partes stomaci inanitis venis, à gutturis, & faucium musculis, reuellitur, diuertitur, & euacuatur iam fluxus humor.

Antecedens ex Galeno patet in 4. de rat. vict. in morb. acut. com. 31. vbi sic ait „ *Cæterum ita affectis fit interdum, vt ex fluxionis partem recipiant faucibus vicini, atque à tergo siti, ordinatique musculi, vbi & stomacus, qui sæpius & ipse vna afficitur.*

Conse-

Consequentia probatur. Nam in stomacho non aliæ venæ sunt, quàm venæ portæ rami, qui per infernas partes, ex missione sanguinis, euacuantur; cùm infernis tantummodo comunicent venis: ergo per inferiorum venarum sectionem, stomaci inanitis venis, ab affectis musculis ob comunicantiam, & viciniam, reuellitur, diuertitur, & euacuatur, iam fluxus humor.

Confirmatur secundò. Nàm in cubito, vel in iugulo secta vena, euacuat quidem a parte, sed à vicinis fieri non potest, vt etiam vel ad inflammatam partem, si est in iugulo, vel ad vicinam, si est in cubito, non reuellat: ergo iuuamentum, vel paulò plus detrimento erit, vel detrimentum erit multò maius: ergo potius ex infernis venis, est extrahendus sanguis.

Antecedens ex Galeno patet in 2. de rat. vict. in morb. acut. com. 10. vbi venam in cubito sectam reuellere, & euacuare docet, vt suprà nos, iam diximus.

Consequentia vltima probatur. Nàm in pede sanguinis missio, inflammatas partes, ex supradictis euacuat, tùm etiam à toto, vel à partibus ad inflammationis locum transmissos, & fluentes humores, ad remotas, & ignobiles retrahit: ergo tùm reuulsionis, tàm euacuationis gratia, in venis infernis ex missione sanguinis nullum potest detrimentum causari, sed solummodo iuuamentum: ergo in Angina ex infernis potius venis, quàm ex supernis est semper, tùm reuulsionis, tum euacuationis gratia, educendus sanguis.

Confirmatur 3. Nam Angina terribilis, vt 4. aph. 31. Hippocrates docet, à nitrosa fluxione dependet: ergo non ex supernis sed ex infernis venis in Angina terribili & maligna, est extrahendus sanguis.

Consequentia probatur. Nam in infernis venis, non in supernis, fæculentus est sanguis: ergo in infernis venis sanguis adest nitrosus: ergo in Angina terribili, & maligna, non ex supernis, sed infernis venis, est extrahendus sanguis.

Prima consequentia patet. Nam Nitrum de fœcibus nascitur: sed in infernis venis, sanguis est fæculentus: ergo in infernis venis, sanguis adest nitrosus.

Secunda consequentia est etiam clara. Nàm causa remota remouetur affectus: sed ex supernis venis, nitrosus non extrahitur sanguis, qui est causa Anginę, sed tantùm ex infernis: ergo in Angina terribili, ac maligna, non ex supernis, sed ex infernis venis est euacuandus sanguis.

XIV. Ratio ex alijs circa præcordia inflāmatis, infertur, partibus, vt pulmone, pleura, & cæteris, non solùm quidē reuulsionis gratia, vt sic enim in Pulmoniæ, & Pleuritidis principio, ex pede ob antedictas

rationes sanguinem extrahi,conuenire,certum esse existimo: inflammatio enim est vterque affectus, & inflammationis in principio, reuulsionis gratia,quam longissime ab inflammata parte,debet sanguis educi, cuiusmodi non sunt brachia, sed pedes:at euacuationis etiam ratione,in affectibus istis,ex infernis debere, mitti sanguinem venis, ego pariter assero. &

Arguitur sic. Circa præcordia inflammatas partes, per abscessus ad crura, humores fluxos euacuans, Natura sanat: ergo in istarum partium inflammatione, medicus Naturæ æmulus, & imitator, ab infernis venis,euacuationis gratia, debet mittere sanguinem.

Consequentia patet. Nam medicus ex antedictis, æmulus est, & imitator Naturæ: ergo ab istis partibus inflammatis, si Naturæ opera ad crura decumbunt humores, pari etiam modo, non per supernas, sed per infernas venas euacuari debent ab Arte.

Antecedens ex Hippocrate probatur in libro de Coacis prænotionibus, vbi, de Pulmonia loquens sic ait „ *Quibuscumque autem ex Peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt,& suppurantur,& fistulantur, hi superstites euadunt*. Sed abscessum circa aurem, in quacumque periculosa conuenire peripneumonia, ne fortè quis crederet,generaliter de omni, circa præcordia, inflammatione scribens, ita subdit „ *fiunt autem ad infernas quidem partes, his, quibus circa præcordia inflammatio fit:ad supernas vero, quibus præcordium molle, & doloris expers fuerit*: & concludit tandem „ *At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidem commodi sunt*: ergo circa præcordia, inflammatas partes, per abscessum ad crura,humores fluxos euacuans,Natura sanat.

Dices,falsò à me,pleuritidis, & pulmoniæ in principio, reuulsionis gratia, in pede sanguinis missionem conuenire, vt certum existimari. Nam inflammatio, ex Galeno 4.aph. com. 62. fit de repente: ergo sanguinis missioni,reuulsionis gratia, non conceditur locus.

Quæ doctrina à celeberrimis quibusdam Doctoribus adeo creditur firma, vt à partu, angina, & pleuritide correptis mulieribus, puerperijs benè ad huc fluentibus;saphena vix semel incisa ex brachio sanguis mittatur, affixis vna simul cruribus, cucurbitulis; & tybijs, ligaturis.

Respondetur, consequentiam negando & negationis ratio est, quia non ita de repente fit inflammatio, vt in tempore imperceptibili totum sit inflammationis principium, sed in prima principij parte, repentinam fieri posse inflammationem, concedimus, non

autem

autem in toto inflammationis principio. Adde, quòd Galenus loco allegato, de repente inflammationem fieri, non simpliciter asserit, sed illam fieri posse dicit: Sic etenim ibi ait „ *Inflammatio verò, & obstructio etiam repentè fieri possunt*. Vel gratis concesso quòd repente ad inflammatam partem, totus confluat humor: quia tamen, in inflammatione calor est, & dolor, qui causæ sunt tractionis humorum; ob has saltem causas, reuulsionis gratia, inflammationis in principio, ex pede mitti sanguinem conuenire, ego assero: de reuulsione enim destrueretur aliter, Galeni doctrina.

Ex qua Responsione, non solùm inflammationis in principio, sed in alijs etiam temporibus, quotiescumque euacuationis ratione debet extrahi. sanguis, euacuationem colligimus, reuulsioni, debere esse coniunctam.

Ratio est. Nam quotiescumque ad inflammatam partem humorum adest attractio, illorum ad alias partes, fieri debet retractio: sed in quocumqne inflammationis tempore, siue fluat, siue fluxus sit humor, declinatione excepta, in qua pure iam facto, terminata sunt omnia, dolor adest & calor, qui humorum tractionis sunt causæ: ergo in quocumque inflammationis tempore reuulsio conuenit, & euacuatio: euacuatio quidem ratione fluxi humoris, reuulsio autem ratione fluentis.

Minoris prima pars ex Hippocrate in 2. aph. 47. docetur, cùm inquit „ *Dum pus conficitur dolores, & febres accidunt magis quàm iàm confecto*. & asserit in commento Galenus, quòd dolores, & febres, contingunt, vt ibi ait, ex quadam veluti ebullitione, atque exustione sanguinis: qui vbi ex toto exustus fuerit, residuũ eius fit pus, quemadmodum in lignorum exustione cinis: atque ideo tempore illo, dolores sedantur, ac febres. Secunda pars minoris, quòd nempè humorum tractionis causæ sint, dolor, & calor, ex ijs, quæ suprà diximus, iam nunc probatione non indiget.

Ad Doctorum auctoritatem, Respondeo, quòd parcant mihi in hoc celeberrimi isti Doctores: cum illis etenim assentiri ego non possum, dummodò ipsimet casus, quos ipsi referunt, ad interitum, vt legenti patet, terminati fuere: & nullam mulierem sic affectam, & sic curatam, orci fauces effugere quotidiana docet experia: immò ex brachijs post missum sanguinem, suffocatas puerperas de repente mori, obseruauimus, & indoctos quosdam Medicos, hac de re, sæpè sæpius nos redarguimus.

Adde, quod hoc mihi, suadet ratio. Nam plus possunt duo agentia, quàm vnum: sed in puerpera pleuritica aut anginosa, dùm ex brachio illi sanguis mittitur, ad retrahendum puerperia sursùm, sunt duo agentia, sanguis videlicet missio, & partis inflammatæ ca-

lor, & dolor; qui ex eorum natura apti sunt attrahere: ad illa verò retrahendum deorsùm, sunt cucurbitulæ non scarificatæ in cruribus, & ligaturæ in tybijs, quæ cùm conueniant, foras in non euacuando materiam, vnum efformant agens: immò sanguinis missio est istis efficacius agens: ergo dum in brachio, puerperis sic affectis, vena secatur, de necessitate puerperia sursùm trahuntur: sed puerperia sursùm trahere, mortem est languenti afferre, cum sanguis ille putridus sit, & venenosus: ergo in puerperis sic affectis, nunquàm in brachio secanda est vena, sed semper in infernis venis. Nec solum in puerperis, ex cubito sanguinis missionem, cum pleuriticæ sunt, aut anginosæ, non conuenire contendo, sed in illis etiam, quibus aut hæmorroides, aut menstruæ purgationes, vel diminutæ; vel suppressæ fuerunt. in idem etenim incideremus malum, cum prauæ qualitatis, istarum venarum sit vterque sanguis.

Decimaquinta Ratio ex inferioribus deducitur affectis partibus, vt Vesica fellea, Ventriculo, Intestinis, Omento, Mesenterio, & Liene. Nam inter cubiti, & istarum partium venas, nulla adest comunicantia: nam cubiti venæ, axillaris venæ sunt rami, quæ ascendentis cauæ est propago; istarum autem partium, rami sunt venæ portæ: sed venam incidere, quæ cum parte affecta non comunicat, partem sanam est offendere, & ægram non est iuuare: ergo infernis istis partibus affectis, in cubito si vena secetur, superiores offendentur partes, & inferiores non iuuabuntur: ergo si venæ portæ rami, cùm ramis descendentis venæ cauæ comunicant, infernis idcircò affectis partibus, inferiores sunt secandæ venæ.

Maior his verbis in 3. de Humani corporis fabrica cap.7.ex Vesalio patet ,, *Primum enim nequè bilis Vesicula, nequè Ventriculus, nequè Intestina, nequè Omentum, nequè Mesenterium, nequè Lien ramulum aliquem à Caua assumunt, hæcque sub Iecore collocantur*. Quòd præterea, venæ in cubito, axillaris venæ sint rami, in eodem capite, asserit.

Minor ex Galeno in lib. de rig.trem. & palpit.cap.5. docetur: vbi de muliere historiam refert, cui tremor aduenit, cùm non esset purgata à partu: & à sanguine oberrante per corpus, & Naturam grauante, quia tremor ille contingebat, sanguinem in talo misit, ex eo quòd, si Vterus affligebatur, inter Vteri, & tali, aut poplitis venas, maxima adest comunicantia, & subdit deindè ,, *Alia enim alij corporis parti venam comunicat, oportetque vacuationes semper ex communibus moliri: nam si venas, quæ nihil parti affectæ comunicant, incideris, nequè affectæ medeberis, & sanam semper offendes*.

Eodem pariter argumento in Renum, vrinariæ Vesicæ, Testium,

Crurum, & Abdominis inferioris partis affectibus, in infernis venis sanguinis missionem cōcludere oportet,cùm istarum partium venæ, descendentis venæ cauæ sint rami, vt his verbis loco allegato Vesalius testatur „ *Verùm soli renes,altera vesica, testes,& crura,& inferior abdominis pars,ab ea, quæ descendit cauæ parte, sanguinem adipiscuntur*. ergo cùm descendentis venæ cauæ rami, in infernis disseminentur partibus,istis idcircò affectis visceribus, infernas necesse est incidere venas.

Confirmatur prætereà hæc ratio experimēto Naturæ;quæ in euacuationibus rectitudinem seruat: & aliam non quidem ob causam, nisi quia in eodem latere,venarum comunicantia est maior.

Dices: Liene turgente, sanguis è sinistra nare si erumpit, lienis turgentia sanatur: euidens enim vtilitas celeriter ostenditur, vt lib. de rat. cur. per sang. miss. cap. 15. Galenus docet: ergo inter venas superiores, & inferiores, mutua est comunicantia:ergo inferioribus affectis partibus, superiores venæ possunt etiam secari.

Respondetur quòd in corpore comunicantia est duplex: alia enim est vniuersalis,& mediata: & sic adinuicem superne & infernæ,dextre & sinistræ, anteriores ,& posteriores, inter se comunicant partes. alia verò comunicantia est particularis, & immediata: & sic inferiores, cùm inferioribus tantùm comunicant partibus, superiores cùm superioribus. Lien ergo vniuersali comunicantia cùm superioribus comunicat venis, non verò particulari: nam lien cùm sit infrà septum transuersum,inter inferiores idcircò connumeratur partes.

Qua stante distinctione, ex eodem allegato Galeni textu, pro argumenti solutione infero ego, inter superiores, & inferiores partes, nullam esse comunicantiam:& ratio est, nàm liene turgente è dextra nare erumpens sanguis, vniuersali comunicantia, nullam affert vtilitatem: ergo ita à pari inferiores partes vniuersali comunicantia, non iuuantur à superioribus.

Quod si liene turgente, sanguis è sinistra nare erumpens turgentiam soluat.

Respondemus, hoc per accidens esse, ratione scilicet ebullientis sanguinis, qui caloris causa sursùm elatus, ob spirituum copiam, vt infrà dicam,narium venas disrumpit, sicut musto efferuescente,rumpuntur dolia,& vtres: hinc sanguini, cùm melancolicus humor reperiatur admixtus, euacuato idcircò sanguine,euacuatur etiam & ille: & sic per accidens turgentia sanatur.

Hæc prætereà,per nares euacuatio, respectu melancolici humoris quòd non sit naturalis, hoc est facta per conferentia loca. Patet ex hoc clarissimè: nam melancolicum humorē, per sedis venas natura euacuat: hinc Medicus, qui est Naturæ imitator, in talibus morbis,

narium

narium venas non secat, sed venas sedis: quasi quòd per has venas, melancolici humoris euacuatio sit naturalis, & per has venas, Naturæ solùm recta sint opera.

Decimaseptima Ratio ex ijsdem infertur vitiosis humoribus, & primò a sanguinis vitio in multitudine. Nam Vena Portæ ad superiores non ascendit partes, vt Doctores omnes vnanimiter docent: ergo in cubito cùm vena secatur, non ex toto corpore plenitudo exhauritur: ergo ad sanguinis plenitudinem exhauriendam, in pede, & non in cubito, debet vena secari.

Consequentia vltima patet. Nam vena caua ascendens, cùm vena portæ, nullam habet comunicantiam: ex eo quòd vt diximus, ad superiores non permeat partes, sed comunicat cùm illa, tantummodo vena caua descendens; cuius rami secantur in pede: ergo ad sanguinis plenitudinem exhauriendam, in pede, & non in cubito, debet vena secari.

Dices. in pede ex missione sanguinis, corporis plenitudo exhauritur, quia descendentis venæ cauæ secantur rami, qui & cùm caua ascendente, & cùm vena portæ comunicant: ergo pari modo in cubito secta vena, corporis plenitudinem exhauriet, ex eo quòd vena caua ascendens, cùm descendente comunicat, & hac mediante, etiam cùm vena portæ, comunicantiam habet.

Respondetur disparitatem esse: nam ex Galeni in 6. de Decretis Hipp. & Platon. cap.3. superius allegata doctrina, descendentis venæ cauæ truncus latissimus est, ascendentis verò non ita latus, immò cordi, qui inseruntur rami, angusti sunt, & hoc, aliam non ob causam, nisi quia crassum sanguinem, vena caua descendens, continere debebat, ascendens verò subtilem: at sanguis venæ portæ descendentis venæ cauæ sanguine, est crassior: ergo si descendentis venæ cauæ sanguis, quia crassus est, ad cauam ascendentem non potest ascendere, quantò magis non ascendere poterit, venæ portæ, qui est crassior sanguis.

Decimaoctaua Ratio ex eodem sanguine putrefacto deducitur. Nam sanguis, non segregatis ab eo eius substantijs tenui nempè, & crassa quando est putrefactus, magis crassus, & lentus euadit: sed crassos humores, per inferiores venas Natura euacuat, quia superiores, ex dictis, non possunt illos excipere: ergo putrefactus sanguis, non per supernas, sed per infernas est educendus venas.

Confirmantur istæ duæ rationes ex doctrina Oribasij qui collectorum medicinalium lib.7. cap.20. tùm putridi tùm copiosi sanguinis ratione, peste affectos in Asia Cruris, vt latius infrà dicam, scarificatione curauit.

Decimanona Ratio ex vitiosa bile accipitur. Nam bilis præter

naturam,

naturam, in concaua Hepatis generatur parte, & genita vel in felle aggregatur, vel si viæ sunt obstructæ, cum sanguine permeat: ergo nō per supernas, sed per infernas partes vna simul cum sanguine, putrida bilis debet euacuari.

Antecedens est clarum. nam in vno eodemque viscere, vt 3. collig. cap. 3. Auerroes asserit, naturales, & præter naturam gignuntur humores, quando nempè visceris complexio corrumpitur; intenditur nanque illa, & remittitur: sed bilis naturalis in concaua Hepatis parte generatur: ergo bilis præter naturam generatur ibidem. Non nego tamen ego, extra Hepar, in corporis qualibet parte non solùm bilem, sed humores alios præter naturam posse etiam gigni: nam præter naturam fiunt humores vstione, vel putredine, vel mixtione: at extra Hepar, in qualibet alia parte possunt vri, putrefieri, & misceri: ergo in qualibet alia parte, præter naturam gigni possunt humores.

Prima Consequentia probatur. Nam causa remota remouetur affectus: sed bilis præter naturam, Hepatis concaua pars intemperata est causa: ergo ne bilem generet Hepar, vel genitam, ad inferiores vt transmittat partes, Hepatis remouendo intemperiem, illius concaua pars debet curari: sed non in brachio, vt diximus, sed sanguinis missione in pede, Hepatis concaua pars affecta, curatur: ergo tùm ad Hepatis intemperiem bilis feracem, attemperandam, tum ad infernas partes, humorem illum vt Natura discat transmittere, ex pede, sanguis est extrahendus.

Duodecima Ratio ex bilis furore colligitur. Nam bilis furens suo impetu in superioribus corporis partibus, partes principes ne offendat, periculum minatur: ergo non ex cubito, sed inferiorum partium per ignobiles venas, venæsectione si debet bilis euacuari, euacuari debet.

Consequentia patet. Nam ad nobiles partes vbi confluunt humores, vel ne confluāt est periculum, ad ignobiles, & quàm longè à nobilibus, statim retrahi debent: at huiusmodi partes non brachia sunt, vt sæpè diximus, sed crura, & pedes: ergo in bilis furore ex infernis partibus, est educendus sanguis.

Dices primò. Bilis cùm est furens, medicamento expellitur, vt 4. aph. 10. Hippocrates dixit ,, *Medicari in valdè acutis, si materia turget, eadem die: ergo non per venæsectionem euacuatur, nec in brachio, nec in pede.*

Respondetur me non controuertere, an in bilis turgentia venæsectio, vel medicamentum conueniat: in turgentia enim medicamentum conuenire ego concedo; attamen quia in illa, potest etiam mitti sanguis tanquam remedium magis tutum, licet minus proficuum, vt ego opinor: comparando idcircò venæsectionem brachij & pedis,

illam

illam in pede conuenire assero, ab eodem Hippocrate ducens exemplum, qui bilem illam furentem non per supernas, sed per infernas partes cuiusmodi sunt intestina, euacuat, à nobilibus pariter ad ignobiles, illam retrahens partes.

Dices secundo. Bilis in febre ardente per sanguinis profluuium è naribus euacuatur: ergo etiam per superiores partes, cubiti nempè venam, cùm illa est furens, euacuari potest.

Respondetur consequentiam non valere: & ratio falsitatis est, quia nares non sunt per se conuenientia loca euacuationis bilis, sed per accidens, quatenus nempè illa reperitur cùm sanguine qui in febre ardente, aduritur, & sursum calore incitatur, à cuius deinde sanguinis spirituum copia, non possunt, vt 1. epid. sect. 1. com. 9. non inflari, & non rumpi narium venæ, quemadmodum in musto efferuescente vtres, & dolia rumpuntur: bilis ergo cùm sanguini reperiatur admixta, ad sanguinis efferuescentis effluxum, per accidens euacuatur & illa.

Confirmatur hæc responsio. Nàm delirium, ad febres cùm sequatur ardentes, & ad delirium sequatur mors: vt in febre ardente in illa constitutione ab Hippocrate in 1. epidemiorum descripta, cuius proprium erat delirare & mori; malè ergo consuluisset Natura, in febre ardente bilis euacuationi, propè cerebrum destinarè locum, nisi per accidés, & ratione feruétis sanguinis, hæc bilis euacuatio fieret: hinc 3. de Cris. c. 3. præter sanguinis profluuiũ è naribus, ardentem febrem sanari etiam docet, post vehementem rigorem, si per totum corpus sudor calidus, & copiosus emanet, vel per vomitum, vel per aluum biliosa excernentem.

Vigesimaprima Ratio ex pituita in Ventriculo putrescente desumitur, siue eius receptaculum, siue generationis locum, ventriculum esse, cùm Galeno tu credas. Nàm in ventriculo, alterius venæ non adsunt rami, quàm venæ portæ: ergo in ventriculo, cùm pituita putrescit, non per supernas, sed nonnisi per infernas venas, euacuari potest.

Antecedens in libro de venarum, arteriarumque dissectione cap. 1. à Galeno sic registratur „ *principio igitur septem venarũ te commonere volo, quæ ad ventrem pertinentes, vno ex principio prodeunt, caua nimirum Iecoris parte, quam Portas vocant*. Et lib. 3. de humani corp. fabr. c. 7. hoc idem cõfirmat Vesalius, nullum ramum à vena caua assumere, ventriculum asserens: ergo in ventriculo, alterius venæ quàm portæ, non adsunt rami.

Consequentia primi argumenti, est etiam clara. Nam ad cauam ascendentem, nullum transfundit vena porta ramum: ergo non per cubiti venas, quę ascendétis cauæ sunt rami, in ventriculo putrescens

pitui-

pituita euacuari debet, sed per venas infernas, quæ vt suprà diximus, cùm portæ ramis comunicant.

Confirmatur principale Argumentum, ex Galeni sententia in 6. epid. sect. 2. com. 4. his claris registrata verbis „ *Et ventriculum tenaci pituita refertum, exasperantibus medicamentis, nonnunquàm detergemus. eiusdem generis sunt, & pessi per sanguifluas venas purgationes prouitantes:* at sanguifluæ venæ, vt ibidem com. 2. ipse docet, venæ sunt hemorroidales, ait enim „ *redundantes humores sensibiliter euacuare conuenit, aut vomitionibus, aut clysteribus, aut per ani sanguifluas vocatas venas, aut vterum &c.* ergo in ventriculo pituita putrescens, in Galeni sententia, per venas hæmorroidales, euacuatur.

Vigesimasecunda Ratio ex Atræ bilis inclinatione infertur. Nàm cuiuscumque corporis fæces, ad inferiora, inclinant loca; vt in Vino patet, cuius fæx residet in fundo: sed atra bilis est fæculentus humor: ergo ad inferiora inclinat loca: ergo sanguinis missione, cùm illa est euacuanda, non per supernas, sed per infernas, est educenda venas.

Vigesimatertia Ratio, ex Naturæ inclinatione deducitur: non enim ex sola humoris inclinatione, conferens euacuationis colligitur locus, sed etiam ex inclinatione Naturæ „ *Oportet nanquè* vt 1. aph. com. 21. dicit Galenus, *Medicum Naturæ inclinationem animaduertere; & siquidem idonea fuerit, subministrare, & adiuuare: sin autem contrarie simul ac noxie fiat, prohibere, transferre, atque diue. tere oportet.* & ex Hippocratis verbis, in illo textu formatur sic Argumentum. Quæ ducere oportet (scilicet quæ nequè iudicantur, nequè integrè sunt iudicata, vt explicat in commento Galenus) quò maxime Natura vergit per loca conferentia, eò ducere conuenit: sed morbos, quos atra bilis causat, per infernas venas, non per supernas perfectè Natura iudicat: ergo cùm illi non iudicantur, vel non integrè sunt iudicati, per infernas venas, non per supernas atram bilem euacuando, debet Medicus adiuuare Naturam.

Minor ex Hippocrate in 6. aph. textu 21. his verbis docetur, *In insanientibus si varices, vel hæmorroides superuenerint, insaniæ solutio.* Et in 4. aph. com. 25. dicit Galenus „ *Re vera enimiam factæ melancholiæ maximum est remedium sanguinis ex his venis (quas hæmorrhoidas vocant) profluuium: quam etiam, si futura sit, prohibet.* & 6. aph. 11. ex Hippocrate habetur „ *Melancholicis & renum vitio laborantibus, hæmorrhoides superuenientes, bonum.*

Confirmatur tandē ex prouidētia. Naturę, quæ vt diximus, in infernis partibus côueniētia tali humori destinauit loca. Circa anum etenim, non solùm venæ portæ sunt rami, hemorrhoides seu sanguifluæ

M dictæ

dictæ venæ, sed etiã ex interiori propagine sinistri trunci descendentis venæ cauę, rami disseminantur, vt 3. de humani corporis fabrica c. 9. Vesalius docet, ad quos, fæculentiam in vena caua existentem, Natura deponit, quemadmodum ad venæ portæ ramos, similiter Natura eadem operatur.

Sed Quæres. Si vena portæ, cùm vena caua ascendente non comunicat, vndè ergo inter cerebum, in quo venæ cauæ ascendentis disseminati sunt rami, & has venas hæmorrhoidales, quæ à vena portæ oriuntur, tanta est comunicantia, vt cerebri affectiones, hæmorrhoides sanent.

Responderi potest primò quod duplex ex Galeno in 7. aph. 30. communicantia colligitur: Hippocratis nanquè aphorismum illum commentans,, *Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, ijs ex capite pituita defluit.* duplicem pituitæ illi, assignant viam: postquàm etenim per asperas pulmonis arterias ad cordis ventriculos pituita peruenerit, tunc,, *duorum alterum eueniet*, ibi inquit, *aut primum per cauam venam ad gibba Hepatis, deindè illinc ad caua, & ità per portas ad intestinorum inuolucra, aut primùm quidem ad magnam arteriam, deinde sic ad illam, quæ est in mesenterio.* Est ergo inter hæmorrhoides, & cerebrium comunicantia duplex: prima est per venas, nàm quando humor ad portæ venam deuenerit, non ità ad intestinorum inuolucra, quàm ad hæmorrhoides venas deponi potest. Secunda comunicantia est per arterias: ex eodem nanquè arteriæ magnæ trunco, vt 3. de humani corporis fabrica cap. 13. Vesalius docet, lienis & mensenterij arteriæ oriuntur: & sic ab arteria magna ad truncum, quando emittitur humor, à trunco posteà ad lienem, & ad mesenterium, humori, æqualiter via paratur; & à liene tandèm ad hæmorrhoides.

Verum quia, dubius in hac responsione videtur Galenus: ex eo quòd si per tot venas, & sanguini commixta pituita pertransit, quo modo ergo spumosa adhuc, illa remanet? Præterea quamuis ad Lienem, ex arteriæ magnæ trunco, arteriæ pertingant, nulla tamèn necessitas est, quòd ab arterijs hæmorrhoides trahant, & non à venis.

Adde etiam, quòd non quia per aliquam partem Natura euacuat humores, benè idcircò inter illam partem per quam euacuãtur, & illam, ex qua expellũtur, naturalis comũnicantia colligitur, seu per illam partem euacuandi, Naturæ inclinatio. Nàm vt 7. aph. com. 54. dicit Galenus,, *viam semper materiebus inuenire Naturam, Hippocrates opinatur, quando valida fuerit: etiam si quammaximè sint crassæ, & per angusta foramina debeant permeare, quandò & in ossibus fiant, inquit, abscessus.* Non ergo per has vias oppressum, quia se exonerat cerebrum,

per

per has vias idcircò, inter cerebrum, & hæmorrhoides comunicantia adest, & per illas euacuandi, Naturæ est inclinatio:nam hæmorrhoides sectæ, cito, & sensibiliter à capite trahunt & per has, quòd trahant vias, fieri non potest: ergo inter cerebrum, & hæmorrhoides, per has vias, naturalis non est comunicantia.

Antecedens quoad primã partem est clarùm: per has etenim venas extracto sanguinem, statim caput exonerari quotidiana docet experientia. Quoad verò secundam partem, per has scilicet, quod trahant vias, fieri non posse, est pariter manifestum: nàm à capite, venam, ad trahendum humorem per arteriam, sibi viam parare, & non per alias sibi continuas, aut vicinas venas, Naturæ non potest esse consilium. Sic præterea per caudicem venæ cauæ, a capite si hæmorrhoides trahant humores, assignari non poterit ratio, cur magis à capite, & non ab alijs superioribus partibus trahant, si indifferenter ad omnes suos ramos, ascendens vena caua se habet. Aliæ ergo, hæmorrhoidum ad cerebrum, excogitandæ sunt viæ. vnde

Respondetur secundò, notando primum, quòd inter partes non solum per venas comunicantia est, sed etiam per arterias, & neruos, & quòd præterea inter neruos, arterias, & venas, vt 6.aph.com. 26. docet Galenus, humorum noxiorum adinuicem est transfluxus. Inter ventriculum, & cerebrum est vlterius adnotandum secundò, non per venas, sed per arterias, & neruos comunicantiam esse, cum ventriculi venæ sint venæ portæ rami, qui ad cerebrum non ascendunt: at ex arteria magna, per transuersos ceruicis vertebrarum processus ad caluariam cùm demandetur ramus; & ex elatiori deinde sui corporis sede truncus exoriatur, qui ad ventriculum, necnon ad alias etiam disseminetur partes, sequitur idcircò vt inter cerebrum, & ventriculum, per arterias adsit comunicantia: sed maiorem per neruos, in 3.de loc. aff.c.7. comunicantiam esse his verbis Galenus affirmat, *Nam cerebrum ventriculo, & ventriculus cerebro suas affectiones transmittit, idque propter neruorum à cerebro ad os ventriculi descendentium magnitudinem, per quos etiam sensus huic particulæ, quàm vlli reliquarum corporis partium, acutior est.*

His itaque sic notatis, Respondetur dicendo, quòd ad ventriculũ ex vena portæ insigni amplitudine cùm permeent venæ, infinitique disseminentur rami, sequitur consequenter, quòd apertis hæmorrhoidibus exhauriantur etiam ventriculi venæ: quæ postea ieiunæ, redditæ; attrahendi facultatem cùm habeant ex 4.de rat.vic. com.1. & ex alijs venis trahere cũ non possint, cũ præter venæ portę ramos, non alij in ventriculo adsint, ab arterijs trahunt, & neruis, qui cerebro cùm comunicent cerebrum exindè exhauriunt: & ob hanc

M 2 causam,

causam, istarum venarum apertio, cerebri affectiones sanat.

Confirmatur hæc responsio. Nam lien, in omnium ferè Medicorum sententia, vt 5. lib. de humani corporis fabrica cap. 9. Vesalius testatur, non omne quòd à Iecore recipit, illud concoquit, & in sui nutrimentum reponit, sed quod superest, per magnam, & insignem venam, ex venis ad ipsum adeuntibus exortam, ad superius ventriculi permeat orificium, quamuis in hoc Doctoribus istis contradicat Vesalius, & ad ventriculi fundum adire illam concedat: hinc expletis, talis succi vsibus, vt nempè acida sui saporis qualitate, ventriculum constringat, ne incoctus elabatur cibus, cum ventriculi actiones in amplexu consistant, appetitumque excitent, ad intestina talis humor deponitur, & vel cùm fæcibus expurgatur, vel ad hemorrhoidas decurrit, quæ in fine recti intestini circa anum disseminatæ videntur; in quibus posteà melancolicus collectus sanguis, menstruarum instar purgationum, statutis interuallis venularum reseratis osculis, euacuatur. Ex quibus doctrinis est colligendum pariter, quòd ventriculo affecto, cerebrum si quando compatitur, per hemorrhoidas sanatur, non aliam esse causam, quàm quòd per hæmorrhoidas, ventriculi exhauriuntur venæ, quibus exhaustis, cerebrum non deindè compatitur, & sic veluti repentè, illius cessant affectiones.

Vigesimaquarta Ratio ex Articulis affectis accipitur. Nàm in Articulis existentes humores, ad nobiles si retrahuntur partes, mortem sæpè inferunt, nisi iterum reuocentur ad artus, vel per infernas euacuentur venas: sed venæsectio in brachio, humores ab articulis, ad superiores, & nobiles reuocat partes: vt ex multoties dictis, iam clarissime patet: ergo in morbis articularibus, non per supernas, sed per infernas venas, est educendus sanguis.

Maioris prima pars ex Galeno in secundo de Natura humana com. 5. his verbis registrata habetur „ *Nanque melius est, vt succi contristantes à præcipuis partibus, in minus præcipuas migrent: sed à vilissimis in præstantissimas, nequaquam. Sæpius enim vidimus, hominem interire, cui succi in dolore articulorum, & podagra in artus delati exinde expulsi, ad principem partem peruenere: & esse quidem vnicam spem salutis, ipsos, si fieri possit, rursùm ad artus reuocare.*

Secunda maioris pars, ex eodem Galeno probatur in 6. epid. sect. 6. com. vlt. vbi sic ait „ *Quinctiam atram bilem hæmorrhois .i. sanguiflua plerunque incipientem prohibuisse, & iam effectam remouisse, necnon & distratum lienem, sanasse conspecta est. At vari-*

ces

ces quoquè hos ipsos morbos , podagras prætereà , & artuum dolores discutiunt.

Vigesimaquinta Ratio ex febrium differentijs colligitur, à materia desumptis: & primò ab Hectica, & Ephemera. Nam in his febribus sanguinis missio si conuenit, non alia conuenit ratione, quam refrigerij causa: sed ex infernis venis, ratione refrigerij, vt in superiori diximus ratione, est educendus sanguis: ergo in Ephemera, & Hectica, si debet sanguis educi, ex infernis est educendus venis.

Vigesimasexta Ratio ex tribus putridarum febrium differentijs desumitur, Quotidiana scilicet, Quartana, & Tertiana, siue intermittentibus, siue continuis, siue simplicibus, siue complicatis, necnon etiam ex febre ardente, quæ à tertiana exquisita, ratione loci, in quo putrescit humor, tantummodò differt: & arguitur sic. Nam quotidiana, vt 1. ad Glauc. cap. 5. Galenus fatetur, ex ventriculi ore patiente causatur, quartana ex male affecto Liene, & Tertiana ex Iecore laborante; ex quo etiam febris ardens exoritur: sed os ventriculi, Lien, & Hepar, quod secundum cauam, non gibbam partem afficitur, cùm patiuntur, non ex superioribus vt diximus, sed ex inferioribus venis, sanguinis missione curantur: ergo in istis febribus, non ex brachijs, sed ex infernis venis, est educendus sanguis.

Minor ex antedictis patet. Nàm in ore ventriculi, liene, & gibba Hepatis parte, non aliæ disseminantur venæ, quàm venæ portæ rami, qui cùm inferioribus descendentis venæ cauæ ramis tantùm communicant. At quòd in febre ardente, & per consequens in tertiana, Hepatis gibba pars offendatur, ex Galeno in 1. epid. sect. 1. num. 9. his verbis habetur „ *Nequè enim in quibuslibet torrituatus partibus corporis, febrem potest humor hic (scilicet bilis) excitare ardentem, verùm circa ventriculum, & huius præcipuè os, circaque Iecinoris partes simas.*

Vigesimaseptima Ratio ex Cronicis accipitur morbis. Nàm cronicorum morborum materia est crassa: sed crassi humores in infernis, non in supernis resident venis, vt suprà nos diximus: ergo in cronicis morbis, non ex supernis, sed ex infernis venis, est extrahendus sanguis.

Vigesimaoctaua Ratio ex Indicatione à viribus desumpta infertur. Nàm in pestilenti morbo ratione virium, quæ vel sunt imbecilles, vel ne fiant, est timor, non mittitur sanguis, cùm tamen illum mittere sit conueniens: ergo in pestilentibus morbis, sanguis quando extrahi debet, ex pede potius, quàm ex cubito, ille est educendus.

Antece-

Antecedens ex Galeno patet in libro enim de cibis boni, & mali ſucci capite 1. de Peſte hiſtoriam refert, ad Annonam ſequuta, in qua ægrorum vires, ne citius fortaſſe reſoluerentur timentes, perpaucis initio morbi venam incidere, nonnulli medici audebant: cùm tamen omnibus, ſanguinis miſſionem iubere neceſſarium fuiſſet, ex eo quòd vitioſus adeò ſanguis erat, vt diſſecta vena, ægrè deinde ad cicatricem coiret.

Conſequentia etiam patet. Nàm in infernis venis, ſanguis cùm ſit fæculẽtus, ex eius idcircò eductione, non ita debiles redduntur vires, quemadmodùm ex ſuperioribus venis, ſi ille educatur, vt ex Apollonij doctrina colligitur, 7. colliget cap. 19. ſic referente Oribaſio: magis nanque ſuperiorum venarum ſpirituoſus eſt ſanguis, cum à ſpirituum fonte ſit minus diſtans.

Vigeſimanona Ratio ex Pemphingode accipitur, ſeu peſtilenti febre, epidemia ſiue illa ſit, vt Peſtis, ſiue priuata, quæ vel citrà peſtem, ex 3. epid. ſect. 3. com. 57. mortales etiam offendit. Nàm in peſtilentibus his febribus, peccantes humores ſunt atrabilares, & craſſi: ſed atræ bilis, conuenientia euacuationis loca, ex iam ante dictis; non ſuperiores, ſed inferiores ſunt venæ: ergo tùm in priuata, tùm in epidemia peſtilenti febre, non ex ſupernis, ſed ex infernis venis, eſt educendus ſanguis.

Maior clariſſimè ex Galeno probatur in 6. nanque epid. ſect. 1. com. 29. Pemphingodes, hoc eſt peſtilentes febres, non ſolùm ab Hippocrate, illas dici, Galenus aſſerit, in quibus calor ob putredinis excellentiam differt ab alijs: non enim aut magnus, aut mordax eſt, quamuis interius exurenti adeò ægri flagrent incendio, vt neque linteolorum velamenta, neque aliud, præter nuditatem ferre poſſint: ſed etiam „ *aſpectu terribiles*, ab eodem Hippocrate, febres iſtas appellari, docet idem Galenus: & non aliam refert ob cauſam; niſi quia cùm puſtulis illæ ſunt. Quæque huiuſmodi peſtilentes febres, tùm in peſtilentia, quam Thucydides narrat, tùm in illa, quam ſuis fuiſſe tempòribus, loco allegato, teſtatur Galenus, obſeruatæ fuere. Sic etiam in peſtilenti illa tempeſtate, quam 3. epid. ſect. 3. deſcribit Hippocrates, & vlcera, & excreſcentias, quas fungos vulgò vocant, & carbunculos, & papulas magnas cùm febribus expullulaſſe refert: ſed hæc omnia ab atrabilari, & craſſo dependent humore: ergo in peſtilentibus febribus, peccantes humores ſunt atrabilares, & craſſi.

Minor patet: nam Carbunculus, ex loco allegato com. 50. ex calido quidem feruore, verum craſſa materia conſtituitur: at materia craſſa aduſta, quid aliud eſt niſi atra bilis? Sic & papulæ, excreſcentiæ, puſtulæ, & ſerpentia vlcera, vt ibidem à tex. 48. vſque ad 54. ex Galeni doctrina colligitur, ex craſſis etiam, & aduſtis dependent

humo-

humoribus: nam *tenues humores*, vt com. 51. dicit, *Exulcerationem potius, quàm tumores creant: at crassi in tumorem pellem attollunt:* Sed crassi humores adusti, atrabilares sunt: ergo hæc omnia, ab atrabilari, & crasso, dependent humore.

Confirmatur præterea ex istis Galeni verbis, 5. meth. cap. 12. registratis, quòd nempè ex pestilentia laborantes, qui euasuri erant, *ijs pustulæ, quas Exanthemata vocant, nigræ toto corpore confertim multæ apparuerunt, vlcerosæ quidem plurimis, omnibus certè siccæ. Eratque intuenti perspicuum, reliquias eas esse sanguinis, qui in febri putruerat, quas veluti cinerem quempiam Natura ad cutim trusisset:* Sed cinis sanguinis, atra bilis est: ergo in pestilentibus febribus, atrabilares sunt, peccantes humores.

Trigesima & vltima Ratio ex malignis febribus tandem deducitur. Nàm in malignis, & desperatis febribus, non alia est spes salutis, quàm quòd malignus humor ad infernas decumbat partes: sed humores ad supernas retrahit partes, in cubito secta vena: è contra autem ad infernas in infernis venis incisio: ergo in malignis, & desperatis febribus, non supernæ, sed inferiores sunt incidendæ venæ.

Minor ex Galeni doctrina in lib. de rat. cur. per sang. miss. cap. 18. colligitur, ibi enim de vteri loquens inflammatione sic ait,, *Porrò vteri inflammationes magis etiam quàm renum, à venis in crure sectis, iuuantur. Nàm quæ ex cubito fiunt euacuationes, aliud etiam habent adiūctum malum: nempè quòd purgationes menstruas comprimant, sanguinemque ad superiores corporis partes retrahant. Quæ verò fiunt ex cruribus, tantùm abest, vt retrahant, vt etiam menses promoueant:* ergo ita à pari, putridi in sanguine, si continentur humores, ex cubiti sectione ad supernas partes, si retrahitur sanguis, ad supernas quoquè partes, putridi retrahuntur humores.

Maior autem principalis argumenti, in qua potissimum est difficultas duabus ab Hippocrate registratis historijs, comprobatur.

Prima de Herophonte est, 1. epid. sect. 3. Ægroto 3. descripta: fuit iste febre acuta correptus: nigræ, & tenues erant vrinæ: biliosa, tenuia, & plura excernebat aluus: quibus posteà repressis, obsurduit, & desipuit: ad lienem verò, deinde ad crura, humoribus demigrantibus, sanitati fuit restitutis. In commento autem sic habet Galenus, *Hic præter expectationem superstes fuit, quem scilicet primis diebus meritò moriturum suspicatus esses. Etenim nigra minxit, & excrementa alui biliosa, repressa, insecuta surditas est, vt quæ in caput ascenderāt: vndè non immeritò desipuit. Nihil verò erat boni, quòd vrinas nigras, quę quidem erant prauæ, compensaret, nisi quòd Lien die quinto intumuit, excepta parte malorum humorum. Deinde die octauo cùm ex Liene in crura transirent, hinc diminuebatur &c.* & propè finem commenti, hæc habet verba,

Tanti

Tanti scilicet erat decessisse, quæ molesta erant, ad partes imas, vrinæque concoctio.

Secunda historia est de Critone in Thaso, ibidem, ægroto nono delineata. Ex pollice pes dolere cum illi cœpisset, eodem die decubuit, & nocte desipuit. Altero die tumor toto pede, & ad talum, vrinæ nigræ, deiectiones biliosæ, febris acuta, insaniit. Postridie periit. De huius autem tam subitanea morte, rationem in commento his verbis assignat Galenus „ *Nunc ex illis, quæ scripsit, copia humorum per multa fuisse videtur, quos Natura est à principibus partibus ad crus molita, deriuare: cùm id membrum omnem capere non valeret superfluitatem, residuum recurrens, ad caput ascendit, quod, qua erat malignitate, furiosum delirium excitauit. Malignitatis excrementi erat iudicium, quòd pustulæ nigræ generarentur ad talum.*

Non alia ergo in malignis, & desperatis febribus, ex duabus hisce, vt colligitur historijs, quàm quòd malignus humor ad infernas decumbat partes, est spes salutis. Et sic in omnibus tandem malis, infernarum sectio venarum quàm tutissima sit, & necessaria, supernarum autem è contra, quantis scateat periculis, & quàm sit perniciosa, ecce iam triginta vijs, luce clarius elucescit.

Sed opinionem hanc ad confirmandam, plures forsan excogitare oportet rationes? Vel graues fortasse, quòd mihi non faueant Auctores, mea erit idcircò, reijcienda sententia? Vel ab Hippocrate, & Galeno, si recedere videor, tanquam vana loquentem, me derelinquent omnes? At fallit, si hæc quis credat. Meas nanquè rationes sufficere, Aduersariorum impugnationes ostendent. Illustres viros mecum sentire, Antiquorum demonstrabunt doctrinæ. Ab Hippocrate tandem, & Galeno, me non recedere, talium Doctorum mentis, accurata inquisitio, à calumnia me vindicabit.

Ab antiquis ergo Medicis, vt rem exordiar (de mearum nanquè inefficacia rationum, alios contradicentes nisi audiam primò, non est quod scribam) ex infernis partibus missionem sanguinis, quammaximè ab illis celebratam fuisse, si quis credere nolit, sexcentos alios vt sileam Auctores, Apollonium legat, Hippocratis, in 3. de vict.rat.in morb.acut.com.42. Galenus vt refert, qui fuit discipulus: non solùm enim ad tuendam sanitatem: sed ad illam recuperandam, ex ignobilissimis partibus nempè cruribus, sanguinis fieri eductionē præstantissimum esse auxilium, Doctor iste existimauit: & maximè per scarificationem si extrahatur sanguis, cùm hæc sine molestia, & citrà validam totius corporeæ molis commotionem, plethoram soluat mediocrē: quòd si abūdè & affatim in maximis periculosissimisq; affectibus sanguinem effundere oporteat, non tantum in infernis partibus scarificationem, sed venas etiam secari commendat: immò

& venæ

& venæ incisionem in his casibus se nunquam omisisse, ipse fatetur.

Mulieribus præterea, quibus prospere purgatio non succedit, scarificatio, vel sanguinis, hirudinibus, aut scalpello eductio quòd mirabiliter auxiliatur Apollonius etiam asserit: immò & illis, ratione ætatis quibus iam menstrua defecerunt, ex infernis partibus, educi sanguinem debere contendit. Qua in re, ò quot Medici aberrant: non solùm enim in consenescentibus fœminis, sed in iuuenibus etiam, in morbos cùm incidunt, semel, aut saltem bis, ex pede educto sanguine, quantitate forsan, quæ defectui correspondere potuit, ad superiorum venarum sectionem deueniunt, & ægrotantes mulieres, nisi eas vel morbi debilitas: vel virium robur, vel alio modo Natura adiuuerit, sæpè sæpius occidunt. Huius autem erroris ratio, ex istis Apollonij verbis iam facile patet:, *Ego sanè etiam valdè ætate prouectas, quibus iampridem nihil menstrui ferebatur, vbi aliqua corporea molestia conflictarentur, hac curatione subleuo. Hæc enim mulierum propria est, multumq; habet efficaciæ: quippe quæ naturalis excretionis modum imitetur.*

Sanguinis, vlterius, ex infernis venis eductionem, alijs pariter conferre malis eiusdem Doctoris sententia est: morbos nanque, principes omnes qui afficiunt partes, hoc præsidio curasse, ipse fatetur. Hinc nutritioni si naturalis pars est dicata (à naturali vt incipiam parte) bonam, non aliud quidem auxilium, nutritionem inducere asserit, quam sanguinis ex infernis venis emissionem: malum autem nutrimentum, quos pariat morbos, & tali quòd curentur illi remedio, ipse non ponit: sub septo enim transuerso naturalia si collocantur viscera: & sub septo transuerso, ex infernarum sectione venarum, in communi sententia, naturales si adiuuantur partes; Casus idcircò ponere, quorum, sanguinis ex infernis venis extractio, quam maximum fuit præsidium, vt satis superfluum, ingeniosus hic Doctor, existimauit:

Scarificatis præterea cruribus (ad animalem vt descendam partem) affecto capiti mederi testatur. Anginam quoque sic sanari affirmat. Et ex longo tempore, ab incessabili fluxione affectos oculos, cùm quidam haberet, hoc refert præsidio, fuisse curatum.

Senem denique (vt de vitali parte exempla afferam) strangulante circa pulmonem angustia, vexatum, similimodo curatum esse pronunciat: Sic lateris testatur sanari dolores: & Cor tandem à Peste si quàm maxime debellatur, talem his verbis scribit, sibi ipsi qui contigit, de Pestilentia casum „ *Et sanè dum Pestilentia vehemens Asiam deprehendisset, multosque perdidisset, meque etiam morbus attigisset: Secunda morbi die, remissione febris facta, crus scarificaui, duasque fere sanguinis libras detraxi, hacque de causa periculum vitaui. Plerique igitur etiam alij, hoc præsidio vsi, superstites euasere: erant enim plenitudinis signa: illique*

præcipuè saluabantur, qui sanguinem copiosum exhauriebant.

Quas omnes doctrinas ex Apollonij libris de scarificatione, in 7. colliget cap. 19. & 20. non tantummodo Oribasius colligit, sed illas quoquè ex Apollonio colligere non dedignatur Galenus. Galeno nanquè est Apollonius antiquior: Hippocratis enim fuit ille discipulus:& istę doctrinæ, quas in lib. de Cucurb. & Scarif. Cap. 4. affert Galenus, sunt Apollonij, vt in Oribasij ex Apolonio, collectaneis manifestum apparet.

De Hippocratis tandèm & Galeni Sententia, an videlicet ad eorum mentem, mea sit Conclusio, soluendus remanet scrupulus, ab erroribus absoluta, mea in totum vt reddatur opinio. Sexcentis nanquè in locis, in omnibus morbis, superiores qui infestant partes, sanguinem ex cubiti venis educi debere, clarissimis Medicinæ illi parentes, commendant verbis.

At re vera, accurate Hippocratis, & Galeni mentem si contemplemur, ab eorum doctrinis ne minimum quidem, me recedere, vnusquisque cognoscet. Pro huius autem claritate, est adnotandum primò, quòd sanguinis, Antiquorum temporibus ad animi vsquè deliquium, vel maxima saltem erat detractio: hinc primam, vltimamque ætatem, necnon & grauidas mulieres, hoc auxilij genus sustinere non posse, Antiqui illi existimabant: nostris autem temporibus, sanguinem, pauca, ex eo quia educimus in quantitate, vtero gerentes non solùm idcircò, sed senes, & pueros hoc præsidio adiuuamus: quam doctrinam lib. 2. cap. 10. Antiquorum descripta sententia, his verbis satis claré Celsus affirmat „ *Postea vero vsus ostendit, nihil ex his esse perpetuum aliasque potiores obseruationes adhibendas eſse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest enim non quæ ætas sit, nequè quid in corpore intus geratur, sed quæ vires sint. Ergo si iuuenis imbecillus est, aut si mulier, quæ grauida non est, parum valet, male sanguis emittitur. At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier valens, tutò curantur.*

Notandum est secundo, quòd celeriter corpus euacuat, interna dextri cubiti vena, vel aliqua, sic hæc non compareat, vt in 2. de rat. vict. com. 10. habetur, eiusdem brachij altera, cùm omnes vt dicam, ab eadem axillari vena pocedant.

Notandum est tertio, quòd aliam non ob causam, internam dextri cubiti venam secauit Hippocrates: nisi quia velocissimè corpus euacuat: in 4. enim de rat. vict. tex. 24. dum inquit Hippocrates „ *Venam igitur brachij dextri internam, secare oportet:* sic habet in commento Galenus „ *Velocissimè, & plurimum ex ijs, quæ principes sunt, partibus vena ea corpus vacuat, atque ob id in acutissimis morbis ad eam se se confert.*

His

His notatis, ad difficultatem respondens, sic à scrupulis me absoluo: hinc assero, quòd quia antiquitus, in maxima sanguis extrahebatur copia, & corpus, quæ tàm celeriter, & velocissime euacuarent, ad Galeni, & Hippocratis mentem, non aliæ, quàm cubiti, aderant venæ; in superioribus idcircò partibus vitiosam stagnantem materiam, ad infernas, & ignobiles partes transmittere, illi Antiqui non iudicarunt, sed per easdemmet supernas euacuare decreuerunt: ex eo quòd ad animi vsquè deliquium, vel ad coloris vsq; mutationem, si antiquitus sanguis extrahebatur, adeò vt per tàm largam sanguinis missionem, tota peccans educeretur materia, optimo quidem iure ab Hippocrate, & Galeno superiores tunc temporis incidebantur venæ: nam totius vitiosi humoris, ob velocissimam per has venas euacuationem, nulla corpori imminebat ruina, quam humor ille in eius, supernis nobilibus partibus, moram faciens, poterat machinari. Nostris autem temporibus, vnanimi Medicorum consensu, tàm largè mittendi sanguinem si iam cessauit vsus, à superiorum quoquè sectione venarum, nos pariter cessare debemus: non aliam dummodò ob causam, ex allegato textu in 4. de rat. vict. superiores, si antiquitus aperiebantur venæ, quàm quòd illæ plurimùm, & velocissimè euacuant: vndè istis temporibus, si Galenus, & Hippocrates essent, sanguinis in magna copia eductionis, antiquum à longo, per tot sæcula, experimento, destructum si conspicerent vsum, superiores quidem non amplius, ipsi scinderent venas: illas nanquè incidendi, plurimum & velocissimè corpus euacuare, ipsorum, si fuit ratio motiua. Et ecce mutatis temporibus, Hippocratis, & Galeni doctrinæ, sic mihi, deueniunt amicæ.

DE SALVATELLÆ autem sectione, an videlicet sit illa conueniens, magna exoritur difficultas.

Sanguinis ex hac vena eductionem, in superioribus cùm celebretur partibus, meis principijs ne contradicere videar, ob iam dictas rationes, confutare ego deberē. At quoniam summis laudibus extollit illam Galenus: tùm quia per insomnia de tali incisione fuit monitus: tum quia mirabiles ex illius apertione, sequutas fuisse experieātias refert; ex hac idcircò vena, sanguinis missionem impugnare non audeo: vera etenim nunquàm esse insomnia dicerem: immò & ipsam quoquè experientiam negarem: at primum, est contra Aristotelem, vera esse aliquandò, qui concessit insomnia: Secundum, est contra Galenum „ *Admiratione* nanquè *dignum est*, sic 9. de decretis Hippocr. & Platon. cap. 6. ait, *Quòd Medici altercentur, an iuuerit remedium, an læserit, dùm experientia decernit.*

Quam ergo ob causam, meæ doctrinæ absquè quo sim contrarius, Saluatellæ apertionem concedam, in præsenti demonstrare cona-

N 2 bor:

bor: pro istius autem estensione, cuius venæ Saluatella sit ramus, est primò examinandum.

A vena Caua, duæ in brachinm propagantur venæ, lib.3. de humani corporis fabrica cap. 8. vt Vesalius refert: à Iugulari exoritur vna, quæ Humeraria dicitur, vel Cephalica, vel Externa: Axillaris est altera, quæ Basilica etiam, Interna, & Iecoraria appellatur.

Humerariæ autem venæ, est triplex ramus. In trunco inspicitur primus, cùm axillari vena antequam coeat: in cubiti medio est secundus, quandò cùm axillari coit: & ex illa, & axillari conflatur vena Communis: ad manum errabundus descendit tertius, quique inter paruum digitum, & anularem disseminatus, Saluatella dicitur.

Axillaris præterea, iam superata axilla, brachium ingrediens, in duos diuiditur truncos, quorum alter in brachij profundo se abscondit: Sub cute in anteriori brachij sede, excurrit alter, & in cubiti medio cum humeraria coiens, Communem venam efformat, variosque deindè per vtranque brachij sedem, anteriorem nempè, & posteriorem disseminando ramos, inter indicem deniquè, & pollicem se propagat.

Communis tandèm vena, ab axillaris, & humerariæ ramis vna simul coeuntibus conflata, deorsùm obliquè per internam cubiti descendit sedem, & per internam postcà excurrens, ramulos ad indicem, & pollicem non solùm diffundit, sed ad indicem, & medium: immò & vsquè ad anularem se quoquè insinuat.

At de humerariæ, seu Cephalicæ venæ exortu, apud omnes Anathomicos, non est eadem sententia. In Brutis nanquè, quorum cadauera in magna copia obseruauit Galenus, à Iugulari externa, Cephalicam exoriri, cùm Galeno Doctores omnes affirmant: in hominibus verò, quorum cadauera Galenus vel pauca inspexit, à Iugulari talem ortum, quamplurimi, Cephalicæ negant, & ab axillari, pronasci illam contendunt. Quæ doctrina, apud claros Anathomicos adeò vera existimatur, vt se errasse, Galeni scribendo sententiam, Axillaris potius Humerariam esse propaginem, cum dicere debuisset, in venæ cauæ indice, fateatur ipse Vesalius: & suis oculis derogans fidem, Galeno nimium credens in Galenum pietati, hanc ascribit errorem.

Collige ex his primò, quàm venam in cubiti incidendo venas, Medicorum esse electionem; in capitis nempè affectibus Humerariam, ab illis, hanc ob rem, Cephalicam dictam; in Iecoris passionibus, Iecorariam; & in vtriusque vitijs, Communem venam, cùm secari decernunt. Ab eadem nanque Axillari, omnes cubiti venæ cum

trahant originem; omnes sequitur,quòd æqualiter Iecur exhauriūt: hinc nulla exhibita regula, in brachij venarum incisione, per ligaturam,quæ vena magis attollitur,illam esse incidendam,existimo: nam alijs, cùm sanguine abundare magis appareat, exhauriri indigere magis quàm aliæ, illa demonstrat. Nomina pariter talibus, quæ veteres Medici imposuere, venis, vt Cephalicam,Iecorariam,& Communem, ego reijcio: nec aliam inter has venas, præter quàm à situ distinctionem concedens, à diuerso situ, diuersa tantùm illa nomina admitto: hinc Axillaris venæ truncus ille, per exteriorem brachij sedem, seu per humerum,qui excurrit, Humeraria & Externa dicitur vena: sub cute autem in interiori brachij sede, qui se propagat, Interna vena vocatur: in cubiti tandem medio, ex ambobus istis truncis vna simul coeuntibus, quæ vena effingitur, Media, vel Mediana appellatur.

Collige secundò,in sinistra manu Splenitem non esse venam,à Splene deductam, nec in dextra, Hepatitem ab Hepate disseminatam, in 1.de Morbis, vt videtur dicere Hippocrates: quam ob causam in affectibus Lienis, illam tantummodò, inter anularem,& minimum digitum,quæ apparet vena,in Hepatis verò morbis inter indicem,quæ est,& pollicem, illam scindi debere, multi Medici crediderunt. In manibus enim, non alias cum modernis Anathomicis, ego venas concedo,quàm illas,ab Axillari exortas. Hinc vanam pariter,& ridiculam Æsculapiorum sui temporis, in has aperiendo venas contentionem, Vesalius existimat: inter indicem nanque,& pollicem,quotiescunque inciditur vena,humerariam secari contendunt,inter anularem verò,& minimum digitum,axillarem aperiri affirmant.In illorum, enim sententia Communis vena, si ad indicem vsquè, & pollicem, immò ad medium, & anularem, suos ramos propagat, in manu idcircò has distinguere venas, impossibile est. Præter quàm quòd in manibus venarum series, vt dicit idem Vesalius, est adeò varia, vt vix inter tot homines, in duobus saltem, æqualiter distributi venarum rami,obseruentur: hinc illarum cognitionis, nimis arduam esse, cognitionem affirmat.

Collige tertiò, in brachio, & in manu, cùm non alterius quàm Axillaris venæ disseminentur rami, nullam pariter esse in manus venas aperiendo, regulam obseruandam: sed quæcunque attollitur vena, quòd illa incidatur, ego assero, & Saluatella appelletur: in sinistra tamen manu, inter anularem, & minimum digitum, inter indicem verò & pollicem, in dextra, talium venarum valuulæ, quòd magis appareant, ego non nego: quam ob causam illas in sinistra secari, istas autem in dextra, Chirurgorum antiqua est obseruantia.

Collige

Collige 4. per sinistræ manus venarum sectionem, si lienis iuuantur affectus, quemadmodum pariter in dextra manu venis incisis, Hepatis morbi curantur, talis iuuaminis causam, non ad ipsas esse reducendam venas, sed solummodò Vesalius vt asseric, ad rectitudinis rationem. Naturam enim debet Medicus imitari, quæ, bipartita cùm sit corporis dispositio, regionis, in suis crisibus, rectitudinem seruat: hinc liene turgente, è sinistra nare sanguis fluens, bona est euacuatio, è dextra autem, non iuuat.

His ergo de Saluatellæ vena sic declaratis, quare illius sectio non noceat, superiorum omnium venarum incisionem nocere, si acerrimè suprà defendi, nunc ad causam contemplandam, deuenio: hinc clarius mea assertio vt elucescat.

Notandum est primò, quòd in arterijs, vt ex Galeno in lib. de rat. cur. per sang. miss. cap. 22. & 23. habetur, calidus, spirituosus, & infestus, cùm coaceruatur sanguis, arterias incidere oportet: verùm quia maioribus incisis arterijs, difficile cùm sanguis sistatur, multos interijsse nouit idem Galenus, paruas idcircò secare, citrà aneurisma cùm illę cicatrice claudantur; cuiusmodi ad oculos fluxione cadente, in temporibus, quæ sunt, vel in vertigine, aut diuturno in capitis dolore, quæ post aures apparent, Medicorum fuit mos antiquus.

Notandum est secundò, in 1. lib. de hum. corp. fabrica vt Vesalius docet, quòd in quolibet brachiali, hoc est carpo, seu palma manus, sunt octo ossa: in postbrachiali, hoc est Metacarpo, seu pectore manus, ossa sunt quatuor: digitorum cuiuslibet manus, ossa quindecim, & sesamina ossicula sunt duodecim: ita vt in qualibet manu ossa sint trigintanouem.

Notandum est tertiò, quòd in manibus tot ossa cùm sint articulata, multis membranis & ligamentis connexa, satisque à caloris fonte remota, spirituoso idcircò, & calidiore sanguine vt alerentur manus, necesse erat: quam ob causam infinitas arteriarum anastomases cùm manuum venis, Natura effinxit: hinc Saluatella incisa, arterialis etiam oportet, vt effundatur sangnis: & confirmatur ex hoc, quòd talem incisionem, non venæ, sed arteriæ, in loco allegato, capite vltimo appellauit Galenus.

Notandum est quartò, quòd non alio vitio, in iam dicto lib. c. 22. & 23. vt ex Galeno colligitur, arterialis sanguis morborum est causa, quàm quòd nimis calidus est, & spirituosus: & verè hæc est potissima causa: ex nimia nanquè caliditate, veluti exiccatur sanguis, adeò vt nitrositatem contrahat, quæ malignus, ex iam suprà dictis, parit affectus.

Notandum est quintò, ex Galeno ibidem quòd ex manibus in larga copia educitur sanguis, vt illius per hæc verba patet, „ *Mo-*

uitus

nitus per quædam insomnia, quorum duo perspicuò mihi visa sunt, accessi ad dextræ manus arteriam, inter indicem, & pollicem sitam: permisique fluere, donec spontè sisteretur sanguis: nam ita somnium præceperat. effluxit autem non tota libra. Quibus itaque sic notatis,

Hepatis, aut Lienis dolores, corporisque alios affectus, Saluatellæ incisionem iuuare meis, absque quo contradicam principijs, duplicem ego affero ob causam.

Prima est, quia antiquitus, ex brachiorum venis missionem sanguinis, non nocere affirmaui, ex eò quòd in larga copia, tunc temporis si extrahebatur sanguis, nulla idcircò interposita mora, per supernas partes, tota illa vitiosa materia, educebatur. Eodem pariter modo, ex Saluatella in larga copia, si emittitur sanguis, Saluatellæ in morbis incisionem conferre, vt rationi consentaneum existimauit Antiquitas. At ex brachijs, in magna quantitate mittendi sanguinem, si iam ablatus est vsus, ex brachijs propterea, ob pericula vt dixi, superiorum venarum, quæ minatur incisio, sanguinis missionem, istis temporibus, ego non laudo: at ex Saluatella, cùm libram, summa sanguinis quæ extrahitur quantitas, vt Galeni nos docet experientia, non excedat, aliarum omnium superiorum venarum, hanc ob rem, incisione confutata, Saluatellæ solummodò sectionē, ego concedo.

Secunda Ratio est, quia ex arteriali sanguine inquantùm nimis calido, & spirituoso, ex iam allegata Galeni doctrina, corporis partes affliguntur, & dolent: ergo ad illarum curationem: arterialem sanguinem refrigerandi, necnon & spirituum feruorem attemperandi, indicatio insurgit: Sed in arterijs non potest sanguis refrigerari, spirituumque feruor attemperari, nisi tùm arterialis sanguinis, tùm arteriarum, tùm spirituum, refrigerato principio; quod principium in omnium sententia est Cor: ergo corde refrigerato, & exhausto, tùm sanguis, tùm spiritus attemperantur: sed à corde arterialem sanguinem Saluatella incisa exhaurit, necnon & Cor refrigerat, ita calidos, vt non generet spiritus: ergo si vel doloris, vel alterius affectus, arterialis sanguis, inquantùm nimis calidus, & spirituosus est causa, à primo ad vltimum sequitur, quòd illos affectus, quos huiusmodi arterialis sanguis causat, Saluatellæ incisio iuuat.

Confirmatur primò, nàm arterialis nimis calidi, & spirituosi sanguinis ad partem fluxione cessante, cessat dolor in parte: sed per Saluatellæ incisionem, corde depauperato, ad affectam, vel dolentem partem, nimis calidi, & spirituosi arterialis sanguinis, cessat fluxio: ergò per Saluatellæ incisionem, ex arteriali sanguine quantùm nimis calido, & spirituoso causatus, cessat dolor in parte.

Maior probatur: nam spirituosi, & nimis calidi arterialis sanguinis noua fluxio, est doloris, vel alterius affectus, causa conser-

uans:

uans: ergo ad partem, talis ſanguinis fluxione ceſſante, ceſſat dolor in illa.

Conſequentia patet: nàm cuiuſcunque viſceris forma, pro ſua connaturali temperie frigiditatem exigit: ergo arterialis intemperati ſanguinis exiſtentis in parte, conſeruans ſi ceſſet cauſa, à viſceris forma intemperies illa corrumpitur.

Antecedens in Philoſophorum ſententia difficultatem non patitur: non ſolùm enim frigidum & humidum eſſe ſanginem Philoſophi aſſerunt, per accidens verò calidum ſpirituum ſcilicet ratione, veluti à ſimili calida eſt ebulliens aqua, aut Carbo ignitus, ſed & ipſam carnem, cùm frigido, & humido nutriatur ſanguine, talis etiam eſſe naturalis temperiei affirmant. Multiſque prætereà derelictis rationibus, clareſcit hæc illorum doctrina in Syncope: influentis nanquè vitalis ſpiritus ad corporis partes ceſſante influxu in Syncope, de repētè corpus frigeſcit, corrupto etiam à cuiuslibet partis forma, natiuo etiam calore, qui per complantatos ſpiritus, partibus eſt comunicatus.

Quod ſi de Corde inſtabis quod eſt fons caloris.

Reſpondetur facilè, & dicitur quòd Cor naturali, & actuali temperie eſt frigidum, virtuali verò eſt calidum: quemadmodum piper naturali & actuali temperie eſt frigidum, virtuali verò eſt calidum, quæ piperis virtus tunc ad actum reducitur, cùm piper à ſtomaci calore actuatur: ſic pariter cordis calida virtus, tũc in actum reducitur, quando à ſpiritibus in matris ſanguine, quo ipſum Cor nutritur, exiſtentibus, Cor caleſcit.

Conſequentia etiam patet, non ſolùm Syncopis exemplo, ſed calidæ aquæ. Ab aquæ etenim forma, quemadmodùm nimius calor extinguitur, ad priſtinam ſe reducẽte frigiditatem, ab extrinſeca agente cauſa, niſi calor ille conſeruetur in aqua: ità pariter arterialis intemperati ſaguinis exiſtentis in parte, conſeruans ſi ceſſet cauſa, à viſceris forma intemperies illa corrumpitur.

Confirmatur ſecundò nam ſaluberrimum in venalis ſanguinis putredine, ſánguinis miſſionẽ eſſe præſidium exiſtimauit Galenus: leuata enim Natura eo quò veluti ſarcina premitur, quod reliquum eſt concoquit, vincit, & expellit: ergo ità à pari per Saluatellæ inciſionem corde depauperato, nimis calidi, & ſpirituoſi arterialis ſanguinis fluxione ceſſante, tùm ad calorem refrigerandum, tùm etiam ad ſpirituum attemperandum feruorem, dolentis, & afflictæ partis leuatur natura.

Confirmatur tertiò. nàm à Corde nimis calido cùm Cor ſit fons caloris, nimis calidus idcircò, & ſpirituoſus, arterialis fit ſanguis: ſed in omnium Medicorum Sententia, ſanguinis miſſio refrigerat, necnon

necnon per Saluatellæ incisionem immediatè Cor exhauritur, & consequenter refrigerator, cùm arteriæ à corde immediatè dependeant, vt ab illarum principio: ergo per Saluatellæ incisionem Cor refrigeratur & spirituum feruor remittitur.

Dices primò ex cubiti sectione, ad superiores partes, ab Hepate venalis retrahitur sanguis: ergo ita etiam à pari, ex manus incisione ad superiores partes arterialis sanguis reuellitur: ergo ex cubiti venarum apertione, quæ sequuntur incommoda, ex venarum manus incisione sequentur eadem.

Respondetur paritatem negando: & prima disparitas est: nam arteriarum, & venarum est dispar principium: arteriarum enim est principium Cor, quòd in corporis medio cùm resideat, ab illo per talem sectionem ad infernas partes fit reuulsio, licet hæc non sit ita perfecta, vt illa in pede: è contra autem est in venarum brachij incisione: nam cùm venarum sit principium Hepar, ad superiores partes idcircò ex brachij sectione, vitiosus ille sanguis reuellitur.

Sed contra instabis: nàm secta vena sanguinis portione egressa, ne detur vacuum, de necessitate alia subit, & sic per sanguinis missionem à toto corpore fit euacuatio: ergo in Liene e.g. cùm nimis calidus, aut nitrosus arterialis est sanguis, secta arteria ne detur vacuum, arterialis sanguinis portione egressa, de necessitate alia subit, & sic ab arterijs lienis, ad superiores partes, arterialis sanguis retrahitur: ergo ex venali sanguine vitioso ad superiores partes retracto, si maiora accidunt mala, ita quoque à pari, vitioso arteriali sanguine ad superiores partes retracto, maiora mala contingent.

Respondetur negando antecedens: sanguis enim, secta vena quòd effluat, non est vacui ratione, sed ex quacunque vena egresso sanguine, quòd illa vena in semetipsam concidat, ego assero: & sic ad illam, sanguinem accurrere nulla adest necessitas.

At Quæres. quo ergo modo secta vena effluit sanguis?

Respondetur, vario modo, varios hac de re, opinari Doctores. Fibrarum ratione, quæ in venis existunt, per partem post partem sanguinem attrahentium, effluere sanguinem asserunt alij. At mihi hæc assertio non placet: nàm quamuis per fibras venæ, ex Hippocrate, in 1. de Morbis, magis trahant, quàm carnes; fibrarum tamen naturalis motus tardissimus est: cùm illæ nonnisi imbibitæ, & repletæ, roris instar, tenues exprimant succos: at sanguis velocissimo cursu è vena fluit.

Ob dolorem, & vincula, sanguinem secta vena effluere, credunt alij. Sed mihi nec ista responsio arridet: absquè enim dolore. & absq; vinculis sæpè effluit sanguis, vt è naribus in sanguinis profluuio apparet.

Ad sanguinis grauitatem referunt alij. Sed neque est hæc opinio vera: craneo nanquè vulnerato sanguis vt sic non efflueret.

Fluentis ergo, secta vena, sanguinis, quantumuis aut eius grauitas, aut vacui ratio, aut venarum fibræ, aut vincula, aut frictiones, aut aqua calida, aliqualiter coadiuuantes sint causę, non tamen sunt adęquatæ: huius enim non aliam esse adæquatam, ego assero, causam, quàm vitales spiritus, in arterijs, & in venis inclusos: isti nanquè impetum facientes ab Hippocrate cùm dicantur, cùm aliquali violentia vasa implent, & distendunt, quibus postea vel ferro incisis, vel quouis alio modo apertis, cùm impetu foras sanguis erumpit. Arteriarum pariter comitantium venas, motum adde continuum: à motis enim arterijs comprimuntur venæ, quibus inde compressis, statim defluit sanguis, adeò vt quò magis vitali spiritu fuerint imbutæ arteriæ, vel ipsis venis propinquiores, eo venæ comprimantur magis, & promptius foras sanguis decurrat.

Instabis secundò: nam ex hac infertur doctrina, quòd in manibus ex vena aliqua incisa in infernis partibus, arterialis qui existit sanguis, quamuis non totus, sed quantitate ad euacuatum correspondente, ad superiores partes retrahitur: ergo ex vitiosi venalis sanguinis retractione quemadmodum maiora accidunt mala, ita pariter de vitioso arteriali sanguine ad superiores, per manus venarum incisionem, retractò partes, detrimentum consimile est affirmandum, & sic eadem quæ suprà difficultas obijcitur.

Respondetur, sequelæ paritatem negando: & in hoc, disparitas euidenter consistit: nàm venalis sanguis est putridus, ità vt sanguinis iam sit mutata substantia, è contra autem arterialis, putridus non est, sed solummodo intemperatus, hoc est, vt dicit Galenus, nimis calidus, & spirituosus, immò addo ego & nitrosus, cum nitrositas excedentem in illo calidam arguat intemperiem. Venalis ergo sanguinis focus vel in inferioribus, vel in superioribus existat partibus, ex cubiti sectione maiores semper corporibus contingunt ruinæ: inferioribus nanquè si est ille in partibus, tunc per cubiti sectionem ad nobiles superiores partes, putridus dum retrahitur sanguis, si quod tangitur a putrido putridum efficitur, illæ quidem inficiuntur: & sic grauiores euadent affectus: in superioribus prætereà partibus, venalis sanguinis si est putredinis focus, tunc per cubiti sectionem, in inferioribus bonus sanguis existens partibus, dum ad illum contrahitur, ob eandem causam, putrido, scilicet, si non putridum aduenit, illud quoquè putrescit, & foco sic ligna addentur, & maiora pariter mala contingent. E contra autem in arteriali est sanguine, qui cùm nimis calidus, aut spirituosus, aut nitrosus existit, illius intemperiei Cor est focus: hinc ad superiores partes, per venarum

manus

manus sectionem, arterialis si retrahitur sanguis, partem, quam affligebat, illo derelinquente, aut doloris, aut alterius in illa affectus, vel leuitas, vel solutio sequitur. Nec prætereà ad supernas partes, ex eius retractione vllum accidit malum: arterialis nanquè sanguinis intemperies, si à corde intemperato, hoc est nimis calido prouenit, non poterit ad superiores partes, arterialis sanguis retractus, maius addere malum: ex eo quòd sanguis retractus, non est intemperato corde calidior: ergo maiorem in illo, non potest alterationem causare. Agens enim remissus, in Philosophorum sententia, non potest causare Passum intentius.

Saluatellæ itaquè incisio, in principalium partium morbis, quantùm iuuet, ex his collige primò: necnon pariter colligas, quòd iure optimo, de illa hos decantauit versus, Salernitana Schola.

Ex Saluatella veniunt tibi plurima dona
Splenem, hepar, pectus, vocem, præcordia purgat.
Innaturalem tollit de corde dolorem.

Instabis tertiò, quòd venarum in cubito, si arteriæ sunt comites, cur etiam incisis cubiti venis, arterialis pariter non effluit sanguis; adeò vt tàm ex cubiti, quàm ex manus venarum apertione, iuuamina eadem consequatur?

Respondetur, non aliam huius esse rationem, nisi quia in cubito, cùm non sit tot ossium, & cartilaginum, & ligamentorum tanta congeries, veluti in manu, spirituosi idcircò sanguinis copia, in cubito non necessaria erat: hinc quamuis in illo, venarum sint arteriæ comites, non tamen adinuicem arterias, & venas, implicauit Natura, & anastomases inter illas effinxit: quemadmodùm experimur in manu, ad quam, à cubiti flexu, bipartiti axillaris arteriæ trunci, vt in arteriæ magnæ, Vesalij patet, delineatione, cum nudi pertingunt; in illa posteà, in quamplurimos diuiduntur ramulos, qui per manus cutem disseminati, venis ipsis se inserunt, venali sanguini maiores spiritus, vt comunicent.

Collige secundò, non solùm ex Saluatella, sed multo magis ex pede, quàm mirabilem in malignis febribus esse sanguinis missionem. Ratio ex dictis iam patet: nàm pedes, tanti ossibus, cartilaginibusq; & ligamentis cùm constent, spirituoso pariter, & calido sanguine, quemadmodùm & manus, immò magis, cùm magis distent à fonte caloris, indigebant: quàm ob causam multas in pede disseminauit Natura arterias, multasque cùm venis anastomases, illa effinxit.

Adde prætereà, quòd non solùm in malignis affectibus, qui se esse malignos, iam se manifestarunt, sed in illis etiam, qui clementes cùm

videantur,in peius illorũ permutata clementia, ne maligni euadant, periculum eſt, non ex ſupernis, ſed ex infernis venis debet extrahi ſanguis. Contingit nanquè hæc traſmutatio, vt 1. in 1. Prorreth. com. 12. fatetur Galenus, ex hoc quòd maligni humores, ex ignobili parte, ad princeps membrum tranſmigraut: at ex cubito venarum inciſio, ad ſuperiores, vt ſæpè diximus, & nobiles partes, in infernis ſtagnantes venis, malignos retrahit humores. Hinc eſt quòd ex brachijs miſſo ſanguine, deterrimus, vt plurimùm deuenit morbus: & veluti ſubitaneæ mortes, inciſas poſt brachij venas, non rarò ſolent contingere. Infinitas, hac de re, ego quidem narrare poſſem hiſtorias, ſed Torrecuſij Excellentiſſimi Marchionis hæc vna tantùm ſufficiat. Mutatis hinc inde Cælis, ex Orbitello obſeſſo, ſtrenue fugatis iam Gallis, ad patria rediens lictora ſtrenuiſſimus iſte Princeps, in acutam incidit febrem. Secari, an illi vena deberet, magnum inter Medicos fuit ſortitum litigium. Sanguinis miſſionem negabant multi: illam fortiter concedebant alij: & Sapientiſſimorum in tanta Doctorum controuerſia, doctiſſimi neſcio cuius Medici affirmatiua fuit exequuta ſententia: at non poſt longas horas, ſed quaſi de repente, natiuis iam proſtratis viribus, mortis falci, colla ſubmittere, tantus homo fuit viſus; cuius pectus, vel crudeles, vel audaces, vel ſtrenuæ lanceæ, non dicam, percutere, ſed nec tangere, vnquam auſæ fuere. Mirabilis quidem caſus: & in illum curando, mirabilia pariter, Medicorum extitere conſilia: tantorum nanquè virorum, validiſſimis vtraque opinio, firmata erat fundamentis: quamuis ego, à meis non diſcedens principijs, illarum nulli adhæſiſſem. Non primæ; quæ ſanguinis miſſionem negabat. Ex robuſtiſſimo etenim ſene, acuta, & maligna febre correpto, ſanguinem non educi debere, cauſam ego non video. Non ſecundæ; quæ in brachio illam conceſſit. Venas nanquè ſuperiores qui incidit, vitioſis ex illa apertione, ad principes partes retractis humoribus, vel Medicus ægrum occidit, vel citius ad mortem illum præcipitat.

Quæres tandem pro Quæſtionis huius complemento. Eſt ne in venarum pedis inciſione magis vna, quàm alia vena eligenda: ità vt vel illæ pedis digitos quæ propè ſunt, aperiri debeant venæ, vel quæ in poplite, vel quæ ſub genu exiſtunt.

Ex Galeni ſententia, Reſpondent aliqui, ex quatuor venarum propaginibus, quatuor diſtinctas ad pedis ſuperiora, decurrere venas. In interiori etenim, quæ Malleolo reſidet, ab illis Saphena, ſeu Matricis, ſeu Virginalis vena appellatur: in exteriori Malleolo, quæ exiſtit Schiatica dicitur: in Poplite quæ extenditur, vocatur Popletica: & minimo digito quæ proxima apparet, Renalis denominatur. Quã obrem, non eandem ex quarumlibet pedis venarum inciſione, vtili-

tatem

tatem sequi concedunt, sed in particularibus morbis particulares quoquè asserunt, in pede, venas esse aperiendas.

Verùm Anathomes, si à sensu visus dependet, hinc plura cadauera, quàm non ipse Galenus, si moderni secuere Anathomici, ad Quæsitum idcircò, cum Vesalio mihi liceat respondere; quòd nempè ab vno venæ cauæ trunco inguina subeunte, per Crus ad pedis vsque superiora, omnes qui decurrunt rami, dependent: hinc si origo est vna, venarum pedis in incisione vana erit electio, sed quæ magis attollitur, vt in cubiti venis iam diximus, illa est incidenda.

Ecce ergo ex infernis venis sanguinis missio quantùm valeat, sexcentis vijs iam demonstratum. Immodesto ore hanc in postetùm, qui blasfemant sententiam, quàm esse irridendos, colligat vnusquisque. Meis scriptis, formidinè illam, quam secum affert opinio, meæ sententiæ, docti illi Salernitani qui fauent, ab eorum ingenijs iam prorsùs auferant: Sed scientiam hac habentes de re, demonstratiuè conclusionem istam defendant. Traditis à me principijs, contraria dogmata, literis quæsò demandet reliqua Salernitanorum caterua. Sed quas doctrinas in lucem isti edere possunt, Hippocratem & Galenum: si nec etiam benè legere sciunt? Literarium nunc exeant in campum: in scientijs pariter, currere & fugere aliud esse & aliud, à me edíscent. Coram sapientibus loqui, & fabulas femellis narrare, non esse idem experientur. Medendo, vulpinis malitijs propriâ benè illi possunt ignorantiam contegere: at scribendo, proditionis, & fraudis nulla fingitur vestis, sed scribentis, silentij effractis carceribus, nudus fugit partus ad lucem. Nostrum, quibus magis est forte pectus, literaria hæc demonstrabit arena.

At istorum Salernitanorum si ictus sunt leues: leuis nanquè armaturæ si illi sunt milites, in re tàm necessaria ad publicam vtilitatem, percribrata non mea erit sententia: hinc in Medicorum duellis, vitam perdent languentes: vndè vel nos, vel alterius sententiæ sectatores, ægrorum erimus homicidæ. Alios ergo scientificos ego inueniam hostes: & illustrissimos Doctores publicis Neapolitanorum in Scholis, contrarias si qui docent sententias, qua ratione illas defendant, manifestare vt velint oro, supplico, & exoro. Summis pariter honoribus decorata hæc mea scripta existimarem, priuatis in Liceis doctissimi Medicinæ Magistri, Hyeronimus Fortunatus, & Onuphrius Riccius, si illa impugnarent. Ex istorum etenim omnium subtilitatibus, veritatem penetrandi, ingeniorum quæ impedit hebetudo, rapidè tolleretur, & ex illorum scientiæ splendoribus, falsitatis tenebræ omnes, celerrimè fugarentur. Benedicent nos Posteri, nostrum aliquis error quos facit cautos. Falsis doctrinis ingenia inficere, absit à me tanta crudelitas.

Non

Non coria, non tegulas, non ligna medemur, sed humana corpora Languentes, vel minimus error occidit: & morbi incolumes ob delicta fiunt letales. Si malè sentio, tanquàm homicidas disseminantem sententias, literarijs iniurijs me increpent omnes. Mei erroris vt soluam pœnam, iustitia est. Rapidos Solis currus equos, Phæton regere quia nesciuit, benè meruit præcipitium. Spinas qui seminat, discalceatus non ambulet. Literario iam sum in Campo: & absquè ignominia fugere non possum. Contrà multos nunc ego iaculatus sum ictus, multorum ictibus ecce iam meum pectus paratum. Disputando aut scribendo terga voluere, Aduersarij me non videbunt. Illorum vel ad maiorem gloriam, vel forte ad contumeliam impauidus semper resistant. Percussæ scintillant Petræ, & sæpè, ingentes vrit domos neglecta fauilla. Nimis audacem Doctorum aliquis non me existimet. In Sapientium duellis, aciem an meus calamus habeat, experiri ego volo. In mei honoris detrimentum si hæc erit experientia, honoris detrimentum mihi cadat in pœnam. Altos & repentinos volatus, præcipitia sequuntur. Bellando si nunquàm aliquis moreretur, bellum adire, fœlicitas esset. Non omnibus datum est ire Chorintum. Non omnia finitus Intellectus intelligit. Non sunt æqualiter illuminata ingenia. Non est Magister qui docet, non litera scripta: discipulum solummodò, hæc duo mouent, & excitant: Sed interius, est vnus Doctor, qui mentem illuminat, & veritatem ostendit, in 1. Poster. Subtilis Scotus vt affirmauit. In Circulis, quis vincit, quis victus cadit. Vnius ignominia, alterius est gloria. Non lucratur, Sorti merce qui non committit. Immortalis non fuisset Erotimus, Dianæ templum in fauillas volare si non fecisset. Rude non euaginatum euadit Ferrum. Aqua in lacu stagnans, immota marcescit: at præcipiti in torrente liquida videtur Crystallus. Spinas & tribulos germinat, lyconibus quæ non excolitur Terra. Torpescunt inexercita membra. Vitiorum est Ocium pater „ *Ocia si tollas, periere Cupidinis arcus*. Labores Præmia sequuntur „ *Qui seminat in lacrimis, in exultatione metet.*

Disputemus ergo, & absque vlla pietate, argumentorum ictibus ingenia adinuicem nos feriamus: at arguendo modestiæ limites non sit qui trascendat. Veritatem ex difficultatum tenebris elicere, sit nostrum intentum. Literariam iactabundus non quis ingrediatur arenam. Laus in fine canitur. Aduersariorum iactantias libenter audiam: illorum que obiurgationes, vsquè quò sufferri possint, tacitè sufferam. Cameli instar, iuxtà proprias vires, onera patiar: quæ cùm nimis sint grauia, illa impatiens eijciendo, è silentij terra exurgam. Ad parietem vsque, hostis non est reducendus. Dormientem Canem non sit qui tentet: per æternitatis tempora, rabidi morsus, forsan nō

inue-

inuenient medelam. Superba ingenia me non deterrent: huiusmodi similia derisit semper anima mea: Superbiæ enim ignorantia vt non coniungatur, est impossibile. Humiles intellectus semper fui ego admiratus. Humilitas nanquè virtutum omnium est fundamen tum: & *Sæpè sub sordido palliolo sapientia latet*, Cicero dixit. Pacem in sustinendo sententias, qni mecum non quærunt, pacem, nec ego qu æro cum illis, sed perpetuum bellum. Rixarum in Liceis, nunquàm apud me fuisse penuriam intelligat vnusquisque. Honorabo honoratus, blasfemabo blasfematus. Qui velit ingenio cedere, nullus erit. Neapolitanorum Medicorum sententijs, si me non facilè adscribam, proteruum non sit, qui me credat: non enim Neapolitanorum doctrinæ Apollinis sunt oracula. Doctissimos illos esse, ego non nego: at in Medica arte, dubitandum, semper aliquid remanet. Senex erat Hippocrates, & ad Democritum scribens, artis Medicæ finem se non adhùc esse assequutum, confitetur. Æsculapium pariter Medicinæ inuentorem, in multis à se dissensisse, tradiderunt Antiqui. *Ars longa, Vita breuis, Occasio præceps, Experimentum fallax, Iudicium difficile*. de Medicina, ipsemet Hippocrates decantauit. Insanas ignarus Vulgus, necnon indocti quidam Salernitani Medici, meas declamant sententias; at de his ego non miror: *apud stolidos* enim *virtutis labor insania iudicatur*, Sic Hippocrati Democritus scripsit. Sed insanas illas iam concedamus, & sim ego Democritus ridens, aliorum Medicorum, curandi modos qui spernam. Meam ergo insaniam pietatis causa vestris dogmatibus, ò vos Neapolitani qui tot Hippocrates estis, ad curandam venite. Abderitarum Ciuitas, hac de re non vos orat, sed lacrimantium ægrorum caterua. A mearum sententiarum sequacibus, timent illi ne occidantur: duas enim in Medica arte defendo ego sententias, languentibus, vel apprimè vtiles, si veræ sunt; vel multùm perniciosas, si falsæ existunt. In morbis non ex supernis, sed ex infernis venis sanguinem educi debere, est prima sententia. Medicamentum vel eradicans, vel minoratiuum, ut dicunt, cruda existente materia, prorsùs non conuenire, est secunda, sed tantummodò uel cum turgeat illa, uel cum est concocta. In prima Conclusione à meis argumentorum ictibus, se Aduersarij defendant: in secunda autem, de qua quid ego sentiam, iam sparsim in his Duellis apparet, contrà me literaria inijciant tela: in uanum quod illa cadant ostendere, hoc, meum onus erit.

Ad has ergo, in medica facultate extirpandas hæreses, (ignari ut inquiunt) miserorum languentium uos moueant lacrimæ: & uestrarum ò Neapolitani, doctrinarum ueratro, mei intellectus sanate stultitiam. O enim me fælicissimum, si quod Hippocrati contigit, & nobis continget. Ad Democriti curandam insaniam, ad Abderitas

accessit Hippocrates: at Philosophi inspecta prudentia, admiratione plenus ille discessit. Sed vox intereà faucibus hæreat & fluctuantium ingeniorum motus imperterriti expectemus.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

An in Hepatis inflammationis principio medicamentum conueniat.

PRolixitatis in errorem incidere, dubius si ego non essem, in febrium principio putridis humoribus intra venas existentibus crudis, minoratiuum saltèm medicamentum, an conueniret, examinarem: at quoniam ob Aduersariorũ cateruam: non pauci, est res hæc momenti, & paucis quæstionem hanc definire, in coclea Oceanum esset perstringere, illam idcircò, silentio prætermittens, ad propositum quæsitum me transfero.

Medicamẽtum, & sanguinis missio, quòd in inflammatione conueniãt, ego non nego: vtraque enim, in illa, sanguinis missio dùm tamen præcedat, Hippocrates, & Galenus concedunt. At quoniam quatuor tempora Inflammatio habet, principium, augmentum, statum, & declinationem, quemadmodum idcircò, putrescentibus intra venas humoribus, illos ante coctionem, non esse purgandos, existimo, ita à venis cùm exudarint foras, adeo vt in tumorẽ eleuauerint vasa, nonnisi pariter, post coctionem medicamentum, in inflammatione conuenire, ego sustineo: hinc in inflammationis principio medicamentum ægro tribuere, morbum curare non esse, sed ægrum occidere, in Hippocratis & Galeni sententia, vt certum defendo.

Sed mea hæc scripta legentibus, nimis libera quæso, conclusio ista non videatur. Clarissimis enim verbis in 4. de rat. vict. tex. 22. ab Hippocrates sic registratur,, *Quicumque autem ea quæ inflammantur statim morborum inter initia medicamento soluere conantur, ij non solùm ab intensa inflammataque parte, nihil adimunt, cùm non cedat, obsequaturque quæ adhuc cruda est affectio: verùm quoque & quæ morbo resistentia, & sana sunt, absumunt, colliquantque: ductoque ad imbecillitatem corpore, morbus superior euadit, qui vbi corpus vicerit, remedium non habet*. Ecce ergo, nulla vitiosi humoris ex inflammato membro, in inflammationis principio, cùm euacuatio fiat, immò sanæ ex medicamento cùm colliquentur partes: ecce inquam, quòd in aliquo viscere, inflammationem patientibus ægris, medicamentum tribuere, mortem est illis afferre, & quod ægros in inflammationis principio, medicamentum sorbere, mortis calicem est bibere.

Adde

Adde prætereà, quòd Hippocrates in 2. de fracturis tex. 27. in calcis pedis inflammatione, quandò nempè quis ab alto ceciderit, ad excitandum vomitum, album veratrum iubet, dummodò tamen febris non adsit: verùm continua si adest febris, in textu 29. sic ille ait, *nàm si febris continua sit, medicandum non est: sed à cibis, & sorbitionibus abstinendum: potioneque vtendum aquæ, non vini, sed mellæ.* si ergo in calcis inflammatione, inter omnes corporis partes, ignobilissimæ partis, albo veratro vomitum, continua febris cùm adest, non concedit Hippocrates, immò estò febris non esset, ad vomendum, album veratrum tribuere non auderet Galenus, vt in commento fatetur; quantò itaquè magis in Hepate inflammato non solùm per vomitum, sed etiam per secessum, à medicamento est abstinendum.

Hinc colligas velim, quàm ridiculum sit illorum argumentum, quòd nempè Hippocratis, & Galeni temporibus in inflammationis principio medicamentum non concedebatur, quia benedictis medicamentis illi carebant, quibus nos abundamus.

Sed intellectu carere tales Medicos sic dicentes est autumandum: non enim tunc temporis, aut sterilis erat Natura, aut tantorum virorum sterilia erant ingenia. Contremiscebant quidem, in tribuendis medicamentis Hippocrates & Galenus, *nàm turpis est calamitas*, vt in libro de medicamentis purgantibus Hippocrates dixit, *medicamento purgante dato, hominem occidere*. Leuia, non illis deficiebant remedia, morborum in principijs, quæ concedere possent, sed in morborum principijs, vitiosi ne tantillum quidem humoris, ad euacuandum, apta illa non esse existimarunt. Medicamenta, quæ nos benedicta vocamus, vt Rosam, Violam, Mannam, Cassiam, Reubarbarum, Mirabolanos, Agaricum, & alia huiusmodi, Hippocratis & Galeni etiam fuisse temporibus, in eorum libris, qui cæcus est, non legit. Raro medicinis istis Hippocrates & Galenus, si vsi fuere, ad illarum inefficaciam, aut aliarum ad maiorem virtutem, est tribuendum, nisi Hippocratis, & Galeni ignorantiam quis credat, illis forsan se doctiorem existimans. Ad purgandum post coctionem, valentibus quia vtebantur medicamentis, Peplio nempè, Veratro, Colocyntide, & alijs, coactos fuisse idcircò Hippocratem, & Galenum, non est arbitrandum: nàm post coctionem, iuxtà humoris exigentiam & leuibus vtebantur, & fortibus. In calcis inflammatione (exempla si cupis) album veratrum vomendi causa iubet Hippocrates, sed statim subdit, „ *continua si febris non adest*; & febris estò non adsit, illud concedere magis timidus, non audet Galenus. In inflammationes declinatione, Aloes cùm aluus non deycit, tanquàm forte medicamentum

P à Gale-

à Galeno timetur, hinc 13. meth.c.20. his verbis ad leuiora se transfert „ *Cæterùm vbi phlegmone prorsus inclinauerit, si quis paululùm aloes admisceat, causa deijciendi ventris, qui prorsùs non deiecerit, nihil lædet. Verùm satius est, mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut talium aliquo, aluum sic laborantium subducere*. E phlegmone posteà si quid Scyrrosum relinquitur, ad valentiora Galenus medicamenta deuenit, à crassis, & viscosis humoribus indicatione desumpta, vt de Hepatis inflammatione in hoc eodem libro cap.15.fatetur: at vbi phlegmone iam concoquitur, ibi inquit, *Per ventrem vacuare, si Hepatis cauum afficitur, cnico cibis admisto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filiculæ omnibus præterea, quæ modicè aluum deijciunt*. quæ omnia simplicia, leuissima medicamenta esse, non est dubitandum: nam modicè, vt dicit in hoc loco Galenus, deijciunt aluum: immò cnicus & mercurialis cùm ptissana, si coquuntur, ad aluum ciendam ex 5. de sanitate tuenda cap.9. senibus dantur, vtpotè quæ dicit ibi „ *Modicè medicamentorum vim obtinent*, & ad aluum corrupti cibi vt descendant ex cnico, & epithymo in 6. de sanit.tuend.cap.7. medicamentum componi dicit Galenus, ex eo quòd hæc simplicia, ex ijs sunt, quæ leuiter deijciunt. Non ergo in morborum principijs, benedictis, & leuibus, quia medicinis carebant, purgationem idcircò Hippocrates, & Galenus negarunt, sed in morborum principijs, quia crudi humores etiam leuem non indicabant purgationem; medicamentum propterea, hac de causa in morborum principijs illos negasse, est affirmandum.

Collige secundò, quòd medicamentum si in calcis inflammatione iubet Hippocrates, quando febris non adest, eodem pariter modo quando febris non adest, in alicuius partis inflammationis principio, medicamentum à Galeno concedi, intelligendum esse existimo: febre enim absente, externam, & ignobilis partis inflammationem esse significatur, in qua ex medicamenti assumptione, colliquationis non est periculum: è contra autem in internis visceribus quando est inflammatio; nam hanc necessariò concomitatur febris, hinc necessariò phlegmones ex medicamento augetur, vt 13. meth.c.11. fatetur Galenus: ibi enim de Iecinoris inflammatione loquens, quòd illa, asserit, non medicamento, sed sanguinis missione curatur, immò addit quòd alicuius partis inflammatio, etsi per purgationem sanari possit, non sic tamen est Hepatis phlegmones, & de oculorum inflammatione exemplificans, hæc ille dicit „ *Siquidem ex ijs, quibus oculi tentari phlegmone cœperant, nonnullos sola purgatione per aluum, vno die sanatos vidisti. Quam rem si quis facere in Iecinore, cùm phlegmone laborare incipit, tentet, maximam excitabit phlegmonem*.

Adde vlteriùs, quòd si Hepatis pars conuexa est inflammata, non

solùm in eius inflammationis principio, sed etiam in declinatione, quando est iam cocta inflammatio, medicamentum non conuenit.

Ratio ex Galeno desumitur. Tribus enim tantummodò Crisis modis, vt 3. de Cris. cap. 3. docet, Hepatis conuexæ partes inflammatæ obediunt, fluxibus nempè sanguinis è nare dextra, sudoribus bonis, & vrinis abundantibus: at quò Natura vergit, eò Medicus ducere oportet: ergo non alias, quàm illas, quas tentat ipsa Natura debet Medicus tentare vias: ergo Hepatis in conuexæ partis inflammatione, quia illam per secessum Natura non soluit, sic pariter Medicus, in eius declinatione, medicamentum dare non potest. 1

Verùm quia Hepatis cauæ partes quando sunt inflammatæ, illas per tres alios Crisis modos Natura sanat, excrementis nempè alui biliosis, sudoribus, nonnunquam verò & vomitibus; medicamentum idcircò inflammatione iam cocta, ego pariter cùm Galeno concedo: omnes etenim Crises, coctionem supponere in Medica arte, vel tonsor sit, huius rei non est ignarus; & absquè coctione, Hepate inflammato, aluum fluere vitiosum est symptoma vt 2. in 1. prorreth. com. 58. dixit Galenus.

Sed totius corporis euacuatione si non solùm inflammatio curatur, verùm etiam inflammatæ parti remedia applicando, ab affecta igitur parte medicamenta applicandi, quæ indicationes sumantur, nunc discurramus. vnde sit

ARTICVLVS DECIMVSTERTIVS.

De indicationibus, quæ parti affectæ medicamenta applicari, ostendunt.

INflammationis quatuor cùm sint tempora, parti idcircò affectæ, medicamenta applicandi, quatuor indicationes insurgunt: in principio enim repellendi indicatio exoritur: in augmento repellendi, & concoquendi: in statu concoquendi: in declinatione tandem euacuandi, vel insensibiliter discutiendi: inflammatio enim vel discutitur, vel in pus mutatur, ex lib. de morborum temporibus cap. 1. vel etiam in gangrænam terminatur, vt in libro de Typis c. 6.

Hœc attamen Regula quamuis sit cuilibet inflammato membro communis, ab illa tamen Hepatis, & Ventriculi inflammatio excipitur, vt 13. meth. cap. 16. Galenus asserit, & rationem assignat, ex eo quòd istarum partium munus, toti corpori est ex vsu, hinc illarum tueri oportet virtutem; quamobrem 11. meth. cap. 16. dixit,

Siquidem in ventriculo, ac iecinore exolui robur, est perniciosissimum: in illis minimè est periculosum: loquebatur enim antea, de alijs inflammatis partibus, vt intestinis, peritonæo, & cæteris: vndè ibidem relaxantibus cataplasmatis, adstringentia misceri iubet, vt absinthium ponticum, mirabolanos, malum cotoneum, & alia huiusmodi; adhoc nempè, talium membrorum, vt conseruent virtutem.

Collige ergo ex his, quòd in Hepatis, & ventriculi inflammationibus, mixtæ facultatis, quæ partibus istis applicantur, debent esse medicamenta. Vnum tamèn aduertas, quòd in istorum viscerum inflammationis principio, solis repellentibus si quis vteretur peccatum non esset: & ratio à Galeno 13. meth. cap. 16. assignatur, quia nempè tunc temporis vel paucum, vel tenue est quod influit, & illorum viscerum facultas fortis est, & non adhuc lassata.

At in quem rerum difficultas me duxit errorem. In quouis nanquè morbo, victus ratio prima est quæ instituitur, & victum in tali affectu præscribere, fui ego oblitus. Sed pæna, non est hic error dignus. Ieiunare Hepatis phlegmone laborantes iubet Hippocrates, & hac de causa cibum illis decernere, non fui recordatus. sit ergo

ARTICVLVS DECIMVS QVARTVS.

De victu in Hepatis Phlegmone.

INter Medicos, & femellas quotidiana in cibandis ægris exoritur pugna. Ægros victu pleno cibari, semper illæ contendunt: satius namq; est, cùm morbo pugnare, vt aiunt, quàm imbecillis cùm viribus; & sic proteruæ, ægros malunt saturos mori, quàm ieiunos sanari.

In hoc duello, victi multi medici cadunt: mortis enim euentus, tenuissimo ne ascribatur victui, illi expauescunt; hinc propriæ indulgentes famæ, mulieribus indulgent, ac cedunt.

At quoniam si quis cibum, ex Hippocrate 7. aph. 62. febricitanti dederit, vt sano robur, sic laboranti est morbus, seu morbi est causa efficiens, vel causa eius augmenti, vt asserit in commento Galenus; caueant idcircò Medici omnes, ægrorum si nolint esse homicidæ, plenum cibum antè morbi acuti declinationem, ægris tribuere: augetur nanquè ex illo morbus, immò euidenter, mortis potest esse efficacissima causa, vt 1. epid. sect. 3. ægroto 12. de illo historiam refert Hippocrates, qui parùm initio febricitans, quià largius cænauit, & potauit, in febrem incidit acutam, & perijt: & Philonis filia, ex 1. epid. sect. 2. tex. 79. cum ex naribus, ei sanguis copiose erupisset,

piffet, feptimo die intempeftiuius cœnata, defuncta eft.

In Phlegmone ergo victus ratio inftituatur à duobus illis, quæ Hippocrates docet, indicatione defumpta, morbi fcilicet fummo vigore, & virium robore: Tenuiffimum nanquè victum, morbi indicat fummus vigor; quem, fi valentes fuerint, non contraindicant vires: hinc 10. meth. cap. 5. fub longa inedia, phlegmone laborantes fe tenuiffe, fatetur Galenus, *vt prorfus*, fic ibi inquit, *antè feptimum diem non cibarem, fed fola mulfa contentus effem, viribus fcilicet valentibus. Quofdam eorum quibus videlicet vires validæ non fuerant, aut ftomachus biliofus, aut imbecillus, aut plus iuftò fenfilis, folo ptiffanæ cremore vfquè ad feptimum diem traxi*. Et in 2. de fracturis tex. 29. in calcis inflammatione à cibis, & forbitionibus abftinendnm iubet Hippocrates, & non vini, fed aquæ mellæ potionem tantùm concedens.

Verùm quia omnium vifcerum inflammationibus ex allegato 10. Meth. cap. 5. vna falus eft virium robur, confulerem ego propterea, à viribus indicatione fumendo, quæ non folùm ad præfens, fed etiam ad futurum conferuari debent valentes, per feptem dies vltrà ptiffanæ cremorem, forbitionibus etiam vti, quamuis Hippocrates ab illis abftinendum præcipiat, fed in viribus, quæ per totum morbi curriculum fortes illæ perdurent, affignatam regulam effe obferuandam, interpetratur Hippocrates: & fic modò iura confumpta, nunc ptiffanæ cremorem, nunc ambo, nunc loco mulfæ coctas aquas cùm iulepis iuberem: folidos autem cibos, vt panem, gallinam paftillos, olera, & fercula omnia, immò & iura contufa ego interdicerem. Nec ius contufum, leuiffimum ab omnibus exiftimatum cibum, & vires ad conferuandas, quammaximè efficacem, miretur aliquis me abhorrere: illius enim, & meus ftomachus, & meum ingenium, etiam nomen abhorrent: ex eo quia minoris nutrimenti illud eft, quàm ius confumptum: in iure nanquè contufo, gallinæ fubtilis pars per coctionem, in ius fuit depofita: hinc illa pars, quæ contunditur, fæculenta eft, vel faltem fubtili illa parte, cùm depauperata remaneat, pauci eft nutrimenti; at in iure confumpto gallinæ ad nutriendum partes omnes, in ius deponuntur, & poft expreffionem, quod remanet, quia eft fæculentum, eijcitur: maioris ergo nutrimenti eft ius confumptum, quàm ius contufum.

Adde quòd Ius confumptum facilioris eft tranfitus: hinc à vitiofi humoris, & phlegmonis coctione non multum Natura diftrahitur.

Adde vltimò, quòd Ius confumptũ ratione ingredientium quæ ponuntur, vt radices borraginis, bugloffæ, acetofellæ, melonum, femina, hordeum mundum, & alia huiufmodi, qualitate refrigerantia,

& hu-

& humectantia, non folùm eft nutrimentum , fed etiam medicamentum,cuius gratia alterantur humores, illorumque feruor remittitur, & maximè fulphuris,aut vitrioli fpiritus,fi addantur:putredini enim ifti refiftunt , fubtilefque humores per vrinæ vias euacuant.

Sic ergo phlegmone laborantibus inftituitur victus: & phlegmones fic curatur. Literarijs apertum ictibus, fic meum oftendi pectus. Ingeniorum itaquè,ò vos omnes, quorum pectora,gloriæ ftimulatur cupido,nunc acuite aciem : & doctrinarum fagittas aduerfus me iaculamini : *Ferte citi ferrum, date tela , fcandite muros.* At quoniam & iaculis pectus offerre , & iacula inimico pectori inijcere bellantium fi communes funt leges ; militum quoquè inftar nunc bellemur & nos : hinc literarijs vulneribus meum primò fi ego obtuli pectus , veftra pectora meis ictibus nunc præparate,quos effugere fi poteftis, effugite : ad veftros enim , ò Caphare , & ò vos alij Medici , in languentis curatione qui adfuiftis , demonftrandos me conuerto errores. vnde fit.

ARTICVLVS DECIMVS QVINTVS.

Medicorum in propofito cafò demonftrantur errores.

RECtum quia fui iudex eft , & obliqui ; Hepatis idcircò inflammationem , fecundùm Hippocratis , & Galeni principia tùm cognofcendi,tùm præfagiendi, tùm curandi legibus conftitutis,in quo fuiftis hallucinati, fole clarius nunc elucefcet.

ERRASTIS itaquè vnanimiter primò, quia morbum non cognouiftis : duplicem nanquè, ex bilis putredine exortam , credidiftis vos tertianam , & illa febris erat acuta , ex Hepatis inflammatione dependens. At Chiaritius & Robertellus morbum iftum quòd non cògnouerint , non ego admiror : iftorum enim doctrinæ, fatis mihi innotefcit,quòd Diariam non pertranfeunt febrem; & vltrò fi progrediuntur audaces , ridiculos , vt demonftrabo, committunt errores : hinc mihi,admirationem, tu folummodo ò Caphare ob fenectutem , doctum, qui te fingis:& credis , quammaximè peperifti. Inflammatum in tali ægro effe Hepar,à tòforibus,& femellis cognitum, adhùc etiam fuiffet: ictericiam nanquè affectum Iecur arguere,fciunt & ipfi pueri.Nec prætereà aliud poterat cùm turbida vrina , ab ingenti calore quæ prouenit, humorum ebullitionis caufa , cùm febre acuta , cùm virtute languida, cùm extremorum fubfrigiditate,cùm difficul-

tate

tate ſpirandi, aliſque ſignis vt ſuprà, quàm Hepatis non leuem,ſed magnam inflammationem,morbus regius ſignificare. At dices quòd ſenectus obliuionem parit, hinc talium principiorum, non fuiſti tu recordatus. Vel ſaltèm, hoc ſi negas, te in iuuentute doctrinas iſtas non legiſſe, eſt concludendum.

ERRAVIT ſecundò Robertellus, quia venam in pede tertio die ſecauit. Sed oh ignorantiam magnam. Turbidæ ſecundo die erant vrinæ nullumque crudum,venter continebat cibum,ſerò nanquè non cænauerat,& ipſe ſecundo die venam nō ſecat? Exurentem calorem, humorum ebullitionis cauſam, ſi turbidæ arguunt vrinæ, cur ſtatim, ſanguinis miſſio ſi refrigerat, ſanguinis miſſione,tantum non attemperare feruorem? Si ex obſtructione,in febre quæ gignitur, in putridam ne fortè illa tranſeat, ſanguinem ſecundo die mittit Galenus, cur ergo in hac febre, quam vel non eſſe citrà putredinem, vel non citrà inflammationem vrina turbida oſtendebat, ſanguinem, ſecundo die non mittere? Sanguis in ipſamet putrida febre ex eodem Galeno, ſi ſtatim extrahitur, putredo, ne forſan quæ eſt in ſanguinis parte,vniuerſo comunicetur ſanguini, cur itaquè in hac febre, quam putridam eſſe, ratione turbidæ vrinæ, non poterat ſaltem non credere,venam non ſecare? Si de repentè fit inflammatio, vt docet Galenus, ad quid tandem tempus expectare, & morbo dare tempus, ſuas vt figat radices? Vel cur corpus non reddendo auarum, reuellendo,& deriuando, quàm citiſſimè ſanguinis miſſionem non iubere? Sed quid? de tali errore vana,mea eſt admiratio: dùm in Hippocratis,& Galeni doctrinis Doctor iſte inexpertus, tanta conſiderare non potuit.

ERRASTIS tertiò vnanimiter; in quinto die dando illi medicamentum.Sed ò Athenarum ſapientes noui. Dicite quo Hippocratis, aut Galeni in libro, homicidam hanc vos didiciſtis doctrinam? Per ſexaginta ferè vices & in magna quantitate fœtidi, & bilioſi fuerunt quidem ex veſtro pharmaco euacuati humores, at dicite quale fuit iuuamen,inflammatio forſan quæ in Hepatis caua aderat parte,poſt medicamentum ex manifeſto regionis Hepatis tumore vt apparuit, ad conuexam comunicata? Vel incendij forſan augmentum, dummodò ſeroſitates omnes calore abſumente, per duos dies æger non minxit? Ah cæcos, Vitioſus à medicamento cùm non trahitur humor, ſani humores colliqueſcunt, & carnes: hinc fœtidarum fœcum excretio accidit copioſa. Humorum ergo bona euacuatio illa non fuit,ſed colliquatio:bonam etenim euacuationem,coctio debet præcedere,immò & diſcretio. At quæ coctio aderat,turbidæ ſi erant vrinæ? Fit euacuatio medicamento attrahente, & Natura expellente: ſed quos poterat medicamentum trahere humores, ſi ex eo quòd

crudi,

crudi, obedientes non erant? Quid valebat Natura expellere, si in morbi principio, ab humorum sarcina, succumbebat oppressa? Non ratione Naturæ, in morborum initijs excernitur aliquid, sed ipsiusmet morbi causa euacuatur. Coctiones, Naturæ sunt opus, & Medicus si Naturæ est emulus, coctionem debet moliri. In humorum cruditate benè aliquid euacuari est impossibile. De quodam Pario 3. epid. sect. 3. ægroto 1. historiam refert Hippocrates, qui febre acuta correptus, vrinis existentibus malis, centesimo vigesimo die obijt, à principio illi vsquè ad finem esto lubrica extitisset aluus, & biliosa, multa, & humida excreuisset. Ac tandèm 1. epid. sect. 2. com. 37. vt dicit Galenus „ *Qui procedunt morbi à coctionis difficultate, & copia crudorum humorum, nullum ab excretionibus consequuntur emolumentum*.

Nec se decipiant Medici, ex pharmaco in principio morbi assumpto, aliquem si vident non mori: valentes etenim vires, Medicorum contemnunt errores: quemadmodùm sanguinis pariter missione relicta, 9. meth. cap. 4. vt dixit Galenus, pereunt quidem ægri, nisi illos virium robur à manifesta morte eripiat: immò tanti momenti valentes sunt vires, vt irreparabilis si quandò est morbus, mortem saltem retardent, sicut 3. epid. sect. 2. ægroto 12. de muliere illa; ab Hippocrate relata Galenus asserit, quæ mortali morbo correpta, superstes esse non poterat, sed nono, aut vndecimo illa mori debebat; vsquè tamen ad decimum quartum diem, vitam produxit, propter ætatem iuuenilem, & Naturæ robur. In salubri morbo, crudi vbi sunt humores, medicamentum si detur, mortis periculo æger exponitur: cibus nanquè, vt in Philonis filia intempestiuè tributus, si mortis est causa, quantò magis medicamentum. Nunquàm bonus ex pharmaco, in principio morbi, sortitur effectus, sed registrata ab Hippocrate in 1. epid. sect. 2. tex. 46. hæc accidunt mala „ *Cruda, & incocta, in malos abscessus conuersa, aut acrisias, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut recidiuas*. In maligno tamen affectu, coctio vbi frustra speratur, medicamento exhibito, cùm humorum euacuatione, animam simul, euacuari est necesse. Coctionem non quia malignus non recipit morbus, statim in illo, esse idcircò purgandum, aliquis credat: sufficit nanque omnia cùm ratione facere; & desperatos prætereà non oportet attingere, sed relinquere, & morbi finem tantummodo prænunciare. Nihil temerè est agendum, sed morbis vt profit, se exercere Medicus debet, non autem vt noceat. Agentes aliquid, vel periclitari, seu satius est anceps auxilium experiri, quàm nullum, Thucydidis hæc sententia in medicamento locum non habet, sed in sanguinis missione, vt lib. 2. cap. 10. his verbis à Celso ediscimus, *Sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit, qui laborat, nisi temeraria quoquè via fuerit adiutus, in hoc statu boni Medici est osten-*

dere,

dere, quàm nulla spes sine sanguinis detractione sit, faterique quantus in hac ipsa re sit metus: & tùm demum si exigatur sanguinem mittere, de quo dubitari in eiusmodi re non oportet: satius est enim anceps auxilium experiri quàm nullum. Ex ancipiti prætereà auxilio, error qui accidere potest 10. meth. cap. 10. vt docet Galenus, mortiferus, aut irremediabilis esse non debet: at ex pharmaco assumpto, error qui accidit, ineuitabilis est,, *Nam quòd semel in vĕtrem deuoratum est medicamentum*, ex Galeno in libro de ratione curandi per sang. miss. cap. 12. sicut habetur, *quo minus omne deuoratum sit, fieri non potest: neque possibile est, vbi plusquàm conueniat iàm purgetur homo, partem oblati auferre: at in sanguinis missione, summum id bonum est, euacuationem dùm voles, posse sistere, ac rursum, quo videatur tempore, fluere sinere, quoadusq; rectè habere appareat*. Non ergo in morbi principio purgare, Hippocratis & Galeni esse dogmata, ex meis scriptis colligat vnusquisque. Tanquam cadauer, vt aiunt, ægrum qui purgat, quàm sit Nerone neronior, saraceнis crudelior, ex hoc, omnes cognoscant. Incoctos tandẽ qui euacuat humores, Medicus ille nõ est sed carnifex homicida.

At in proposito casu, talium Medicorum ad improbandum errorem, argumentis ego non vtar; sufficiant nanquè illa, quæ superius à me allata fuere; sed solummodo Doctores istos Medicine leges non obseruare, immò & quòd talis crassa ignorantia, nequè ab Asino, quem, vt ferunt, legere edocuit Augustinus de Sessa, facta fuisset, præsens, & futura vt intelligat Ætas, assero ego, & sic contrà illos defendo, quòd nempè in Hepatis inflammationis principio, nulla Hippocratis, aut Galeni doctrina quomodolibet medicamentum concedit: & vnã tantùm, si pro se ipsis afferant, artis medicinalis, tanquam insciиs ego, & victus cadam, & victus cedam.

Sed dices primò Hepatis inflammationem si Doctores isti non cognouerunt, illis ergo falsò talis attribuitur error.

Respondetur purgandi errorem nullo modo posse illos effugere: inflammatum nanquè Hepar ab illis cognitum non fuisse quamuis sit verum, à febre tamen cùm signis illis, & symptomatibus, quæ tactu, oculis, & auribus sentiebant, si cæci, surdi, & tactu priui, non erant, indicatio si sumatur, contrà omnem Medicinæ legem medicamentũ tribuere proculdubio est. hinc assero iterũ quòd vniuersali in febris principio, turbidæ vbi sunt vrinæ, morbus regius virtus debilis, difficultas spirandi, extremorũ subfrigiditas, immò & in quartę accessionis principio, per duas horas, totius corporis linor, & alia omnia, in quarto die colloquij, quæ vnanimiter vidimus, audiuimus, & tetigimus, assero, inquam, quòd Hippocratis, aut Galeni, quæ in hoc casu, quomodolibet medicamentum concedat, vnam solùm Doctores isti afferant doctrinam, & erunt iterũ de me triumphantes: vel ægros cu-

rare illorum, non esse, fateantur officium, sed ægros occidere.

Dices secundò, quòd magna, & eleuata voce, hac in re Doctor Chiaritius, ad medicamentum probandum tres attulit rationes; quarum fuit prima, quòd in ægrotante vrgebat, & turgebat humor: nam cubilis de loco ad locum sæpè sæpius mouebatur. Secunda, quòd Hippocrates, in febrium principio, cruda vbi est materia, ad illam minorandam exhibet lac. Et tertia tandem, quòd Hippocratis ille textus „ *Concocta medicari &c.* de paruis, non de magnis intelligitur morbis.

Verùm, ne mancus respondendo videar, ab eius magna, & eleuata ego incipiam voce: vndè assero quòd Philosophus si Chiaritius esset, magnam, & eleuatam, in colloquijs non ederet vocem. Rationem edijcere si ipse cupit, obseruet, quæso, quòd inter omnia animalia magnam vocem, Asino tantùm, Natura concessit, adhoc fortè, vt ex illa, eius sensuum ruditas cognosceretur, homini verò placidam, & modestam Natura vocem donauit; ex eo nempè, quia vt Rex animalium ab Asini vilissimi bruti conditionibus, recedere, quàm longè debebat. Ad Asini ergo conditiones accedit, ex hominibus magna, & immodesta, qui vtitur voce. Hinc est quòd sapientes omnes, placida voce, pauca loquuntur: & in celeberrimi illius Philosophi Schola tacere prius, deindè loqui edocebantur discipuli „ *Loqui ignorabit, qui tacere nesciet*, dixit Pittacus, ex septem græcis sapientibus, vnus. Fatuæ mentis, immodesta vox, est certum signum; & nec alios, nec seipsum cognoscere, est pariter argumentum. Pauca Sanctus Thomas loquens, Bos mutus à Condiscipulis dicebatur: at mutulæ eius loquelæ audientur in æternum. Non prædatur Canis latrans, sed prædam attingit, tacitè qui illam sequitur. Imperterritos pertranseuntes reddunt, quæ fulmina murmurant: at muta, viatoribus, timorem inferunt, & tremorem.

Sed eius rationes iam enodemus. Nec Doctoris huius, (derideri si debent indocti non impugnari,) ridicula quòd soluam ego argumenta, miretur aliquis: impugnantur nanquè isti aliquando, non quidem disputandi gratia, sed compositionis, vt sint trastullus, & iocus: hinc ridiculis sub auspicijs, Chiaritij sic derideo doctrinas. Asserit ille primò, quòd humor in tali ægro turgebat, quia mouebatur ipse, de cubilis loco ad locum. Sed videte, muscam, si credit iste Elephantem. Simplicem nanquè corporis motum ex internis, & externis, causatum ardoribus, refrigerij inueniendi causa, turgentiam existimat. Non corporis præterea sed humorum inordinatus hinc inde est Turgentia, motus; adeò vt vagantes humores, nunc caput, nunc tybia feriant, nunc Cor, nunc oculos, nunc ventriculum, nunc ad alias corporis partes oberrent: at inordinatus humorum hic motus,

tus,in languente non erat. Afferit vlterius, quòd etiam humor ille vrgebat. Et ecce quòd non solum terminos medicinales nescit, sed contradictoria loquitur iste indoctus. Vrgere nanquè humorem significat iam defixum in parte, at illum esse vagantem, turgere ostendit: sed fixum esse,& non fixum contradictoria sunt: ergo est contradictoria loquutus.

Ad secundum de lacte. Respondeo; quòd melius legat ipse Hippocratem, & non solùm videbit, quòd in febribus, concocti, necnon ad expulsionem parati, quandò adsunt humores, lac Hippocrates exibet, sed etiam quandò febris non adest, lac tribuere debens, antè eius exibitionem, multis modis, primò humoris coctionem procurat. Non soluo textum aliquem, quia nullum ipse enarrauit.

Ad tertium, quòd nempè Hippocratis ille textus „ *Concocta medicari* &c. non de magnis,sed de paruis intelligitur morbis. Respondeo ego, & fateor quidem, quod Doctoris Chiaritij est hoc commentum nouum. Attamen si græcus ille Poeta, sua carmina quia inconcinnè figulus decantabat, omnia vasa, quæ ipse elab orauerat, Poeta infrinxit: sic Hippocrates, si viuus esset, suum textum tam falsò,& indoctè à Chiaritio si explicatum audiret, Chiaritio infrangeret caput.

Et ecce (hæc mea scripta ò vos, qui legitis) Naturæ dogmata,& principia quàm sint infallibilia, & vera: in magna nanquè,& eleuata Chiaritij voce,argumentorum, & conceptuum nullitas,ecce iam obseruata. Non ergo, Chiaritij discursum, veluti dulcis esse Philomenæ cantum, sit qui existimet: ab hoc mendacio ille offendetur: ex meis etenim dictis, responsionem fortasse colligent aduersarij, Chiaritij concedentes discursum, esse quidem Philomenæ cantum, sed Philomenæ rudibilis, in mense Maij.

Dices tertiò quòd Chiaritius hac in re, ad suæ opinionis confirmationem, necnon vt me impugnaret,duorum foliorum composuit opusculum, cuius titulus erat „ Assensus, & Dissensus Medicorum: quodque in lucem edere iactabundus publicè declamabat, & veluti pretiosam gemmam,illud ab omnibus existimaturum fore,asserebat.

Sed non adhùc vsquè, in lucem pretiosa hæc gemma comparuit; & tantum admirari opus quòd ingenia priuentur, Chiaritij est crudelitas magna. Sed de sui partus suffocatione, ab experientia edoctus, rationem ego assignabo: suum opus non edidit Chiaritius in lucem,quia suum erat, & consequenter ridiculum: edidisset quidem alterius si fuissent Auctoris. Exemplum si quis concupiscit, in memoriam Salernitani reuocent, dum contra centum Medicas conclusiones,theoricas quidem ad Aristotelis mentem, practicas verò secundum Hippocratis, & Galeni principia, ad quas defendendum, me

assistente, meus erat accinctus discipulus, vt, inquam, contrà illas arguerent, tùm Salernitani studij Lectores, tùm ex alijs vicinis partibus, illustres habiti viri à me conuocati fuere; non tamen Chiaritium istum conuocaui, ex eo quòd, obscuri nominis erat, & erubescebam prætereà, in meo circulo Doctorem esse arguentem, qui gratiosè Doctoratus recepit insignia: textum etenim recitando, à præfationis principio vsquè ad finem, turpiter Chiaritius memoria defecit; hinc à Collegis, nigras multas habuit fabas, sed tandèm amicorum in gratiam, gratiosè ad Doctoratus gradum fuit assumptus: nec post hanc contumeliam, literarium aliquod gestum, de ipso fuerat auditum.

At suum resarcire honorem, in hoc circulo credens infælix, prouocatoriam Epistolam, quam eius precibus Pater Franciscus Iordanus Iesuita, humanitatis magister composuerat, luci gloriosus mandauit. Insanæ mentis ridiculos motus istos, deridebam ego: at sali, & felli meo calamo intincto respondere si scirem, vt cognoscerent omnes, illam legere anxietate magna exoptabam; quando Pater Iesuita per Ioannem Baptistam Ferrarium, tunc temporis eius discipulum, Epistolam ad me demisit, in illa, ex quo dolerem, non aliquid esse, vt ego inspicerem. Epistolam ista erat.

IN LITERARIAM ARENAM,
Non vocatus, sed prouocatus descendit, Philosophicæ, et Medicæ artis Doctor Franciscus Chiaritius Salernitanus, In Doctorem Vincentium de Petrone Publicum Philosophiæ interpretem.

NON temerè (erudite Vincenti) sectatores nostros sapientiæ clypeo circumseptos, literarum acumine lacessisti; adeò enim in opulento Scoti Emporio elaborasti, vt meritò tuum ingenij horreum, præ grauitate laxetur. Itaque Philosophiæ principijs tutè innitens, illam, per summam dignitatem sustentas, vt nedum eos, qui se argutis concertationibus dedere nuncium; verùm & eorum, qui ad illas sedulò incumbunt, terres propugnacula. Quidnì ergo, si præceptorum tuorum (licet ab ipsis dein derisas) sententias defendere polliceris? illud Persei asseuerans (velle suum cuique est, nec voto viuitur vno) si vt à veritate aliena, ac temeritate notata vulgi dogmata refellis? Maioris profectò nominis est, vt Princeps eloquentiæ testatur, à veritate aberrantes tueri sententias, quàm

iniquè

iniquè damnatis penitùs adhærere. At ò gloriæ capessendæ cupiditas; opinaris post gressus viam ab auctore reiectam, comprobata experientia certiorem? Nihil quippè temeritate turpius, nec quicquam tàm sapienti indignum, quàm aut falsum sentire, aut quod non satis exploratè perceptum sit, & cognitum sine vlla dubitatione defendere: nisi fortasè tuum inducas in animum, tuarum sententiarum veritatem petra firmius (cuius nomenclaturam iactas in cognomine) ad competitorum obiecta stare. Verùm fundamentorum firmitas alta sæpè ædificia elusit. Arbitraris ne, tuæ existimationi opprobrium ea persequi dogmata, quæ altioris fortasse ingenij olim fuere? Si ita est, vt singulari doctrina tua, mentis nostræ inscitias deleas, amicè tibi contradicere decerno, vt crebris argumentorum ictibus ab hac petra lucidas valeam excutere scintillulas, & ad sapientiæ attingenda confinia, & ad inscitiæ caligines repellendas: sic pro nostra inscitia obliteranda, ream (vt inquis) medendi rationem, à culpa mihi spondeo vindicaturum; quin si tibi lubet, omnibus assertionibus me obiecturum pro veri parte suscipio.

Lecta à me Epistola, paucis horis, sub nomine defendentis discipuli, hanc ego responsionem composui.

Francisco Chiaritio Salernitano, Philosophicæ, & Medicæ artis Doctori.

Anselmus de Marone Vetranus S. D.

NON potui (ò Chiariti) tuas præceptori meo Vincentio de Petrone, demissas non admirari literas? (tuæ si illæ sint, aut Patris Iordanis.) Literaria enim arena vocatis, & non vocatis conceditur illa communis: immò & te non vocauimus, non prouocauimus: neutrius causa aliqua erat: vocantur etenim, & prouocantur non qui scire se iactant, sed quorum ingenia, suam disputando in circulis sapientiam, millies demonstrarũt, aut quorum scripta, quæ prodierunt in lucem, lucem literis addiderunt. Vel scribendi rationẽ fuisse dices, tui nominis sic forsan credens immortalitatẽ aucupari. At credulus aberrasti. Hostem nanquè non vox deterret, aut vibratus ensis, sed ictus, sed vulnera. Triumphum, qui canit ante victoriam, artis militaris est inscius, belli exitus cùm sit incertus. Vel tàm falsas, aut temerarias nostras credis sententias, vt ex se ipsis solo auditu, temeritatis faciant argumentum? Sed falleris, & nostras conclusiones, aut non legisse, aut non intellexisse videris: Hippocratem enim, & Galenum, in Medicis sequimur

theo-

theorematibus, Aristotelem in Philosophicis, in quibus Galeno si contradicimus, abs re non est: Philosophorum equidem non est Princeps Galenus, sed Medicorum; & in messem alienam, sine fallacia, non est immittere falcem. Vel fortè iactabundus scripsisti, vulgarem cupiens, exili hoc scripto, captare gloriam, ac apud omnes ingenio illustrem, admirationeq; dignum existimari? Sed ò, in literarijs duellis inexpertus, & nouus. Parturient montes, & nascetur ridiculus mus. Verùm quæcunque illa sit scribendi hæc causa, Age nunc, Eia ergo, tuam experiri fortunam Audacter literarium exi in duellum: animo ne te perdas: non enim Collegæ sumus nos, Doctoratus insignia qui inferimus; immò & mei MARIS (cuius in cognomine iacto immensitatem) benigno aquarum scientifico affluxu, si qui spiritus disperdentur, reuocabo. Fer itaqne argumentorum ferrum. da instantiarum tela: scande nostros fundamentorum muros. Strenuus non est miles, hoste qui absente, ad arma, ad arma proclamat; ad cuius deinde aspectum, terga hostili ferro demonstrat, sed vibrato ense pectus inimicũ inuadens, aut vincere qui decernit, aut mori. Ventos in mari non vocet, naufragia si quis timet. Expande igitur quæso, literaria Aquila tui ingenij alas, & immortalitatis inspiciendo Solem, speculationum arripe nunc volatum. At ignorantiæ, vel falsitatis ceræ, caueas obiectionum tuas infigere pennas: dissoluetur quidem illa à veritatis, percussa mei præceptoris Petra, qui eruitur igne, & proculdubio cadens, eris profectò, sed infælici sorte, æternus. Sic cereis alis, Icarus per aera volans, liquefacta ad Solem cera, cecidit (ò audacem) sua morte immortalis. *Icarus Icarias nomine fecit aquas.*

Disputationis denique venit dies: & suam in circulo mihi non audens ille, demandare Epistolam, ex eo quòd à Iesuita fuisse illam compositam, sciebant iam omnes, meam ipsi, non sine magno adstantium risu, præsentari ego iussi: nec tanta ludibria (ò mirum) brutalem eius valuerunt diminuere vocem, sed alta & temeraria, contra octauam conclusionem sic fuit ille argumentatus. Conclusio talis erat „ *Hinc si contraria in eodem ex Aristotele collocantur genere, erit morbus formaliter primarum qualitatum ametria: per hanc tamen, non harmoniæ simpliciter priuationem intelligas, sicut per dissimilitudinem, similitudinis priuationem simpliciter Philosophi non intelligunt.* Argumentum fuit istud. Ametria est Relatio, & Relatio non agit: sed morbus agit, quia lædit actiones: ergo morbus primarum qualitatum non est Ametria, seu Relatio.

Sed statim Doctorem istum conclusionem meam non intelligere, omnibus ego manifestaui. Morbus etenim consideratur dupliciter, vel materialiter, & vt sic est qualitas excedens: & hæc est illa quæ

agit,

agit,& actiones lædit. Vel consideratur formaliter, & vt sic,quatuor qualitatum est ametria; quæ cùm sit relatio, & relatio non agit, ita formaliter morbus non agit. Si ergo in conclusione non indefinitè, sed signanter,quòd morbus formaliter est ametria, à me explicatur: & Medicorum est vulgaris doctrina, quòd morbus materialiter etiã consideratur, secundùm quam rationem & agit, & lædit: publicè ex his conclusi, quòd primos adhùc medicinæ terminos si ipse ignorabat, conclusionem non intellexisse mirum non erat.

Instauit ille, & balbutiens idem dixit quod supra. At ego principium petere demonstrans,derisioni illum exposuit, & fuit finis. At de Chiaritio iam risisse sit satis: ad alios nunc pertranseamus errores.

ERRASTIS quartò vnanimiter, Mannam in medicamento apponentes. Hippocratis enim sententia est, vt 2. libro de naturalibus facultatibus cap.8. Galenus asserit, quòd Mel biliosis naturis non est ex vsu: subitò nanque in bilem vertitur: ad dulcedinem enim generandam qui necessarius est calor,in Melle inuenitur: in alijs verò,quę ex sua natura calida non sunt, per coctionem acquiritur: hinc est quod Mel coquendo, non fit dulcius, sed citius quàm alia, fit amarum: & hac etiam de causa, vt ad Hippocratis mentem Galenus idẽ fatetur, morbis Mel non conuenit, quos amara excitat bilis, & calidis, (generaliter ibi concludit) quòd Mel nocet corporibus, siuè illa ratione propriæ naturæ sint calida, siuè morbi, siuè ætatis, siuè temporis anni, siuè regionis, siuè conditionis vitæ: At Manna, & Mel sunt eiusdem naturæ: nam idem Mel, ex plantis prout colligitur, Mel roscidum, & aereum appellatur,seu Manna: ab animalibus verò prout accipitur, Mel dicitur absolutè, in 3. enim de aliment. facult. cap.39. sic inquit Galenus „ *Omnis alimentorum materia hactenus duobus generibus est comprehensa, quorum alterum quidem ipsorum, à plantis: alterum verò ab animalibus sumebatur; ab vtroque verò ipsorum,Mel est secretum*: Ergo naturis, & morbis calidis, Manna non conuenit, & corporibus generaliter, quæ vel ratione propriæ naturæ, vel morbi, vel ætatis, vel temporis anni, vel regionis, vel conditionis vitæ, sunt calida ergo in tempore æstiuo, quamuis senex,robustæ tamen, & calidæ cùm esset æger naturæ, & calidissimo laboraret affectu, Mannam in eius medicamento apponere, eius morbum fuit augere, necnon Hippocratis & Galeni dogmata non seruare.

Collige ex his primò, Mannam in Galeni temporibus non fuisse ex vsu,quàm falsò à modernis Doctoribus, existimari. In loco enim allegato de alimentorum facultatibus multa de aereo melle, enarrat Galenus: immò & in sua regione,æstate quadam super arborum, ac fruticum, herbarumque folia, tantam aerei mellis copiam fuisse

reper-

repertam meminit, vt ludentes cecinissent Agricolæ, *Iuppiter melle pluit*: & quamuis ibi hoc rarò accideret, in monte autem Libano Mannam quotannis persæpè colligi fatetur: coria enim super terram extendunt, & arbores excutiendo, quod ab illis cadit excipiunt, & mollis deinde alijsq; fictilibus Mannam illam conseruant, quam mel roscidum & aereum, Agricolæ vocant; quia nempè ex roris genere eſt.

Afferit prætereà, quòd in plantis calidis, & siccis vt thymo, & alijs, quæ colligitur Manna, eſt perfectior: tenuium enim partium ratione, cùm Manna acrimoniç quiddam habeat propter quam aluum soluit; fit idcircò vt ex huiusmodi plantarum calida, & sicca temperie, tenuiorum partium sit manna, & efficaciæ maioris.

At quem Manna euacuet humorem, & quibus morbis conueniat, à Galeno si quæres.

Mannam respondet ipse tùm in loco allegato tùm in 2. de naturalibus facult. cap. 8. in bilem promptè conuerti, nec bilem educere; aut biliosis cōpetere morbis, aut ob aliquam, ex iàm dictis rationem corporibus calidis, sed pituitam euacuare, pituitosos adiuuare morbos, senibus esse amicam, & frigidis tandem quibuscunq; corporibus, vel ætatis ratione, vel morbi, vel propriæ naturæ, aut aliter quæ frigida fuerint, accomodatissimum esse remedium.

Dices non eiusdem rationis Mannam esse apud Calabros quç colligitur, & illam Galeni temporibus in Monte Libano quæ cadebat, & consequenter huius Mannæ & illius non consimilem virtutem esse eſt affirmandum. Ratio diuersitatis eſt, nam Manna apud Calabros ex frondibus non solùm excipitur, sed etiam ex quarundam arborum corpore veluti resudat, immò si incidatur arboris cortex, lachrymarum instar destillat, & coacta Manna appellatur: at illa in Monte Libano nō ex arborum corpore, sed ex frondibus tantum colligebatur, quare hanc & illam tùm diuersæ naturæ, tùm diuersæ facultatis esse non immeritò eſt arbitrandum.

Respondetur dicendo quòd Mannæ diuersus colligendi modus non arguit Mannæ diuersam naturam, necnon & facultatem diuersam: vna etenim numero apud Calabros Manna eſt è cælo quæ super frondes cadit, & ex arborum corpore quæ excipitur: & per consequens modus diuersus diuersitatem cum non arguat naturæ, fit idcircò vt à Manna illa, in Monte Libano quæ pluit, hæc Manna apud Calabros non specie, sed tantùm numero differat.

Quòd autem Manna apud Calabros sit eadem numero quæ super frondes cadit, & quæ ex arborum corpore educitur, patet clarissimè, nam illius Mannæ corporis non poteſt causa esse ipsius arboris natura, vbicumque etenim talis arbor esset, Mannam gignere deberet, sed

ret, sed est illa eadem Manna, quæ è cælo cadens ab arborum ramis excipitur, & quæ per arborũ poros deindè transcolat, vsquequò vel sponte illa resudet, vel per corticis incisionem destillet: eo pariter modo quo temporibus pluuiosis rustici obseruant, in quibus ne ob tantam aquæ copiam à ramis intra eorum poros exceptam; arbores præsertim populi, & vlmi putrescerent, propè radices corticem incidunt, & per illam incisionem tota aqua destillat.

Ab Hippocratis ergo & Galeni doctrina quàm longè aberrent Medici illi secundo colligas velim, qui in iuuenili ætate, in biliosis morbis, calidisque in naturis, Mannam ferè semper concedunt, refrigerandi vt inquiunt causâ; necnon & peccantem bilem leniter educendi, benignum cùm sit Manna medicamentum. Vel sic practicantium non falsam esse talem si quis contendat doctrinam, tunc Mannæ naturam, & vires Hippocratem, & Galenum non cognouisse, vt concedant oportet. Vel Mannam ab illis temporibus vsque ad hæc tempora mutasse naturam est affirmandum.

Errastis quintò, Reubarbarum vnanimi consensu in medicamento admiscentes. Sulphur enim apposuisti igni, & in languentis corpore ardentem adeò generastis flammam, vt nonnisi à Mortis frigiditate illa potuisset extingui. Non benignum medicamentum Reubarbarum est, vt credunt omnes; sed medicina maligna, vt Fallopius dicit. Calidi Hepatis animam Reubarbarum esse, vulgares declamant Medici; Naturis, & Hepati calido, vt in cura oppilationis Hepatis, Dysenteriæ, Pleuritidis & alibi mortem esse, fatetur Hollerius. Omni tempore, omni ætati, omnimorbo, prægnantibus & pueris Reubarbarum conuenire asserit mesues, multis damnandum esse in casibus, & biliosis præsertim nocere febribus, libro animaduersionum, & cautionum medicarum defendit Septalius.

At verè, exactè rem si contemplemur, Reubarbarum naturjs, & morbis calidis mortẽ esse certe fatebimur, & calido maximè si tribuatur in tempore. Spagiricorum nanque est continua experientia quòd ex Reubarbaro destillato spiritus igneus in magna copia exhalat, & Sal, & terra deinde extrahuntur, phlegma verò & oleum non obseruãtur: sed oleo & phlegmate quæcunque corpora carent, calidissima sunt: ergo naturis & morbis calidis, calidoque maximè datum in tempore, mortem esse Reubarbarum, est concedendum.

Collige ergo ex hac Reubarbari partium resolutione, non in secundo gradu calidum esse Reubarbarum, vt Mesues dicit, sed in tertio, vt existimant alij. Sic præterea quia multum terræ, & salis habet, corroborare, & adstringere Reubarbarum dicimus, & in substantia datum etiam purgare: in infusione verò si tribuatur, ratione

ſpiritus eius quammaximè comburere volumus, vt ſic enim verè eſt ignis, & adeò in comburendo penetrat, vt ab illo, ſui etiam ſpiritus ratione tingantur vrinæ, quod neque facit Scammonium.

Hinc eſt quòd à Sapientibus Græcis Medicis Galeno antiquioribus, ſimplicium naturam accuratius qui examinabant, ad bilem euacuandam, verùm ad refrigerandum Hepar, Reubarbarum nuuquàm fuit conceſſum, ſed ad illud ſolummodò confortandum ratione adſtringentis ſuæ qualitatis, necnon ad obſtructiones aperiendas, aut craſſos, & viſcoſos ad ſubtiliandos humores. Quamobrem ad tuſſim, reiectionemque ſanguinis lib. 3. de Remedijs paratu facilibus medicamento 18. Reubarbaro fuit vſus Galenus. Ad Hepatis debilitatem ex frigida cauſa ab Achaaſos illuſtriſſimo Athenarum Medico tribuebatur Reubarbarum. Ad menſtrua prouocandum, necnon ad ſtomacum debilem confortandum Reubarbaro vtebatur Zeno. Ad viſcoſos deniquè ſubtiliandos humores, ad Aſthma, & ad Hepar corroborandum à Socione Clariſſimo apud Græcos Medico Reubarbarum concedebatur.

ERRASTIS concorditer ſextò medicamentum in die impari iubentes. At dicite, Hippocratem vos non legitis, vel Hippocratis dogmata non curatis? Antiquorum abhorretis ſententias, nouas forſan Medicinæ leges, quia vos inueniſtis? Ah non. Antiquas ſequamini doctrinas, ægrorum ſi reſpuitis eſſe homicidas. In die impari medicamentum tribuere, eſt ægrum occidere, vt expreſsè in 4. de morbis Hippocrates his verbis affirmat, *Proinde priores Medici in hoc maximè peccarunt: Medicamenta enim exhibuerunt in diebus imparibus, & homines peremerunt, non ſcientes quòd hæc res ſe ita habet.* Rationem prætereà ſic inquiens, de hac doctrina aſſignat „ *Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorem ad ventriculum tranſmittente. Et ſi quis iam turbatum, adhùc magis perturbet medicamento immiſſo, nihil miri eſt ex talibus hominem perire.*

Dicetis forſan primò, quòd in quinto etiam die medicamentum ſe dediſſe in 4. de rat. vict. com. 76. ſic inquiens fatetur Galenus, *Quam ob cauſam, & prima interdum die, & ſecunda, & quarta & interdùm quinta medicamenta dedimus, & non in quarta ſolùm quo modo is dixit:* ergo in imparibus diebus iuxtà Galeni mentem poteſt etiam purgari.

Reſpondetur notando primùm, quòd in duobus caſibus, vt firmiter ego credo, medicamentnm tam Hippocrates, quam Galenus concedunt in turgentia ſcilicet, & coctione: at quoniam in turgentia, vagus humorum hinc inde eſt motus, fit idcircò, vt nullæ in turgentia à dierum numero deſumantur purgandi leges, ſed quocunque die turgebit humor, quocunque die erit purgandus; hinc benè dixit

Galenus quòd prima, secunda, quarta, & interdùm quinta die est medicandum, denotans forsan per illam particulam (interdùm) raritatem purgandi in hac die, quasi quòd raro accidat, vt quinta die turgeat humor: è contrà autem vbi turgentia non adest, sed coctio expectatur, in imparibus non est purgandum diebus: in illis enim cùm magis turbetur humor, & ad ventriculum transmittatur, ex medicamento perturbatio accidet maxima, & sic mortem subsequi mirum non esse.

Hoc notato ad Galeni auctoritatem respondeo, & de purgatione in turgentia in illo commento Galenum loqui ego assero, non autem de illa quæ præcedente fit coctione: hanc enim in diebus fieri posse imparibus contrà Hippocratem, & Galenum hanc doctrinam esse existimo.

Sed contra quis vestrum instare potest. Nam in illo commento de Pleuritide loquitur Galenus: at in Pleuritide non est vagus & turgens humor, sed determinate vel defluit, vel est ad pleuram defluxus: ergo non de purgatione in turgentia ibi loquitur Galenus, sed de illa quæ coctione fit præcedente.

Pro responsione autem est adnotandum quòd Pleuritis in Hippocratis doctrina est duplex: alia est vera, in qua nempè ad claiuculam dolor pertingit: & in hac non purgat Hippocrates, sed pleuræ cùm illa sit inflammatio, sanguinis missione vsquè quo rubrior appareat sanguis, vel pro rubro liuidus, ab eodem curatur: immò ex quocunque calido remedio ne phlegmones crescat, tantus in hac pleuritide est timor, vt in 4. de ratione vict. tex. 75. post sanguinis missionem clysterem iubeat Hippocrates, ne fortè si antea adhiberetur, ab eius caliditate augeretur incendium. Alia est Pleuritis non vera, sed æquiuocè dicitur talis, cùm Pleuritidis solum nomen participet: in hac autem dolor sub septo infestat, nec sanguinis missione, sed peplio & veratro humores illam causantes educit Hippocrates.

At si quærat aliquis, cur Pleuritis in qua dolor descendit, non est vera Pleuritis?

Respondeo ergo triplicem esse ob rationem: vel scilicet ratione humoris, vel ratione loci, vel ratione propriæ naturæ. Differunt itaq; primò ratione humoris: nàm in vera Pleuritide, ex Hippocrate in libro de locis in homine peccat humor biliosus, in alia autem non vera, phlegmaticus, & melancolicus: Patet hoc ex eodem Hippocrate, qui in Pleuritide in qua dolor descendit, nigrum veratrum vel pepliū iubet: peplium enim pituitam trahit, veratrum melancoliam: at non iubet Scammonium, quòd bilem purgat vt in 4. de rat vict. tex. 64. Hippocrates docet. Differunt secundò ratione loci: nam partes quæ sunt sub septo transuerso, & sub thorace non vestiuntur pleura: & sic

ille dolor Pleuriticus non eſt. Et hanc ob cauſam doctiſſimus in Anathome Hippocrates tunc in Pleuritide purgandum præcipit, quando dolor ſub ſepto infeſtat, *nullumque ad clauiculam ſignum fecerit*: nam ex eo quod in clauicula doloris ſignum ex pleuræ inflammatione exoritur, in illa ergo nullus cùm adeſt dolor, pleuram inflammatam non eſſe, eſt argumentum. Differunt tertiò ratione propriæ naturæ: nàm vera Pleuritis eſt inflammatio: hinc in ſanguinis miſſione ex Galeno ſi momentum omne inflammationis conſiſtit, ſanguinis miſſione illam curat Hippocrates. Non vera autem Pleuritis inflammatio non eſt:& patet hoc clariſſimè:nàm in inflammationum principijs, vt ſuprà nos diximus, medicamentum Hippocrates negat: in hac autem Pleuritide in eius principio, immò & in eius primo etiam die medicamentum Galenus concedit.

Iterùm autem ſi quis quærat. Cur ergo Pleura ſi affecta non eſt, Pleuriticus hic appellatur dolor?

Reſpondetur quòd Pleuritici doloris adhùc retinet dolor iſte nomen,ex eo quòd fluxio in pleuram primò defluxit, deindè infrà ſeptum exurrens, membrum aliquod tandèm ferit,& ibi firmatur.

Ad principalem ergo Inſtantiam, his omnibus adnotatis,reſpondeo ego quod in illo commento non de vera Pleuritide Galenus loquitur: in hac enim non purgat cùm ſit inflammatio, ſed de non vera, in qua inflammatio cùm illa non ſit, medicamentum concedit. Verùm quia in hac Pleuritide non vera, defluxit primo humor ad Pleuram,deindè ſub thorace ad inferiora excurrit:& tūc aſſero,quòd per infernas partes indeterminatè ſi humor iſte vagatur, tunc nulla à dierum numero lege deſumpta,eſt ſubitò ille educendus,principem fortaſſe ne partem offendat: in illo etenim motu non ità ad inteſtina, aut ad aliam partem excurrere poteſt, quàm ad Lienem, aut Hepar. At in aliqua parte ſi fuerit poſteà ille firmatus, purgari tunc ſtatim non debet,ſed eius coctio eſt expectanda. Quæ diſtinctio clariſſimè ex his Galeni verbis loco allegato colligitur,, *Quarto verò die medicandum indiſtinctè pronunciauit. Neque enim inter initia aliquod remediorum huiuſmodi ægro iniungere oportet deſumpto à numero dierum ſcopo ſed quod Hippocrates recenſuit eſt exequendum*,, *Nàm vel ſtatim ab initio prius quàm in partem aliquam confirmentur humores, medicandum,vel poſteà cùm ad maturitatem perducti fuerint. Quam ob cauſam & prima interdum die, & ſecunda, & quarta, & interdum quinta medicamenta dedimus,& non in quarta ſolum, quo modo is dixit.*

Vltimo ſi quis quærat. Cur in ſanguinis miſſione dierum non attenditur numerus,ſed virium robore exiſtente, non ſolùm ſexto, & ſeptimo mittitur ſanguis, ſed alijs quoquè diebus, vt 9. meth. cap. 5. Galenus exiſtimat: in medicamento autem, cuius exhibitionem.

nem coctio præcedit, dierum regula obseruatur?

Respondetur duplicem inter sanguinis missionem, & medicamentum disparitatem esse: prima est, nam medicamentum humores trahit, veluti magnes ferrum, & sic in illis turbationem causat: è contra autem est venæsectio: hæc nanquè particularem non trahit humorem, sed æqualiter humores omnes euacuat. Secunda est, quia in sanguinis missione euacuationem sistere in Medici est potestate, at non est sic in medicamento, vt diximus. Ex quibus sequitur quod in diebus imparibus si humorum in ægroti corpore fit perturbatio, vt Hippocrates docet, in illis benè potest mitti sanguis, ex eo quòd nec perturbat, nec immodicè venæsectio euacuat: non sic autem est medicamentum: hoc enim tum magis perturbat, tùm eius euacuationem sistere in Medici potestate non est.

Dicetis forsan secundò quòd in medicamento exhibendo quietior si eligitur dies, languenti idcircò in quinta die Pharmacum nō abs re fuit tributum: hæc enim ad alias cōparata dies, quietior erat.

At respondetur, ab illis hoc gratis fingi: de die nanquè in diem febris illa exacerbabatur: immò tertia die, si ictericus languens euasit, fortiorem in tertia die fuisse febrem, dicendum. Sed hac in lite Mors decidat sententiam. Morbi etenim vniuersale Iudicium, ad quod sequitur Mors vel salus, in illa fit die, in qua grauiores fuere labores: in 3. nanquè epid. sect. 3. ægroto 3. de Pythione loquens sic inquit Galenus „ *Iam seruatum in hoc etiam est ægro, vt iudicia his essent prorsùs diebus, quibus grauiores labores: quod cum in dies pares inciderent, mors quoquè in die est consecuta pari.* Ergo decima tertia die si perijt languens, in omnibus diebus imparibus grauiores fuisse labores, est affirmandum.

ERRASTIS pariter septimò, languenti venis sedis hyrudines septimo die applicando. Nàm morbi mutatio, vt 3. epid. sect. 1. com. 8. ex Galeno habetur, in dies incidit decretorios; & hæc mutatio non fit sine pugna, & certamine inter morbum, & naturam vt 3. de Cris. c. 9. docet idem Galenus: ergo in septimo die, qui omnium decretoriorum ordine, potentia, & dignitate, decretorius est primus, non debet extrahi sanguis.

Consequentia patet. nàm per sanguinis euacuationem Naturæ diminuitur robur: pus enim aut aqua si euacuentur, quia cum illis multi spiritus exeunt, vt 6. aph. com. 27. affirmat Galenus, adhùc tamen Natura patitur: ergo in septimo die, qui est dies certaminis, non debet extrahi sanguis: nàm vel cum morbo debilitata Natura non aggredietur pugnam, vel victa pugnando succumbet.

Confirmatur primò, nam ex vulgata Auicennæ doctrina nō solùm dùm Natura mouet, Medicus mouere non debet, immò etiam nec

hora

hora motus Naturæ: ſed ſeptimus dies ad Naturæ motus eſt opportunum tempus: ergo nullum motum ſeptimo die moliri Medicus debet: ergo nec ſanguinem mittere.

Confirmatur ſecundò. nam vt 1. aph. tex.8. Hippocrates aſſerit, *Quum morbi vis eſt maxima, tenuiſſimo victu eſt vtendum*: ergo quanto magis in decretorio die, in quo maxima inter morbum & Naturam eſt pugna, non eſt ſanguis mittendus.

Conſequentia probatur: quia cibus ex eo quòd ab opere ſuo in concoquendo, & ſuperando morbum, Naturā diſtrahit, eſtò multus exhibitus quammaximè virtutem reficeret, adhùc tamen ab Hippocrate condemnatur: ergo quanto magis in decretorio die, & præſertim ſeptimo, non eſt ſanguis mittendus: tùm quia à pugna Natura diſtrahitur: tùm quia ad pugnam debilis Natura redditur.

Dicet aliquis quòd ex allegato 9. meth.5. ſanguinem ſeptima die extrahi poſſe concedit Galenus: ergo hac in re iſti Medici non errarunt.

Reſpondetur quòd regulari curatione, ob cauſas iam dictas, ſeptimo die non debet, quidem extrahi ſanguis: curatione verò coacta, quando ſcilicet vel Medicorum ignorantia vel laborantium timiditate non fuit antea ſanguis miſſus, tunc ſeptimo die ſi accedit Medicus, ſeptimo die poteſt mittere ſanguinem, vt 3. epid. ſect.3. ægroto 8. in Anaxionis pleuritici hiſtoria fatetur Galenus; de ſanguinis nanquè miſſione in nullius ægroti hiſtoria 1. & 3. Epidemiorum libro deſcripta, Hippocrates mentionem cùm fecerit, in ſolo tamen Anaxione venam octauo die ſecuiſſe refert, non vt ſolo, cui ſanguinem miſit, ſed vt octauo die ſolo: huius duplicem cauſam ſpeculatur in commento Galenus, vel ſcilicet quòd vltra quartam diem, contrà illos qui vltrà quartam, venas non incidebant, poſſe ſanguinem mitti Hippocrates oſtendere voluit: vel „ *Nonnullis etiam ægris, videtur non fuiſſe ab initio præſtò*.

Quòd præterea in allegato 9. Meth.cap.5. de curatione coacta loquatur Galenus, clariſſimè hoc ipſe dicit: poſtquàm enim ſeptimo die, & ſequentibus, ſanguinem poſſe extrahi affirmauit, ſic deindè inquit „ *Quòd ſi curare aliquando infirmum cogeris, cui non ſolùm anteà ſecandæ venæ remedium prætermiſſum eſt, ſed nunc quoq; vel per Medicorũ ignorantiã, vel ipſius laborantis, propinquorumve eius timiditate procedẽte tempore mittere ſanguinem prohiberis, ad frigidam exhibendam accedes*. ecce ergo quòd per illam particulam, cogeris, coactam ſignificat curationem Galenus: nàm regulariter in mittendo ſanguine non ſeptimus aut alij ſequentes expectantur dies, ſed ſtatim ad ſanguinem detrahẽdum feſtinare oportet, vt in hoc eodem capite docet. immò in Pythionis hiſtoria ſe reſtringens ad dies, ſic in 3. epid. ſect. 1.

com.2.

com.2. inquit „ *Oportebat igitur Hippocratem, cùm hominem animaduerteret in periculo esse ad sanguinis missionem accedere, aut primo die si nullum contineret venter crudum cibum, aut omnino altero*.

Dicet secundò quòd crisim non semper in diebus decretorijs Natura molitur: ergo non semper in illis non est sanguis mittendus, sed solummodò iudicium quandò debeat fieri, quod ex præcedentibus cognoscitur signis.

Respondetur consequentiam negando ex eo quòd Crisis est subita mutatio ad salutem vel mortem: at subitaneos, & repentinos Naturæ motus, vt certè præuideat Medicus, difficillimum est; hinc decretorijs diebus in remedia exhibendo vt quammaximè sit cautus, oportet: nam ex mortiferis morbis illi sanantur in quibus nullus fit error, vt 6.epid. sect.2. com.42. docet Galenus.

Dicet tertiò quòd in imparibus diebus cùm grauiores adsunt labores, fit etiam in imparibus generale totius morbi iudicium; è contrà autem in paribus: ergo in paribus diebus quando afflictio est maior, septimo die potest sanguis educi: quia septimo die in morbis istis non fit iudicium.

Respondetur quòd licet in morbis istis, in quibus grauiores adsunt in diebus paribus afflictiones, in imparibus possit sanguis educi, adhuc tamen est septimus excipiendus, cum Crisis in diebus paribus quando est ad mortem celebratur in sexto, quando verò ad salutem vsque ad septimum se extendit, vt 1. de diebus decretorijs cap.4. his verbis dicit Galenus „ *Etenim qui in quarto ad peiorem statum recidunt, plerique sexto moriuntur. e contrario rursùs si bona conuersio contingat, septimum expectabit*. Et hanc collige ob causam quòd in paribus diebus estò morbus sit maior, septimo tamen die non potest extrahi sanguis.

ERRAVIT octauo Chiaritius pubem oleo amigdalarum dulcium inungendo; vrinam, quæ post Pharmacum per duos dies defecit, sic prouocare credens. Sed dicat quæso iste Doctor, ad hoc exhibendum remedium indicationem à quo desumpsit? Suppressam forsàn existimauit vrinam? At à qua causa illa supprimi poterat? Supprimitur vrina, vt passim in aphorismis, ex Galeno colligitur, vel à pure, vel à sanguinis grumis, vel à carunculis, vel à lapide, vel à succorum crassitie, vel ab inflammatione: at non à primis quatuor causis, vrinæ in languente exoriebatur suppressio; vt de se est certum. Non præterea à succorum crassitie: vt sic enim magis ante Pharmacum fuisset illa suppressa, quàm post tantam a pharmaco euacuationem. Non deniquè ab inflammatione: nullus enim in partibus vrinarijs aderat dolor: qui non solummodò Phlegmonis ratione, sed suppressionis eius quæcunque alia fuisset causa, in vesica

ratione

ratione vrinæ collectæ, ac distendentis illam, adesse debebat. Non ergo suppressa erat vrina, sed à calore febrili ex calido medicamento, magis adaucto, fuit illa absumpta: quemadmodum in febre ardēte 1.epid.sect.2. com.75. quòd vrinæ sunt paucæ Galenus asserit, ex eo quòd ipse inquit „ *Omnis esset ex sanguine humor ab ardēte febre tostus*. Vel dicendū quod magistri Grilli fuit Chiaritius imitatus remedia, qui ob spinam in gutture dùm mulier deglutire non posset, palmo Grillus metiebatur pedem, hinc tanto mulier fuit deprehensa risu, vt spinam ridendo eiecisset: In toto pariter venenoso genere cùm esset affectio, ex sanguine videlicet omnis humor ab ardenti febre absumptus, in pube oleum applicauit Chiaritius: hinc de tali affinitate ridens fortasse Natura, lacrimulas si aliquando prouocat risus, ridendo lacrimata fuit illa, & sic paucas vrinæ stillas per longa interualla languens mingebat, deridentis Naturæ derisionis lacrimas.

ERRAVIT nonò Chiaritius, Hepatis quoquè regionem Absinthij oleo & Capparis immediatè post Pharmacum inungendo: in tumorem enim post Pharmacum fuit illa eleuata, & ex obstructione tumorem illum fuisse exortum firmiter ille existimauit. Sed brutale Doctoris huius ingenium contempletur quæsò vnusquisque. Non aderat in Hepatis regione antè Pharmacum tumor, post Pharmacū verò statim apparuit, à quo itaquè hæc obstructio tumoris causa, vt ipse inquit, immediatè post Pharmacum potuit exoriri? Vel quidem à medicamenti calore, vel à tāta euacuatione vt fateatur necesse est, non alia enim quæ fuisset causa excogitari potest, ex eo quòd post euacuationem absquè vllo ægrotantis errore, subitò fuit tumor sequutus: at ex istis quamlibet si concedat causam, ridiculo suo ingenio speculationes edet condignas: Obstructio nanquè antè Pharmacum si verè extitisset, tùm ab ardenti calore, tùm ab immodica euacuatione post Pharmacum fuisset illa quidem ablata, & non adaucta. Non ergo ab obstructione, sed à Phlegmone tumorem illum in regione Hepatis causatum fuisse, est affirmandū: immò ex oleo si ignis augetur, ex igneis illis oleis inflammationem deuenisse maiorem dubitari non potest: hinc ad interitum cùm æger abiret, ad vnctionem solummodo mortis referens causam ex illis Medicis vnus, de hoc remedio dixit „ *Quod fecit Chiaritius, non fecisset Chiaresius*.

Sed contra instabit aliquis, ex eo quòd absinthij oleo ad Ventriculi, & Iecoris inflammationem 11. Meth.cap.16. fuit vsus Galenus. Immò Theagenem Philosophum Hepatis Phlegmone laborantem, non aliam ob causam 13. Meth. cap.15. ab Attalo fuisse refert occisum, quam quòd relaxantibus Cataplasmatis absinthij oleum, aut aliud adstringens, noluit Attalus admiscere: Non ergo hac vnctione languenti mortem dedit Chiaritius.

Respon-

FREDO FARNESI
ROMA
Libri

BIBLIOTECA